A-14325 II

F. WOLDKE

Kuhu jäi läinud aasta lumi?

Romaan

Tartu Ülikooli Raamatukogu

KIRJASTUS „MARET", TARTUS, 1938

Kuukirja „Maret" hinnata kaasaanne

2
Tartu Ülikooli
Raamatukogu
196 670

„Mareti“ trükk, Tartus, 1938

„Väike Tom, sul ei ole enam isa . . .“ tahtis ta öelda. Juba tund aega tundis ta seda kirja oma taskus.

Nad olid äsja majast lahkunud, õhk oli täis säravat varasuve. Päikesepaistest sätendav ja hoolikalt rehitsetud kruusane tee kulges nende ees. Silmapiiril sinasid tumedalt Schwarzwaldi mägede tipud.

Päike oli mängelnud rõdu kivipõrandal. „Väike Tom, kas läheme jalutama?“ Lapsepreili oli sinise tanu ümber pea sidunud nagu alati. „Kuhu me lähme?“ oli laps küsinud. Lapsepreili oli unustanud vastata.

Nüüd nad kõndisid mööda kruusateed.

„Miks ei ütle sa midagi, Erika?“ küsis väike neljaaastane poiss. „Miks läheme sedasama teed, mida läksime täna hommikul?“

Veel väga noore lapsepreili helepunane, ilusas kaares painutatud suu oli kõvasti suletud.

Ta pidi end sundima seda avama. Siis lõpuks ta ütles: „Sinu isa, Tom, on nüüd väga kaugel.“

„Jah,“ ütles väike poiss ja oli rõõmus, et Erika üldse midagi kõneles. „Jah, väga kaugel. Seal, kus on alati lumi, eks ole, Erika?“ Siis jätkas poiss oma heleda, muretu häälega ilma üleminekuta: „Miks läksid nad tol korral emaga nii kaugele ja miks ei võtnud nad mind kaasa? Mida otsib isa alati sealt lumemaalt? Nüüd on sellest juba palju aega möödas, kui ta läks . . . Usud sa, et ka mina kord lähen nii kaugele? Ah, vaata ometi, Erika, seda liblikat! Säärane sidrunivärvi... Aga miks sa kõneled nii vähe? Tahaksin kord jälle süüa sidrunikreemi. Tahan aga süüa koos emaga . . . Kunas tuleb ometi ema? Kirjuta talle ometi, et kõik teda ootavad . . . Kas eskimolapsed ka suusatavad? Miks ei ole mina eskimo? Millal tuleb ema ja minu . . .“

„Sinu isa ei tule enam,“ ütles Erika ja ta pahem käsi silitas sõnajalgu. Nad olid metsateele pöördunud. Lapsepreili noppis mõtlematult endale sõnajala-lehviku, jäädes sealjuures seisma. Väike poiss vaatas pealt, nagu oleks see mingi salapärane mäng. Tibatillukene sätendav põrnikas põgenes üle rebitud lehevarre.

„Miks jäid sa seisma? Miks sa kitkusid selle sõnajala?“ uuris poiss ja vaatas talle otsa oma vesisiniste silmadega.

„Sinu isa on surnud, väike Tom,“ ütles tüdruk päris kergelt ja ruttu. Silmapilguks oli ainult hauduv päikesevaikus. Väike poiss vaatas ikka veel rebitud sõnajalalehele, millel põrnikas edasi-tagasi lippas.

„Surnud,“ ütles ta nagu kindlaks tehes, kuna ta suu jäi avatuks. Siis vaatas ta eemale. „Ah, ei,“ arvas ta.

Nad läksid edasi.

„Ja kunas tuleb ema?“ küsis ta lõpuks.

„Varsti,“ vastas tütarlaps. „Su ema on juba teel. Ta sõidab suure laevaga üle mere.“

„Kui palju korstnaid on laeval?“

„Ma ei tea, Tom.“

Paus. Siis küsis poiss kõheldes: „Mis see on: surnud?“

Tom kandis nüüd sõnajala-lehvikut — ja nad hakkasid kimpu korjama väikestest teel kasvavatest kirjudest metsalilledest.

Õnnepõrnikas ronis ikka veel sõnajalalehel, mida poiss hoidis käes ning siia-sinna keerutas.

„Kas sa ei tea siis mulle öelda, mis mu isaga on, miks ei tule ta lumemaalt tagasi?“ hakkas ta uuesti juurdlema.

„Tom, ootame seni, kui ema on tagasi. See ei või enam kaua kesta.“

„Seleta mulle midagi surmast,“ ütles poiss tõemeeli. „On see midagi halba? Miks teed sa niisuguse näo, Erika, nagu tuleksid sa kirikust? Sa pead mulle kõik seletama.“

„Küll saame kõik teada,“ ütles tüdruk. „Näed sa, sealt tuleb liblikas lennates! Seda võid sa püüda. Jookse temaga võidu, võib-olla püüad ta kinni. Sa oled selleks juba suur küllalt.“

„Ei," ütles Tom, „ma tahan mõelda oma isale ja sellele, miks ta on surnud."

Aga siis tulid veel lennates kaks liblikat ja hõljusid sõnajalgade kohal. Siis unustas poiss oma isa ja jooksis nendele järele.

*

Aurik „Hamburgi" pardal, 27. mail.

Nüüd oled Sa juba kuus kuud surnud, armas Herbert, ja mina elan veel ikka, märkides igal hommikul uue kriipsu taskukalendrisse. On täpselt sada kaheksakümmend päeva ja ööd möödunud, kui nägime teineteist viimset korda. Mu käsi on päris rahulik, kui Sulle kirjutan. Liiga rahulik võib-olla. On maikuu lõpp, aga seda pole märgata, võiks niisama hästi olla oktoobri lõpp. See oli lõikav, külm öötuul, mis puhus, kui ma ennist peale õhtusööki läksin laevale, peaaegu säärane, mis puhus kuue kuu eest üle meie mõlema, kui magasime üheskoos telki peidetuna. Kõndisin seal edasitagasi, kedagi polnud peale minu laevalael, meri oli must ja karjus, aga iga viie minuti pärast jõudsin ma ringkäiguga valgustatud trepi juurde ja kuulsin alt tantsumuusikat. Inimesed tantsisid — nagu ei võiks neile mitte kunagi midagi juhtuda. Laevastjuuard on lahke, ta on nii vaikne minu juures, ja kui kõneleb minuga, siis langetab ta hääle. Ta on sakslane. Armastan sakslasi. Sa tead, Herbert, kui ma poleks abiellunud Sinuga, oleksin kindlasti armastanud sakslast. Selleks on nüüd liiga hilja.

Üldse on hilja, kõigeks on hilja. Aga me näeme teineteist uuesti pimeduses, sirutame oma käed välja ja leiame teineteise. Ah, Herbert, miks pidid Sa surema! Kas mäletad veel viimast hommikut, kui astusime telgist välja, hülged kraapisid kannatamatult. Sa ütlesid: „Täna on hea päev, me jõuame päris kaugele." Ja Smith oli suurepärase tee valmistanud, mäletad Sa, mida me muidu jõime ainult pühapäeval, kuna tagavarad jäid väikeseks. Kõik asjad olid kohal, ka eskimod — ja toast viskus piirituse-primuse lõhna kaugel lõpmatul jäämerel. Sa võtsid kibedat apelsinimarmelaadi. „Mary,"

ütlesid Sa, „täna jõuame me kaugele.“ Ja siis kelgusõit — ja kuidas koerad vedasid! Ma jäin ikka Sinust maha . . . ja siis, kas mäletad veel . . . siis see silmapilk . . . kui jää murdus . . . Näed Sa veel seda, kuidas vesi mustana prao vahelt välja paiskus . . . kuuled Sa veel seda, nagu äikesekõmin põrises üle jää. Ja siis triivisid Sa juba eemale, pragu suurenes silmapilkselt. Jäätükid hakkasid liikuma. Jääpank, millel Sa seisid, kanti veekeerises tuulekiirusel eemale. Hüüdsin su nime või midagi päris mõttetut, ma ei mäleta seda enam, Sa ei kuulnud mind kindlasti, sest Sa eemaldusid ikka kaugemale ja kaugemale, muutusid ikka väiksemaks, Su nägu polnud enam võimalik ära tunda. Nii äkki oli see kõik tulnud ja nii uskumatult. Näen veel Su pilku, Herbert.

„Surm tuleb ükskord ikkagi,“ ütlesid Sa alati. „me ei tarvitse teda karta.“ Aga võib-olla poleks ta tulnud, kui oleksime tol korral jäänud oma telki. See väike sõna: võib-olla. Sellest sõnast oleneb meie surm ja elu. Sest miks pidid Sina avastama? Kas ei jätku sellest: avastada üks inimene — ja elada temale? „Nii kõneleb naine,“ oleksid sa vastanud. „Mina tahan täita tühjad kohad maakaardil. ‚Mary saar,‘ kas ei kõla see ilusasti? Saare jäämeres, kaugel, kaugel põhjas, tahan avastada Sulle ja rajada sinna meie Tomile väikese kuningriigi õliste eskimolaste, hüljeste ja muude mängukannidega, kus ta tohib valitseda . . .“ Fantast, armas, armas fantast. Herbert!

Ja mina elan ikka veel. Jah, ja minust pole märgata enam midagi. Aga Sina, Herbert, lähed öö-öö järel igaviku poole. Sa oled juba seal, kus on külm ja päike ühekorraga. Pool aastat ootasin Sind päevast-päeva, unustades sealjuures väikese Tomi ja oma elu. Ikka ja uuesti oli mul lootus, et nad leiavad Su elusalt. Aga kõik päästeekspeditsioonid tulid tagasi ilma Sinuta, mitte ükski laev, ei ükski lennuk suutnud leida Sinu jälgi. Aga ma tean seda selletagi, Herbert, et Sa enam ei ela, sest mul on külm, ma külmetan.

Ikkagi tahan Sulle seletada, kuidas elu on edasi läinud. See oli nii hirmus, see ooteaeg Kanadas sugu-

laste juures, täis nurjunud lootusi. Lõpuks avalik leinapüha, nad kõik kurvastusid Sinu pärast. Ja mina kõndisin hallina ning tummana inimeste keskel, kellel igaühel oli oma tegevus. Valu pole argipäeva jaoks. Argipäev on töö jaoks, eriti Ameerikas. Ja siis ma otsustasin sõita Euroopasse, meie linnamajja Londonisse, kus tahan olla üksinda ja näha mitte ühtki inimest. Väike Tom on meie ärareisust saadik saksa lapsepreiliga vaikses kohas Schwarzwaldis. Sinna nad jäävad ka edaspidigi Olen rõõmus, et võtsin Erika, ta on nii armas tüdruk. Väikesel Tomil on hea tema juures, ta on loomult täis elurõõmu. Ta on ju ka veel nii noor.

Muide sain täna kolmekümne-aastaseks.

Kapten pidi seda teadma, leidsin täna hommikul palju lilli hommikulaualt, ja nad tervitasid mind kõik nii pidulikult. Usun, neil on minust kahju. Nad mõtlevad hästi minust. Ma ei söö suures söögisaalis, vaid üksinda, aga lauamuusikat kuulen ma ikkagi. Muusikat kuuled Sinagi, igaviku muusikat, ah Herbert, sooviksin, et kuuleksime seda üheskoos. See on üldse ilus laev. Mehine laev. Kui ma kõnnin öösel laevalael ja tuul vilistab ning laev sõidab päris kindlalt mannermaa poole, siis tundun enesele rikkana ja üksikuna. Jah, lein teeb rikkaks. Kurbus on minu ainuke vara, ja kui inimesed ütlevad, et pean unustama, pean end lohutama, siis on see mulle — nagu peaksin hävitama oma vara. Ja kes viskab oma raha inimeste keskele ning jääb ise vaeseks? See nõuab ohvreid. Alati olen ma rõõmus meie väikese Tomi üle ja seletan talle eskimolastest ning nende kalamaksa-õlist, mida nad igapäev vahvalt neelavad. Aga kõigepealt tahan ma paar kuud elada päris üksinda meie majas Londonis.

Tulevikuplaanid, Herbert! Aga võib-olla ma ei elagi enam homme. Meri võtab nii kergesti vastu. Ma ei tee seda, Sina põlgaksid siis mind.

Lõpetan tänaseks. Nüüd olen väsinud ja jään loodetavasti magama, nüüd, kui olen kirjutanud Sulle. — Maga ka Sina hästi, ühed ja needsamad tähed on meie üle.

Mary.

Ta pani sulepea ära, ta käsi oli kange kirjutamisest. Ta tõusis püsti, laev libises edasi ja ähkis tasa, masinad töötasid usinasti, kõneldes talle tasa sügava häälega, nagu head kindlad sõbrad, kes ei jäta sind kunagi hätta.

Kolm ööd oli ta juba sõitnud ja veel paar päeva kestis sõit Southamptoni. Tal oli kaks ilusat moodsas stiilis kabiini enese jaoks. Mugav elutuba, magamistuba helerohelises lihvitud lakis, kahhelvann. Tema eest oli hoolitsetud, terve ta elu eest. Ta oli rikas, Herbert poleks tarvitsenud avastada saari. Ta oleks võinud ilusas, päritud mõisas keset Kanada lagendikku veeta mõnusat ja rahulikku elu. Aga ta oli teisest laastust löödud või pulbitses vana viikingiveri ta soontes, mis ajas ta välja valgetele surmameredele.

Mary pani endale pruuni pehme mantli ümber. Kell oli üks öösel. Ta läks alla pikka käiku pidi, mille vaip oli kaetud stiliseeritud lillmustriga. Stjuuard oli magama jäänud oma väikeses teenistusruumis, uks oli lahti ja tuli põles kõikjal, ka koridoris. Kaks paari jalanõusid seisis ühe ukse ees, kõrged elegantsed daami-kontsad koos tugevate mehe kingadega. Mary sammus sealt vaikselt mööda. Ta hoidis oma kirja käes. Ta oli enesele juurde harjutanud kerge hõljuva kõnnaku, mis oli kõige kindlam laeva väikeste kõikumiste vastu. Baaris mängis paar valgejuukselist ameeriklast kõva häälega pokerit — ta nägi seda mööda minnes. Laeva-stjuuard avas talle erilise hoolikusega ukse jalutuslaele. „Väljas on külm," ütles ta. Ta hääl oli pehme ja kurb, nagu teaks ta kõik.

„Tänan," ütles Mary ja katsus kirja ära peita. „Tahaksin veel pisut värsket õhku hingata."

Mees vaatas talle otsa heade silmadega, ta oli päris noor inimene. „Tänan," ütles naine veel kord. „Ei maksa karta. Kõnnin ainult korraks üle teki."

Nemad on ka inimesed, mõtles ta. Varem ei mõelnud ma kunagi sellele, et ka stjuuard on inimene. Ta oli selleks, et mind teenida, ja lõpp. Kannatus teeb inimese suuremeelseks.

Stjuuard avas klaasukse. Õhk oli väljas värske ja selge. Tuul puhus kõvasti, kuna pilved, mis kihutasid üle kitsa kuusirbi, olid helesinised, hõbedased ning ebatõelikud. Ka

see oli ebatõelik, et veel elati. Milleks? Ta läks sporditekile, mille põrandal valged ringid, nelinurgad ja arvud kõnelesid suvistest ilmsüütutest mängudest, kuni laevaninani, päris üksi. Vaatas alla öisesse vahtu. Laev sõitis vastu vanale maailmajaole, vastu uuele elule.

Tal hakkas pea ringi käima, kui ta nii kaua alla vaatas. Oleks olnud nii kerge surra, Herbertile järele minna, end lihtsalt lasta kukkuda. Väike stjuuard oleks muidugi teisel hommikul meeleheites, et ta laskis tal minna üksinda öisele jalutuskäigule. Nii imelik kui see ka ei oleks — Herberti pärast kõigepealt just oli tema kohus edasi elada. Tal olid pehmed lapsesilmad. Tom tahab mind ka veel. Kes teab? Lapsed unustavad kiiresti. Aga temale, Herbertile, olen ma võlgu, et edasi elada.

Veel hoidis ta oma käes seda väikest kirja, mille ta oli katnud lendleva ja suure käekirjaga, paber oli päris kerge. Siis avas ta käe, kiri libises, lendles laeva seina pidi alla nagu kajakas. Ta jälgis seda silmadega: vahutav laine haaras kirja, ja järgmisel silmapilgul oli paber kadunud, vajunud ookeani ja oli varsti tema juures.

Ta pöördus reelingilt, väsinud ja rahul.

Ta vaatas veel korraks masti poole üles, ülal nagises tükk riiet, võib-olla lipp. Tähed olid taevas, tõsised ja sätendavad. „Elu," ütles ta, aga sõnal polnud kõla. „Herbert," ütles ta siis ja see paljas nimi oli talle lauluks, mida ta kordas. Laul, mis libises üle mere ja jõudis võib-olla ka temani.

Ta läks mõned sammud valgustatud trepimaja poole, sinna, kus oli jälle inimlikku soojust. Väike tekistjuuard seisis klaasukse juures ja ootas teda. Ta naeratas säravalt ja polnud sugugi väsinud. „Minge ometi magama," ütles noor naine lahkelt.

Stjuuard naeris ja kiigutas end pisut jalavarvastel, käed ustavalt seljal. „Ma ei tohi," ütles ta rõõmsalt, „teenistus on teenistus."

„Ahaa," ütles naine ja ei kuulnudki, mis teine vastas. Lift ootas teda. See sõidutas tema kaks korda madalamale B-tekile, sealt läks ta jälle pikka koridori pidi, kus

oli ukse ees kaks paari jalanõusid, astus oma magamistuppa ja rõivastus lahti. Kui ta oma pea padjale pani, valdas teda suur ja hea tunne — kindlusetunne ja varjul-olek.

„Aga mis on kindlusetunne," ütles ta tasa. „Seda ma ei taha. Tahan tema juures olla."

Siis jäi ta aga magama.

*

„Eelteadustus pr. Mary King'ile," kordas telefonist uniselt ja pani kuuldetoru ära. Kell oli pool viis ja väljas oli peaaegu pime. Ta pani ka kõrvale pliiatsi, millega oli öises igavuses lahendanud ristsõnamõistatust, lehitses reisijate nimekirjas ja urises siis:

„B-tekk, 101 kuni 102a."

Siis läks ta käsi teise aparaadi juurde. Ta surus ühele nööbile ja ootas tükk aega.

Nii siis edasi. Šveitsi kanton kolme tähega oli Uri. See oli üldiselt tuntud. Raskem oli leida teist nime „kajakale", teda polnud kunagi eriliselt huvitanud veesport.

Lõpuks kuulis ta prõgisemist kuuldetorus. „Hallo," ütles ta ja võttis kuuldetoru. „On seal nais-stjuuard B-tekk? Mrs. King'ile on kõne."

Mary lamas oma pimedas kabiinis ja oli äsja ärganud. Ta pööras pea kõrvale.

Akna eesriided liikusid tasa edasi-tagasi, näidates kitsaste pilude vahelt juba valgenevat taevast. Tormiselt lõid lained vastu laevaseina. Mary vaatas kellale, see oli pool viis.

Kui ta uuesti tahtis pikali heita, koputati uksele.

Ta kuulatas. Koputati teist korda, päris tasa.

„Jah, mis on?" ütles ta nõrgalt.

Üks hääl ütles ukse taga midagi arusaamatut.

Mary otsustas üles tõusta ja avada. Ta võttis enesele ümber tumedast siidist hommikmantli ja avas ukse.

„Telefonikõne," ütles nais-stjuuard pisut paluva häälega, mida saatis kartlikult hoolitsev pilk. „Eelteadustus. Aga ma mõtlesin, see on kiire."

Mary vaatas talle otsa. „Tänan," ütles ta tasa.

Võib-olla? . . Ta pidi toetuma vastu kabiini ust. Võib-olla! . . .

Jah, päris kindlasti! Nad olid Herberti leidnud. Mis võis see muud olla, et ta öösel üles aeti? Ta rõivastus. Võib-olla elas Herbert. Või oli ta surnud? Üks kahest. Ta kammis hoolikalt juukseid — see tundus talle mõttetuna, aga ta ei saanud jätta seda tegemata.

Nüüd jooksis ta üle valgustatud koridori. Kui see tõsi oleks! Juhtub ju vahel imesid...

Nais-stjuuard ootas teda trepil. „Te ei tohi end nii erutada," ütles ta õrnalt. Sealjuures polnud Mary sõnagi kõnelnud.

Kaks laevakorda jooksis ta kõrgemale.

Seal, sädetelegraafi-jaamas istus kaks meest ja tegeles rahulikkude liigutustega. Vanem neist oli vastuvõtja, kes märkis üles uusimaid teateid, mida öeldi Ameerika sädejaamast. Tuhanded miilid üle mere tulid uudised. Teisel hommikul tahtsid reisijad neid uudiseid laevalehest lugeda.

„Denveri loomaaiast pääses lõvi välja. Ta jooksis läbi tänavate ja tungis börsimajja, kus tekkis paanika ja kursside noteerimine muutus võimatuks."

„Üks Lõuna-Ameerika presidendikandidaat lubas oma valijatele kaheksa päeva prii söögi ja joogi, kui nad tema valivad. Ta valiti."

„Keegi noor lüürik võttis eneselt elu just sel päeval, kui ta värsid trükitult ilmusid."

Kummalisi asju juhtus siin maailmas.

Mary astus tagasihoidlikku ruumi, hoides käega kinni sinisest siidist hommikmantlit, millele olid tikitud kuud ja tähed ning stiliseeritud flamingo. „Kõne minule," ütles ta hingeldamisest katkestatud häälega.

Mõlemad mehed vaatasid üles ja silmitsesid noort naist.

Siis hakkas vanem neist uuesti tegelema uudiste vastuvõtmisega. Telefonist aga, noorem neist mõlemast, ütles:

„Just nii. Kas soovite kõne vastu võtta?"

„Loomulikult. Kust on kõne?"

„Baadenist," ütles telefonist.

Mary tundis, kuis midagi temas kokku vajus ja kadus.

„Ah nii," ütles ta. Ta nägu kaotas pinge. „Ah nii."

Telefonist, kes daami sisseastumisel oli unustanud ristsõnamõistatuse ühes kajaka ja Šveitsi kantoniga, pakkus talle tooli. „Silmapilk, kas suvatseksite pisut oodata," ütles ta viisakalt.

„Heameelega," vastas Mary tasa ja istus. Ta vaatas kabiinis ringi. Vaatas, kuidas teine meestest teateid vastu võttis. Ta töötas väga rahulikult. Mõlemad jätsid korraliku mulje. Nad kandsid laulatussõrmuseid. Nad on rahul oma eluga ja oma puhta elukutsega, otsustas Mary.

Ta mõtted ristlesid läbisegi ja peatusid. Võib-olla — on ta siiski leitud. Ei, see on rumalus. Tom on see. Tom on haige, mu väike poiss. Keset ööd helistatakse tuhandete kilomeetrite tagant, et mulle seda öelda. Õiglane sellest väikesest lapsepreilist, mulle kohe teadustada!

Aga ta süda ei peksnud enam nii metsikult. Ta pidi seda enesele tunnistama. Ta silm sattus enesele, kui ta ootas. Hommikkuub näib juba pisut kantuna, tegi ta kindlaks. See oli olnud kaasas Arktise-ekspeditsioonil. „Müstiline dressinggown", oli Herbert arvanud, kui ta selle kinkis talle tol korral.

See oli Londonis olnud, sel päeval, kui ta Arktise-reisuks ostis tarbeasju. „Minu Mary vajab ka põhjanabal pisut siidi," oli ta öelnud. Ja nii oli ta selle ostnud kuude ja tähtedega ning sellise kummalise tikitud flammingoga üle südame. „Kuidas see sobib sulle," oli ta öelnud imestunult ja armunult.

Sellest oli kaua, kaua möödas. See oli veel tol korral, minu teises elus, mõtles Mary. Kas kõik inimesed on nii armastanud kui mina? Ei, kindlasti mitte. Meid peeti vahel õeks ja vennaks, kuna olime teineteisele sarnaseks muutunud ühisest õnnest. Ühesuguse näoilme olime omandanud, ühesuguse pilgu. Mõistatuslik muide, kuidas üks telefonikõne üle ookeani siiani tuleb. Ma ei suuda selliseid asju kunagi mõista. Herbert mõistis sääraseid asju kohe. Mõnes asjas olime me siiski erinevad. Mina võtsin ekspeditsioonile kaasa väikese mapi Michelangelo freskodega Sixtina kapellist. Herbert ei mõistnud seda . . . Miks pean nii kaua ootama?

Ruumis valitses vaikus. Telefonist ei julgenud oma ristsõnamõistatust edasi lahendada. Ta joonistas pliiatsiga ajaleheveerule igasuguseid asju. Mary vaatas talle otsa ja teadis, et ta mõtleb temale, Maryle.

Siis oli kuulda tasast helinat.

„Hallo! Tere hommikut!" hüüdis võõras hääl. Sest Kesk-Euroopas oli parajasti kell 9 hommikul. „Siin kõneleb Erika!"

Lapsepreili seisis Schwarzwaldi hotelli veel uue naha järgi lõhnavas kaugekõne-kapis. Väike Tom seisis ta kõrval ja vaatas vaheldumisi Erikalt kõnetorule, nagu võiks ta seal sees ema näha.

„Hallo! Siin on Erika!" hüüdis ta veel kord, sest ta esimesi sõnu olid ainult telegrafistid kuulnud. Siis kõneles ta väga kiiresti:

„Mrs. King? Tere hommikut. Ma võin ainult kolm minutit kõnelda. Kas kuulete mind? Jah, tahtsin teile ainult . . . Tom tahaks teile . . . silmapilk . . . Kuidas? . . . Ma ei saa aru . . . Ei, ta on päris terve. Silmapilk."

Ta ulatas väikesele poisile kuuldetoru. See oli suur silmapilk. „Hallo, ema!" hüüdis ta, „kas kuuled mind? Erika . . ." Ta hakkas ärevusest kogelema . . . „Erika ütleb, sa ei tohi enam kurb olla, armas ema. Mina . . . mul on nüüd kell minu toas . . . linnuga. Kas tahad seda kuulda?"

Ja nüüd tuli see suur üllatus. „Lahti," sosistas ta Erikale. Erika oli schwarzwaldi kella välja võtnud, keeras ta üles kaheteistkümne peale ja hoidis ta päris kõnetoru lähedal.

Tom ei julgenud õnnest hingatagi.

Kaksteist heledat käokukkumist kostsid üle ookeani naise juurde, kes sõitis üksinda ja oli kurb.

„Kuuled sa, ema?" juubeldas Tom sinna vahele, „kas kuuled?"

„Jah, hea Tom," ütles ema, kui heledad löögid lõppesid. „Ma kuulsin päris selgesti."

Ametnik segas vahele. „Kolm minutit. Ma lahutan."

„Tuled sa varsti?" hüüdis Tom. Aga oli küsitav, kas ema seda veel kuulis.

See oli kõik. Naeratades ja rahulikuna pani Mary kuuldetoru ära. Pettumus oli temas kerge. Ta lahkus kõnekapist ja naeratas veel, kui telegraafiruumi astus.

„Minu väike poeg," ütles ta, „soovis mulle head hommikut." Telefonist vaatas talle kergendustundega otsa, nagu oleks temagi oodanud õhus saatuselinnu tiivalööki.

„See on vahva poiss," ütles ta saamatult, kuna ta kontakti välja lülitas.

„Jah, väga vahva," ütles Mary. Ta vaatas telefonisti tegelemist pealt.

Siis vaatas talle telefonist otsa täis otsustavust.

„Sina!" kõneles ta pilk, „sina, mina julgen seda, sulle päris julgesti otsa vaadata. Mitte nagu väike telefonist esimese klassi reisijale. Ei, see ei puutu siia. Sa meeldid mulle, sa oled naine ja mina olen mees. Ma tahan, et sa veel siia jääd. Tahan sind. Sa oled ilus."

„Teie," vastas Mary pilk jahedalt ja pisut ehmunult, „te ei tohi mind ellu äratada. Te ei tohi mulle niiviisi otsa vaadata. Te olete mees — hea. Väike stjuuard eilsest õhtust oli ka mees. Aga mis puutub see siia. Minul on Herbert. Ja nüüd mõelge jälle oma teenistusele."

Mary lõpetas silmadekõne. „Palju tänu vaeva eest!" ütles ta kõvasti. Mõlemale paistis see igavikuna. „Kõne oli väga selge. Ma sain kõigest aru." Ta noogutas telefonistile meelega pisut võõralt.

Siis läks ta magavat koridori pidi, ootavate kingapaaridega kabiiniuste ees. „Väga vahva," ütles ta omaette.

Ühest ruumist vaatas küsivalt nais-stjuuardi murekas nägu.

„Polnud midagi," ütles Mary naeratades. „Ainult mu väike poiss telefoneeris mulle."

Kõnetatav tegi õnneliku näo ja ütles laialt: „Ah-soo!"

Mary noogutas talle. „On teil lapsi?" küsis ta lahkelt ja möödaminnes.

„Ei," ütles nais-stjuuard ägedalt, kuna ta heatahtlik hääl muutus kurvaks. „Kahjuks ei." Ta nägi õieti liigutav välja, leidis Mary, kui ta istus seal kitsas ruumis keset pesuhunnikuid, ujumisvööside, valgussignaale ja ootas, et täita teiste soove. Siis unustati oma soovid. Kuid see mõte puudutas noort naist ainult põgusalt.

Sest nais-stjuuard jätkas: „Ja ma ei saagi laste peale mõelda. Ikka see edasi-tagasi kihutamine Hamburgi ja New Yorgi vahel. Ma ei saaks lapse eest hoolitsedagi. Ma ei saaks talle emaks olla.“

Ja siis ütles ta ohates: „Ja sellele saab mõelda ainult abielus naine.“

Ta vaikis võidetult ja hakkas pesu lugema.

Annan talle hea jootraha, mõtles Mary. Siis tõmbas ta hommikmantli kokku enese ümber. Ta otsis mõnd lahket sõna, mida talle öelda, noogutas talle siis ainult ja läks edasi.

„Olen ma halb ema?“ küsis ta eneselt äkki, minnes mööda koridori. Laev kõikus kõvasti hommikustes lainetes.

Alati oli Herbert tal meeles. Olin talle armuke ja ühtlasi töökaaslane. Me olime kokku üks veri, üks südamelöök, üks mõte. Väike Tom jäi, eriti ekspeditsiooni ettevalmistusel, pisut hooletusse. Aga igal õhtul magamaminekul mõtlesin talle, kuigi mõnikord päris lühidalt ja kurvalt. Väike Tom, armastan sind, sul on Herberti silmad, julged selged silmad.

Nüüd oled sina ainukene inimene, kes mulle jäänud, Tom. Kui tähelepanelik lapsepreili poolt mulle helistada, kuigi see sündis peaaegu öösel. Minu jaoks on siiski kaks inimest. Tom: inimene nr. 1; saksa preili: inimene nr. 2. Ma ei ole ju päris üksinda. Kohaotsimisbüroo. Londonis. Vajatakse saksa lapsepreilit. Silmapilk, armuline proua! Number niisugune on vaba, lastearmastaja, eksam lasteaednikuna antud, tasutingimused nii ja nii. Tehtud.

Ja omataksegi noort inimest, kes valvab teise järele. Saadan talle Londonist midagi, kleidi või midagi säärast. Tom on hoitud nende kuude jooksul kindlasti paremini kui oma ema juures. Tom ei tohi mind tundma õppida, kui olen kurb ja murelik. Ta ei mõista seda veel praegu. Ta peab õitsema ja kasvama ja ta läheduses peab olema rõõmus inimene. Sellepärast kirjutasingi ka nüüd alles Erikale, et ta peab Tomile seletama, et isa jääb lumemaale. Alles nüüd, kuue kuu pärast saab Tom sellest

teada. Aga veelgi on liiga vara küllalt. Väike Tom, naera ja mängi ja unusta! Sul seisab veel kõik ees . . .

Kuna ta nii mõtles, oli ta jälle oma kajutisse jõudnud. Ta tõmbas aknaeesriided ära, uus päev paistis sisse helehallina ja tühjalt. Ta pööras end ümber.

Juhus tahtis, et ta sealjuures vaatas otse peeglisse. Ta astus sammu lähemale ja uuris end tähelepanelikult. Korraga oli tal jälle väga palju aega, nüüd, millal saatus temast mööda oli astunud ja selleasemel väljapuhanud lapsehääl Schwarzwaldist oli hüüdnud talle oma lustlikud sõnad. Silmad olid pingutatud ilmega, aga muidu oli ta veel noor, tundus talle enesele.

Ma ei näe nagu lesk välja, mõtles ta tasase enesepilkega. Isegi mitte nagu „noor" lesk!

Midagi ebaõiget on selles sõnas. See on nagu edvistusega ehitud leinaloor. Lesed peavad olema vanad ja väsinud.

Mina olen aga veel noor. Ma tunnen seda kuni sõrmeotsteni niisuguse selgusega, mis teeb lausa valu. Olen alles kolmekümneaastane. Elu ei saa ju veel möödas olla . . .

Ta unustas peegli. See noor ametnik telegraafi-ruumis, mõtles ta ebamääraselt, kuidas ta mulle otsa vaatas! Nagu poleks mingisuguseid piire. Millele mõtleb säärane inimene, kui ta öösiti valvab?

Ta vaatas välja pisikesest aknast. Meri tõusis ja vajus. See oli nagu hingamine. Silmapiir oli kauge, udune joon.

Armas jumal, mõtles ta ehmunult, nüüd juba unustasin ta! Tema, Herberti. Nüüd on mul juba mõtteid teiste jaoks.

Ta vaatas kella. Oleks paras aeg vann ära tellida. Magada ta ju enam ei saaks. Ta vajutas kellanööbile. Pisut hiljem koputati uksele ja nais-stjuuard astus sisse.

Mary oli unustanud, mida ta õieti tahtis. Ta vaatas selleasemel tähelepanelikult tulija väga usalduslikku nägu, nagu loeks ta seda.

„Kas te usute," ütles ta küsivalt, „et ta tagasi tuleb?"

„Kes?" küsis naine teenistusvalmilt ja üllatunult.

Mary vaatas põrandale ja ütles vähe aja pärast tasa: „Mu mees."

Võõra naise näole ilmus heatahtlik kurb saamatus.

„Ma ei usu seda enam," ütles Mary väga selgesti, väga tasa. Ja siis tasase torkava etteheitega enesele: „Unustasin ta täna hommikul esmakordselt. Mis unustatakse, see ka kaotatakse."

Ta istus ja ta pilk peatus laual.

„On hea," ütles ümmardaja värske häälega, „kui te kord teistele mõtetele tuleksite. Te peate end kuidagi lahutama. Ükski inimene ei suuda ikka alati ühele ja samale mõelda. Sellega ei tee te kedagi uuesti elusaks!"

„Ja kui teil ka õigus on," ütles Mary nukralt, „siis ei taha ma kellelegi teisele mõelda kui temale."

Vaikus. Kuni lõpuks kõlas kellahelin, mis kutsus ära nais-stjuuardi.

Mary vaatas üles ja nägi, et ta oli üksinda toas. Ta pea langes lauale — ja ahastav nutt purskus ta silmist. „Ja ma unustan sind ikkagi, Herbert," sosistas ta. „Ma tunnen seda. Ma juba unustan sind praegu."

Oma enese sõnadest piitsutatud, muutus ta nutt ägedamaks ja metsikumaks. Laua klaaskate oli külm. Ta pani oma käe sellele. „Armas jumal," palus ta abitu, lämmatatud häälega, „ära lase seda sündida."

Siis ta ainult nuttis veel. Tasa, laulvas toonis, nagu nutab väike laps, kes on jäetud üksinda võõraste inimeste sekka.

Ta ei teadnud, et unustamises seisneb selle maailma jõud. Et lähenev suvi paneb kevade unustama ja et puu peab oma õied maha raputama, kui ta tahab vilja kanda.

*

Erika lõi lastetoa aknaeesriide kõrvale — ja valguseküllus viskus sisse. Ta avas akna ja küünitas end kaugele välja. Oli hea sisse hingata värsket hommikuõhku ja libistada pilk üle mägise maa ning sinakalt-roheliste metsakettide. Sätendav juunipäike tegi täna isegi Schwarzwaldi hotelli läheduses asuvad sindelkatustega talumajad lahkeks ja rõõmsaks.

„Täna on päev, et midagi erilist läbi elada," ütles Erika. Ta toetus kehaga aknast ikka veel kaugele välja,

nagu oleks seal juba tunda vabadust ja värsket tuuletõmmet.

„Mis sa ütlesid?“ küsis Tomi hääl uniselt.

Erika ei vastanud. Nii siis otsustas Tom voodist välja ronida. Ta astus öösärgis akna juurde ja seadis enda varvastele. „I-i-lus,“ ütles ta venitades ja mõnusalt, ta oli heameelega Erikaga ühel arvamusel. Siis viipas ta käega mäetippude suunas. „Kas läheme täna sinna üles?“

„Võib-olla,“ vastas Erika ja vaatas heameelega alla Tomile. „Oleneb sellest, kui kiiresti noorhärra rõivastub.“

„Rõivastun päris ruttu ja päris üksinda,“ kinnitas Tom, valades tõsise ja hoolika ilmega vett veekannust oma pesukaussi. Ta kastis käsna vette ja tatserdas sellega julgesti oma pisikest nägu. „Aga siis läheme mäe otsa ja vaatame saabuvat laeva, milles sõidab ema.“

„Aga, Tom,“ ütles Erika, „ema ei saa me ometi mäe otsast näha.“

Tom mõtles järele, solistades ise käsnaga vees. „Kas ka mitte kiikriga?“ küsis ta.

„Ka sellega mitte. Aga me võime talle mõelda. See aitab. Siis on ta varsti siin.“

Tom oskas juba õiget joont juustesse vedada, juukseid kammida ja kraed kaela panna. Ainult šoti seotise pidi Erika tegema. Siis pänderdas ta Erika ees söögituppa.

Nad elasid Wachenbronnis, metsadest ümbritsetud üksildases hotellis, mis oli nii väike kohake, et see polnud märgitud isegi maakaardile.

Paar talumaja ja suur hotell. Tumedad okaspuumetsade ahelikud. Taamal silmapiiril paistsid mäetipud.

Aga päris hüljatud polnud Wachenbronn siiski mitte. Kaks korda päeva jooksul tuli postiauto Baaden-Baadenist, suurest maailmast väikesse maailma.

Ja öösel, kui ei saanud magada, võis kuulda Frankfurt-Baseli ekspressi mürinat. Erika tundis juba öisi ronge. Kell 11 tuli üks, ainult mõned sekundid oli kuulda möödakihutava rongi müra, aga ta ootas meeleldi seda lahtise akna juures. Varakevadine tuul paitas meelekohti, mängis juustes, äratas soove, mis kasvasid nagu ööhelid

neelavalt-kuumaks, kibedalt-igatsevaks muusikaks ja kadusid taas.

„Ja nüüd läheme mäele," ütles Tom kindlalt, võttis suuräti eest ja libises toolilt maha. Erika sidus enesele naeratades ja järeleandlikult tanu pähe — ning teekond algas.

Tom jooksis ta ees, ikka mäest üles. „Olen hobune," ütles ta ja jooksis galoppi. „Nüüd olen ratsanik," ütles ta ja kannustas end. Aga varsti oli ta hingetu ja väsinud. Siis leiutasid nad nõmmenõlvaku õitsvate metsalilledega. See oli metsalagendik, ümbritsetud kuuskedega. Mäejalal särasid päikeses raudteeroopad.

Siit ma alati kuulen rongimüra, mõtles Erika ja oli rõõmus, et ta leidis selle koha.

Nad heitsid nõmmele pikali. Erika lameskles, nägu vastu päikest, kuna Tomi hakkas varsti igavus piinama. Siis ta näris igasuguste taimede varsi. Kui see tegevus enam ei rahuldanud, vaatas ta tähelepanelikult Erikat, kes oli päikeses sulgenud oma silmad. Väike Tom otsustas oma südames, et ta teda väga armastab, peaaegu rohkem kui oma ema. Aga millele võis ta praegu mõelda? Need täiskasvanud inimesed olid vahel nii kauged...

Erikal polnud enam vanemaid. Tema isa, kohtuametnik Karlsruhes, oli ammu surnud. Kui kahe aasta eest isale järgnes ka ema, pidi kuueteistkümne-aastane enesele ise teenistust otsima. Ta tahtis laste juurde. Ta käis kursusel ja tegi isegi eksami, võides end seejärel õigusega nimetada lasteaednikuks.

See oli ta esimene koht siin proua Kingi juures. Ta ei võinud nuriseda. Kohtlemine oli hea ja palk ka, sealjuures ta armastas südamest seda väikest võõrast poissi. Kui Arktise uurija reisis oma naisega Ameerikasse ja siis ekspeditsiooniga kaugele põhja, jäi ta lapsega üksi Londoni linnamajja. Siis kasvasid kohustused Tomi vastu. Ja nüüd olid nad Schwarzwaldis, sest proua King oli peale õnnetut juhtumit kirjutanud, ta tahtvat päris üksinda elada Londonis.

Üks ülesanne mul juba on, mõtles Erika, lamades kinnisilmi päikeses, aga ainult võõraste inimeste heaks.

Kas peab see alati nii olema, terve mu elu? Kas pole mul õigust ka enesele midagi soovida?

„Kuula ometi!“ juubeldas ta kõrval lapsehääl. „Sealt tuleb üks rong!“

Tom oli üles karanud. Ka Erika tõusis püsti. Ta silmad olid päikesest pimestatud, mispärast ta varjas neid käega. Lähenev rongimürin muutus järjest kõvemaks.

Lõpuks pöördus rong kurvil. „Kui ilus!“ hüüdis Tom ärritatult. Ta nägi rongi päris selgesti. All, päris lähedal, mäejala juurest mürises vedur mööda. Siis tulid vagunid. Pikk ahelik.

„Berliin — Frankfurt — Basel — Genua,“ luges Erika. „Berliin — Cannes,“ oli järgmine silt. Siis tuli: „Berliin — Rooma.“

„Ilus!“ hüüdis Tom õnnelikult ja ärevalt, viibates ise käega. „Need on ju kõik sinised vagunid!“

„Jah, magamisvagunid,“ ütles Erika, vaadates koos Tomiga järele peegelsiledatele tumesinistele kuldtähtedega märgitud vagunitele.

Paar nägu tuli nähtavale vaguniaknal.

Ja Tomi rõõmuks viipas üks nendest temale. Keegi noormees seisis avatud akna juures ja viipas. Tal oli seljas univorm.

Tom suurendas üliõnnelikuna oma viipamist. Ka Erika tõstis oma lillekimbu kõrgele ning lehvitas sellega. See kestis vaid paar sekundit. Siis oli nõmmenõlvakul jälle liikumatu vaikus, nagu poleks midagi juhtunud.

„Kui kahju,“ ütles Tom kurvalt, „nüüd on see jälle möödas.“ Erika noogutas. Nad vaikisid.

„Kui imeilus see oli!“ algas Tom uuesti. Metsalagendiku vaikus ümbritses neid kahekordselt. „Kas sa nägid? Keegi viipas isegi.“

„Jah,“ ütles Erika, „aga ta ei mõtle enam ammu meile.“

See asjalik märkus tegi Tomi nukraks. „Tahan ka kord sõita niisuguses sinises vagunis,“ ütles ta lõpuks.

„Sa magad oma voodis palju paremini,“ lohutas teda Erika. Siis asusid nad koduteele.

See päev möödus nagu teisedki, mõnusalt ja kosutavalt. See on ooteaeg, mõtles Erika. Aga oodata — mida?

Õhtul, kui ta poisi oli voodisse viinud, istudes seejärel veel pisut tema juures ja mõeldes, et Tom on juba uinunud, avas Tom oma silmad, haaras ta käe ja silitas õrnalt.

„Näed sa," ütles ta, nagu mõistaks ta tema salajasi mõtteid, „täna oli sul hoopis ilus elamus."

Erika vaatas talle küsivalt otsa.

„Me nägime . . . me nägime ju täna rongi," ütles ta seletavalt.

„Ah-soo," naeris Erika. „Kui midagi muud ei ole."

Ta silitas poisil üle juuste, surus suudluse ta põsele ja tõusis üles. „Maga hästi ja näe unes rongi, hea Tom." Siis kustutas ta tule.

Ta läks oma tuppa. Ta polnud väsinud.

Väljas oli vaikne öö.

*

Läbi selle öö libises rong, millele mõlemad olid järele vaadanud. Ta oli vahepeal rutanud kaugele lõunasse.

Abikonduktor Hallingerile polnud enam see mingi elamus. Ta sõitis esimese klassi vagunis magamisvagunirongis D 138 reeglipäraselt seda teed. Ta oleks võinud unes öelda kõiki jaamu.

Hallinger läks mööda vaibaga kaetud koridori — see oli tunneli eel — ja tõmbas kinni lahtise akna. Siis läks ta tagasi oma teenistusvalvesse.

Rong tormas tunnelisse. Kuigi ta sõitis elektriga, tekkis teatud lämmatav õhk, mida Hallinger oleks ära tundnud veel viiskümmend aastat hiljem.

Ta vilistas tasa ja kartlikult omaette, seisis akna juures, pani käed püksitaskuisse ja vaatas tuimalt aknasse, millest tunnel tumedalt mööda vihises.

Ka üks rongist väljavisatu! haamerdas temas, üks, kes ise oma elutee on ära lõhkunud! Ole rõõmus, et nad sinu võtsid, abikonduktor Hallinger! Viska oma plaanid nurka, neil pole mingit väärtust!

Kümme minutit sõitis rong läbi tunneli, siis lahkus ta sellest kergendava ähkimisega. Hallinger avas käigus paar akent ja laskis sisse värsket õhku.

Airolo, Biasco, Bellinzona, lühike peatus, veduri lühike vile, mis ei tahtnud segada sõitjate uinakut.

Hallinger läks pesemisruumi, võttis kuue seljast, keeras särgikäised üles, pesi ja raseeris end. Oli küll veel öö, aga hiljem, kui sõitjad ärkasid, polnud tal selleks enam aega.

Kui ta väljus pesemisruumist, seisis koridoris tema kolleeg, kes valvas teise klassi vagunit.

„Sinu juures on kõik tühi," ütles ta.

Hallinger ei vastanud.

„Minu juures on kõik täis," ütles Brielke. „Maailm muutub teiseklassiliseks." Ta ei pannud sellele mingit tähtsust, et seda kui nalja mõistetaks.

Hallinger ei vastanud ikka midagi ja vaatas aknast välja. Rong lähenes Luganole, merenurgakene tuli juba nähtavale hämaras hommikuvalguses.

„Tead sa," urises Brielke, „õieti tahaksin siin maha minna, kuigi ainult paariks tunniks. Hirmus on alati mööda sõita! Tunned maailma ja ei tunne teda siiski mitte. Vähemalt kord tahaksin järele vaadata, kuidas näib ta väljast vaadatuna."

„Sina ka?" küsis Hallinger.

„No jah," ütles Brielke mugavalt, „mul on ju $2^1/_2$-toaline korter naise, lapse ja väikese aiaga, see lohutab ju ka." Ta kõndis edasi, küll mitte väljamaganuna, aga muidu heas tujus, sest tema teise klassi magamisvagun oli reisijaid täis, milline asjaolu tõotas häid jootrahasid, mis omakorda võimaldas talle tagasisõidul Berliini osta oma väikesele poisile lapseauto suurest mänguasjadekauplusest.

Nüüd on temal ka igatsus, mõtles Hallinger halvakspanuga, ja sealjuures on tal kindlasti hirm selle täitumise ees.

Sõber Brielke, jää oma töö juurde. Mis on üldse igatsus? Selleks peab olema aega. Igatsus on naiste tarvis ... Mehed aga peavad midagi korda saatma.

Kuna tal polnud midagi teha, läks ta uuesti oma valveruumi. See oli päris isikupärata. Puu ja roheline polster. Ta heitis pikali ja jättis ukse lahti, nii et ta võis möödaminejaid tähele panna.

Magada ta enam ei saanud. Ja sealjuures möödusid tunnid nii aeglaselt.

Ta tõusis üles, võttis oma nahkmapist, milles olid võileivad, termospudel ja pesemisvahendid, suure märkmiku ja pliiatsi.

Baaden-Baadeni taga, kui rong sõitis Schwarzwaldist mööda, kas ei seisnud seal täna ennelõunal ühel metsalagendikul tilluke poiss, kes viipas talle? Tema kõrval istus noor tütarlaps, veel üsna noor, kel olid päris hirmunud silmad. Ja kimp lilli oli tal käes, millega ta lehvitas.

Ma joonistan nad veel kord, nad mõlemad. Ainult selleks, et aeg mööduks. Naljakas muide, et mul see pilt veel silmade ees püsib. Ilus oli see tüdruk. Nüüd on ta mägede taga. Jah, ma joonistan ta veel kord — nii, kuidas ta mulle viipas . . .

Kui rong sõitis sisse Genuasse, oli ta ammu juba märkmiku kõrvale pannud. Ta korraldas voodeid, valmistas kohvi ja kuuma raseerimisvett ning võttis pisut jootraha.

Siis lahkus ta vagunist ja hingas kergendatult. Ta oli linnas, mis polnud küll kõige ilusam, aga ikkagi elav linn, kus tal oli möbleeritud tuba — hea magamiskoht. Siin üks korter ja Berliinis teine. Tema elu oli Berliinis ja Genuas. „Riviera-ekspress" oli kõlav sõna, aga tema puhkepäevad emand Birri juures, nagu ta teda mõtetes alati nimetas, olid talle armsamad.

Emand Birri elutses jaama lähedal. Ta seisis juba korteriuksel, olles enne aknast vaadanud, kuidas Hallinger tuli mööda kitsast tänavat. Maja oli aastate eest olnud roosat värvi, nüüd oli aga värv kulunud.

„*Ecco*," ütles ta ja oli rõõmus oma allüürnikku nähes. „*Ecco*," vastas niisamuti Hallinger, kel oli vanakese vastu suur sümpaatia. See vanake oli taktiline nagu enamik lihtsaid inimesi, keetis hästi ja sallis heameelega oma üürnikku; see pisut mustust tema juures oli kergesti talutav selle südamesoojuse man. Hallinger viskus poolenisti lahtirõivastunult voodile ja oli surmväsinud. Kaheksa tundi tahtis ta magada ja siis veel midagi päevast saada, enne kui ta õhtul uuesti teenistusse läks Berliini suunas. Ta keeras üles niklist äratuskella, mida tema perenaine, vana genualane, nii imetles, et ta seda aukartusest isegi tolmust puhastada ei julgenud.

Ta sirutas enda küljeli. Tal oli veel rongimüra kõrvus. Ta mõtles enesele. Suured plaanid. Ah mis! Lõpp neile! Rumal, et ei saa kohe magama jääda.

Kuid siis, kui etteheited hakkasid temas käärima, tuli talle üks mõte.

Ta tõusis üles, võttis oma mapist märkmiku, rebis sealt skitseeritud lehe ja pani selle kummutile, et ta võiks seda üles ärgates näha.

See meenutaks talle, et on veel teine elu peale selle ühetoonilise raudteeliini.

*

Proua Mary King lahkus suurelt laevalt, mis oli olnud talle mõnusaks pelgupaigaks, ühel vihmasel pealelõunal Southamptoni reidil. Teisel küljel asus Wight'i saar, ilus, maaliline, parkidega kaetud maastik, ümbritsetud vanade puudega; paariks minutiks tuli päike läbi pilvede, valgustades saart hõbedaselt ja nõrgalt.

„Hamburg" ei sõitnud sadamasse; väike aurulaevake tõi reisijad maale. Mary laskis enesega kõik sündida; läks üle purde väikesele laevale, ilma et oleks kordagi tagasi vaadanud. Osavad käed kandsid kohvrid laevale — ja Mary astus kajutisse. Ta tellis enesele teed, sõi sinna juurde rosinaküpsist ja vaatas üksisilmi aknast välja süngesse maailma.

Lõpuks lakkas laeva masinavärk töötamast. Kajut tühjenes.

Oldi jälle maal, ilma et oleks aega olnud sellele pikemalt mõelda. Passid olid juba suurel laeval läbi vaadatud; nüüd tulid läbivaatusele kohvrid, mis tõsteti kraanadega kõrges kaares maale. Siis oli see ka tehtud. Mary läks mõned sammud eemal peatuvasse rongi ja võttis seal ühes vagunis istet.

Ta oli enese hoolde jäetud, riik ei korraldanud enam mingisuguseid otsimisi. Ta oleks võinud sel silmapilgul alata uut elu teisel maal, tunda end kellegi pr. Betty Smith'ina või Brown'ina ja alustada kõigega päris uuesti, nagu ei läheks talle kõik olnu enam üldse korda. Keegi pr. Smith või Brown . . .

Tegelikult aga ei tulnud Maryl säärane võimalus üldse küsimuse alla. Ta ei mõelnud üldse tulevikule.

Temast polnud midagi erilist märgata. Ta oli reisiv daam teiste hulgas. Sellel saareriigil ei paljastatud oma tundeid. Tugitoolidega ja laudadega varustatud vagun, mis pidas ühendust Londoniga, oli ka ühtlasi söögivagun. Ta vastas istus keegi härra ja sõi peaaegu kinnisilmi. Ümberringi istusid inimesed, sõid ja jõid ja keegi ei vaadanud teist.

Vaikus. Normaalsed inimesed tegelesid normaalsete asjadega. Inglismaa.

Mary King tellis enesele tüki väheküpsetatud lambaliha, näris seda aegamööda ja mõtlikult, istus sirgelt ja ei tundnud end seepärast vähem õnnetuna.

Tuled süüdati, sest väljas hakkas pimenema. Rong kihutas läbi eeslinnade, kust polnud näha muud midagi kui möödavilksatavaid perroone ja suitsevaid vabrikukorstnaid.

Siis lõpuks saabus Viktooria jaam ja suur linn õhtutulede, suitsu, vilede, hüüete ja autosignaalidega.

Keegi ei oodanud teda jaamas.

Mary hüüdis takso, nimetas tänava Bayswateris, kus asus tema korter Hyde Pargi lähedal. Õieti oleks pidanud ta oma mehe elukutsele vastavalt elama Kensingtonis, seal ülikoolide linnaosas. Bayswater oli linnaosa, mis sobis üksindustarmastajatele.

Nüüd sobis ta hästi siia linnaossa. Üldse oli see niisama üksluine nagu teisedki Londoni rajoonid.

Kui ta jälle oma maja nägi ja rasket puust kellavangu laskis vastu ust langeda, tõmbus ta süda kokku. Ta pidi sellele mõtlema, kuidas nad kuue kuu eest täis kavatsusi ja lootusi kahekesi majast lahkusid, et asuda ekspeditsioonile.

Vana Edwards oli kohal ja avas ukse. Mary oli talle laevalt helistanud. Tema, kes koos oma naisega valvas seda maja, armastas tuhvlites, et hoida vaipasid ilusana, ja paksus kampsunis, et pehmendada oma reumat, kõndida läbi ruumide, hea hoolitsev pilk sinistes silmades. Täna oli ta rõivastunud aga musta. Tema silmis oli sära, kui Mary ulatas talle käe. Kuid ta ei suutnud palju öelda. Tema naine ja ta mõlemad lapsed, üks viie- ja teine kuueaastane poiss, seisid taga ühe ukse juures.

„Seal oleme me jälle," ütles Mary. Tiibklaveril olid isegi lilled. „Teilt, Edwards?"

Edwards noogutas tummalt. „Minu naiselt," ütles ta siis. Tuli seejärel suure vasest ämbriga ja pani oma aeglaste mõnusate liigutustega paar kasehalgu tulle, sest õhtul oli jahe. Ta oli esimesest kuni viimase päevani olnud sõjas, olles tummalt seal oma kohust täitnud. Siis oli ta, nagu selleks, et unustada kõike möödunut, abiellunud veel hilistes aastates, elades nüüd siin vaikselt ja rahus.

Tema pilk riivas aeglaselt, peale selle, kui oli leeki kohendanud, ülesvõtteid kaminasimsil. Perekonnapildid. Ühel oli noor abielupaar väikese Tomiga, missugune pilt oli tehtud alles poole aasta eest.

Mary küsis, kuidas Edwardsil on läinud. Ta tänas ja kõneles oma mõtiskleva, mõnikord katkeva häälega maja tarvilikkudest parandustest, öeldes mõned sõnad ka oma reumast. Aga ta ei esitanud mingit küsimust, ta ei vaadanud koju tagasitulnule isegi otsa, kui ta tegeles tule juures. Ta küsis ainult, kas proual on veel soove.

Maryl neid polnud. Ta oli vanale teenijale tänulik, et ta ei hakanud kõnelema tema mehest. Seda võis näha temast, et ta oli surmani kurb oma kaotatud isanda pärast. Ta lahkus toast hääletult.

„Aga mida tahan ma siit, mu jumal?" ütles Mary poolkõvasti peale selle, kui ta oli natuke aega seal istunud. Kaminatuli pragises ja pildus võbisevaid varje. Ta tõusis üles, avas klaveri ja lõi mõned toonid, mõeldes sealjuures hoopis muule. Siis läks akna juurde, mille võre taga oli mustalt läikiv tänav üksikute laternapostidega. Tuli tasast vihma. Ma ei ole ju vana, mõtles ta. Tänav paistis nii mahajäetuna.

Ta võttis ülesvõtte kaminasimsilt. Väikesel Tomil oli sarnasust oma isaga. Ta pani pildi uuesti vanale kohale.

„Kui veel midagi minu jaoks on, siis on see laps," ütles ta. Majas oli salapäraselt vaikne. Toa põrand oli kaetud vaipadega. Raamatukapp oli nii puutumatu, nagu ta temast sinna jäi. „Lõunamaa hiilgus ja võlu" oli nimi raamatul, mille ta välja tõmbas. Jah, reisida. Aga ta oli ju praegu just reisilt tulnud.

Ta istus kõigi oma mõtetega klaveri juurde ja läitis vanamoelised küünlad.

Siis ta mängis. See oli Beethoven, ta armastas Beethovenit. Ta pööras noodilehti. Ta mõtted jäid mängu juures vaikseks.

All keldrikorral kuulasid vana Edwards ja tema naine ta mängu. Nad istusid laua juures rippuva lambi all, mees luges ajalehte ja naine õmbles midagi lastele, kes magasid sealsamas. Vahetevahel panid nad mõlemad korraga ajalehe ja õmblustöö kõrvale ning vaatasid tummalt lae poole. Mäng kõlas tõsiselt ja võimsalt nende kohal.

„Seal ta nüüd istub ja mängib," ütles proua Edwards.

Äkki katkes muusika, ootamatult ja äkki. Siis jäi ülal kõik vaikseks.

Vana Edwards tõstis suure ajalehe enesele ette. Ta pilgutas silmi. Vanamehele ei sobinud ju nutta.

*

„Miks on inimesed abielus?" küsis Tom uudishimulikult.

Ta oli oma nelja aastaga jõudnud parajasse küsimusikka. See oli peale lõunat, kui nad tegid oma igapäevast jalutuskäiku metsalagendikule.

Erika leidis, et pole kerge anda iga kord parajat vastust. „Inimesed on seepärast abielus," ütles ta siis kogeldes, „et nad poleks mitte nii üksinda."

„Aga meie," ütles Tom, vaadates oma heledate küsivate silmadega Erikale otsa, „meie kahekesi pole ju abielus!"

„Ei," naeris Erika, „jumal hoidku!"

„Miks?"

„Kuna sa oled liiga noor selleks."

„Ah nii," ütles Tom pettunult ja vaikis.

Nad kõndisid läbi varasuvise maastiku. Lagendik oli piiratud kaskedest, mille lehed hõljusid hõbedaselt hommikutuules.

„Aga meie kahekesi pole ju üksinda, Erika," algas Tom, kelle väikeses peas see mõte lakkamatult edasi töötas. „Kas me võime ka abielluda?"

„Seda me võime," vastas Erika, „siis, kui sa oled suur."

Tom tundis kergendust.

„Sinu kingapaelad on lahti," ütles Erika, „ja su juukselahk on jälle segi. Kui kellelgi on abielumõtted, peab niisugustele asjadele eriti rõhku panema."

Need sõnad tegid väikese Tomi õnnelikuks, ta kummardus ja sidus hoolega kinni kingapaelad ning silus oma juukseid.

Siis aga uuris ta uuesti: „Kas iga mees võib kosida iga naise?"

„Jah, Tomikene, kui nad teineteisele meeldivad."

Tom vaikis ja mõtles. Siis tuli päris südamest: „Sa oled mulle armas, Erika."

Nad olid seisma jäänud. „Sina mulle ka, Tom." Ja siis: „Näed, sealt tuleb Rolf, temaga võid sa mängida, ta on tubli poiss."

Tom aga ei tahtnud praegu mängida ühegi tubli poisiga. Ta tahtis rohkem teada. Siis andis Erika talle kerge tõuke Rolfi suunas — ja pea olid kõik täiskasvanute mõistatused kui ära pühitud Tomi peast, milles oli nüüd ruumi ainult mõttele: kuidas hüpata üle ojakese või kuidas sabapidi kinni püüda taltsaid oravaid, mis oli küll väga raske, aga ilus sport. Teda avatles ka Rolfiga võidu kukerpalli lasta, nii et lõpuks pea käis ringi ja silme ees lausa tantsisid rohelised ning kollased tähed.

Õnn, et Erika oli alati läheduses. Ta vahel küll oli kuri ja tõreles, aga see polnud nii kurjasti mõeldud. Erika mõtles ju ainult hästi temale. Nüüd ta teadis seda.

„Tead sa," arvas Erika, kui Rolf oli ära läinud, „me võiksime õieti jalutuskäigu teha sinna kohta, kust rong siniste vagunite ja paljude siltidega mööda kihutas."

„Jah," hüüdis Tom vaimustusega. „Oh jaa!"

Nad läksid mäest üles, leidsid oma mäenõlvaku, istusid sinna ja ootasid.

Aga rongi ei tulnud. Ainult lõputu rida kaubavaguneid logises igavalt mööda roopaid.

„Ma arvan, meie rong on juba möödas," ütles Erika ja tõusis üles. Ta oli tõepoolest pisut kurb.

„Homme tuleb ta ju jälle," lohutas Tom. „Alati tuleb ju uus päev!"

„Usud sa?“ küsis Erika mõttessevajunult.

„Jah, päris kindlasti usun ma seda,“ kinnitas Tom.

Siis pidi Erika jääma seisma ja andma talle kaks südamlikku suudlust, suudluse kummalegi ümmarale põsele.

„Siis oleme homme õigel ajal kohal,“ ütles Erika rõõmsalt ja kergelt, „see on nii ilus vaheldus.“

Ta vaatas kaugusse kaduvaid raudteeroopaid. „See on midagi hoopis muud!“

*

Kolm kuud on möödunud. Juuni, juuli, august.

Berliin. Pool tundi enne rongi D138 väljumist.

Perroonil pole näha veel ühtegi reisijat. On ilmunud ainult paar magamisvaguni-konduktorit.

Hallinger ronib oma vagunisse, kõnnib käikupidi, avab kupee-uksed, keerab tuled põlema. Siis jagab ta voodipesu ja käterätid ettetellitud magamiskohtadele ja seab asemed korda. Peale selle pole tal midagi teha, ta seisab perroonile ja ootab sõitjaid.

Nad tulevad aegamööda. Paar härrat sõidavad ainult Frankfurdini. Üks noorpaar lõunasse.

Üksik daam läheneb. Tal on ilus loomulikult uhke kõnnak, arvustab Hallinger omaette. Daami taga tuleb pakikandja käsikohvrite ja reisuvaibaga.

Ta näeb juba eemalt, kui daam otsib vaguninumbrit, ja soovib, et ta tema juurde tuleks. Daam loeb tema vaguni numbrit, võrdleb seda sõidupiletil oleva numbriga, riivab Hallingeri ainult poole pilguga. Ei, ainult veerand pilguga.

Hallinger paneb käe mütsi juurde, tahab aidata teda sisseastumisel, võtab väikese kohvri ja läheb ees.

Pakikandja kõmpsib järele.

„Hea,“ ütleb daam, „tänan!“ Maksab pakikandjale. Istub pehmele istmele oma kupees. Teeb lahti inglise ajalehe.

Hallingeril on nüüd juba mujalgi tegemist. Ta peab asemeid korraldama uutele reisijatele.

„Palun sisse astuda!“ kõlab korraldus. Uksed langevad kinni, vedur viskab ähkides auru välja. Juba liigub

rong. Vagunis muutub valgemaks, sest rong on juba jaamast väljas.

Mary King vajub kergelt kokku. Tema kupee uksele koputatakse. Ta on ammu juba ajalehe käest ära pannud. Konduktor Hallinger astub sisse.

„Kas lubate magamisaset valmistada?“ küsib ta.

„Palun,“ vastab Mary ja võtab istet väikeses tugitoolis, vaadates taas väga enesessesüvenenult aknast välja.

Sohva muutub mehe käte vahel voodiks. Värske pesu laotatakse laiali. Mary vaatab seda pealt, mõtted hoopis mujal.

„Sõidan Baaden-Baadenisse,“ ütleb ta, kui Hallinger on valmis. „Äratage mind pool tundi varem.“

„Hästi. Kell seitse?“

„Jah, kell seitse.“

„Kas daamil on veel soove?“

Mary raputab pead. Seepeale lahkub konduktor kupeest ja suleb ukse.

*

Ta on lahti rõivastunud, tule kustutanud ja pikali heitnud. Ta vahib üksisilmi lakke, väikesele sinakalt virvendavale hädalambile. Väike pilu aknast on lahti ja kannab sisse pisut tuult, mis mängib eesriietes.

Kuidas oli kõik Londonis olnud? Kas ei tahtnud ta juba esimesel sinnasõidu-õhtul sealt ära, kuna mälestused olid liiga tugevad ja ta end nii mahajäetuna tundis? Aga ta oli siiski jäänud. Juunikuus, mis oli seltskondliku elu haripunktiks, ei saanud temagi päris tagasi tõmbuda. Ka juuli ja augusti, mis olid sel aastal erakordselt jahedad kuud, oli ta veetnud oma linnamajas Londonis, välja arvatud mõnepäevased külaskäigud maale.

Mis oli talle otse kooris öeldud? „Te peate end kindlasti kosutama! Te peate ilmtingimata lahutama oma meelt! Te peate kindlasti millelegi muule mõtlema.“

Berliinis olevat kuulus arst, kes olevat kõigepealt suur inimestetundja, kes võivat inimest ka hingehädas aidata. Temast hoovavat säärast tugevat jõudu, et igaüks saavat tagasi oma elurõõmu.

Ja Mary sõitis Berliini. Moearsti silmad olid teda läbitungivalt ja sõbralikult vaadelnud. Neli tundi oli ta oodanud koos teiste naistega seda silmapilku. Ta näis enesele naeruväärsena, ta tahtis juba ära minna. Siis aga teatas teenija: „Härra doktor laseb paluda!..“

Rong sõidab läbi öö. Mary lamab ja vahib lakke. Rong sõidab piki roopaid, rong väriseb ja sõidab edasi. ... ja siis astus ta üle läve. „Ma olen lihtsalt oma närvidega läbi,“ ütles ta. Ta oli selle lause pika ootamisaja kestel valmistanud. Arst oli ta nime kohe ära tundnud, sest ikka olid veel ajalehed täis kirjutisi päästeekspeditsioonist Arktises.

„Närvidega läbi!“ Mis peitus kõik selles sõnas ja kui palju pidi noor arst seda lauset kuulma. Aga ta kuulas tähelepanelikult ja astus talle vastu, nagu oleks ta ainukene inimene, kelle pärast ta tõelist muret tunneb, ja pani oma suure käe ta õlale ning vaatas talle otsa. See oli rahustav tunne. Mary mõistis nüüd pisut neid naisi, kes ootasid neli tundi seda pilku. See pilk rahustas paratamatult.

Jutuajamise kestel kuulis ta arstilt asju, mis olid tõepoolest tähelepanuväärselt targad. Aga mis aitasid need talle! Ta vaatas arsti silmadest mööda tühjusse.

Ta pidavat mõtlema tulevikule, elu läheb ju edasi. Ta ei tegevat oma surnud mehele seega mingit heategu, kui ta teda selliselt taga leinab, tõepoolest mitte. Kas ei öelnud talle neidsamu sõnu naiststjuuard laeval? Võib-olla... kui ta saaks arstisse armuda, nagu need teised ooteruumis — võib-olla saaks ta siis teda aidata. Aga nii?

Rong sõidab edasi läbi öö. Ta suleb silmad ... tahab jääda magama ... rong kihutab ikka edasi, ikka edasi ... öö ... Inimene on ju üksielamiseks loodud, kust ometi luges ta seda ükskord ... See on ju ka ükspuha ... magada ... magada ...

*

Hallinger seisab koridoris tema kupee ukse juures ja vaatab klaasile. Kas ta tahab või mitte, ta näeb oma nägu selle sees. Ta nägu on liikumatu, peaaegu tardunud. Kui poleks neid heledaid ilmekaid silmi, mõjuks ta nägu talu-

pojalikult ja jämedalt. Need silmad on niisugused, mis elustavad ta nägu. Nendega vaatab ta rahutusse pimedusse.

Tal on suured töömehekäed ja tugev ning healõikeline keha. Ta on kahekümnete aastate lõpul, tal on hele juus ja aeglased liigutused. Noor talupoeg. Sealjuures on aga ta isa ja vanaisa oma elupäevad käsitöölistena linnas teeninud, kuna ta ise töötas Berliinis materjalivedamisvagunil ehituste juures.

Ta mõtleb nüüd naisele, kes magab kupees tema ees. Uhke, mõtleb ta, on see naine. Säärast on harva leida. See alles on naine. Neetud, ta on midagi erilist.

Ameeriklanna või midagi säärast. Reisib üksinda, aga tõeliselt üksinda ja tahab ka jääda üksinda. Midagi pole tehtud temas. Pole veel kunagi olnud säärast minu vagunis. Ei vaadanud mulle otsagi. Neetud, pole ühtki teed tema juurde. Et ma ka midagi pole ja jäängi sääraseks.

Ta ei mõtle seda. Ta tunneb seda. Siis pöördub ta akna juurest ja vaatab Mary kupee uksele. Seal taga magab ta. Rahulikult, uhkelt, kuni ta järgmisel hommikul üles ärkab juba oma sihil.

Ta vaatab uksele ja mõtleb kättesaamatule.

Ainult õhuke sein. Ta ei talu kauem tegevusetult uksele vahtida, ta läheb piki koridori ja jääb teise akna juurde seisma.

Et midagi selleks teha ei saa, et peab seal seisma, kuni lõpuks võetakse jootraha ja perroon tühjeneb inimestest. Ja inimesed kaovad silmist. Nähakse üksteist ainult kord elus ja siis mitte enam. Kummalised asjad, suured asjad ei sünni tõelikkuses, need jäävad ainult igatsuse hingetõmbeks. Peaks midagi sündima. Aga elu on hästi korraldatud — ja mina olen ainult tähtsusetu palgaline.

Alati polnud see nii. Tal oli olnud lootusi. Aga kellel pole neid kaheksateistkümne-aastaselt? Ta tahtis saada ehitusmeistriks, sildade ja pilvelõhkujate ehitamisest oli ta unistanud. Iga paberlehe, mis oli kättesaadaval, täitis ta plaanidega.

Lõpuks oli isa järele andnud ja saatnud ta ehitusmeistrite-kooli, olgugi et ta jalanõude-tööstus enam nii hästi ei läinud kui varem. Sest tol korral juba hakkasid kerkima kiirtallutajad nagu maa seest, muutudes ootama-

tuks konverentsiks. Vana Hallinger aga ei kleepinud taldasid; ta nõelus nad korralikult ja tarvitas ainult paremat nahka. Ta töötas liiga aeglaselt ja ei saanud seepärast nii odavalt teha kui teised. Siiski ta sai oma poja saata pooleks aastaks ehituskooli. Seda aga ei unusta abikonduktor Hallinger mitte kunagi, elu oli talle tol korral uksed avali teinud, lastes tal sisse astuda ja õppida.

Siis aga läks isa tööstusega ikka järjest allamäge, töötarvitajad jäid ära. Järgnevalt tuli reuma vanamehe kätesse. „Ma ei suuda enam, sa pead nüüd ka aitama teenida, mu poiss," oli ta öelnud.

Ja siis läks ta ehituste juurde ja töötas seal müürsepana, tulles igal laupäeval oma nädalapalgaga koju. Sealjuures õppis ta kodus kuni hilisööni ja mõtles: „Kui ma ka praegu edasi õppida ei saa — kord saan ma seda ikka!"

Jah, ja siis . . . siis tuli see vahejuhtum. Asi, millele ta enam kunagi ei tahtnud mõelda, mis ta välja viskas tööst ja leivast ja kõik ta plaanid hävitas.

Töötajäämine.

Nüüd oli ta juba neli aastat abikonduktor ja teenis ning toitis isa, kes oli lõpetanud oma tööstuse. Ja väliselt läks tal siiamaani päris hästi. Aga tal polnud mingisuguseid väljavaateid ega plaane.

Ainult vahel öösel teenistuse juures, kui tal midagi polnud teha, tuli tal kõik jälle teravalt meelde, mida ta kord oli tahtnud saavutada. Nendel pikkadel öödel teel olles, kui oldi endaga päris üksinda, oli ta siis, et aega surnuks lüüa, õppinud võõraid keeli, inglise, prantsuse ja itaalia keelt. Seda sai ta ka oma teenistuses suure eduga kasutada.

Aga täna öösel tundis ta midagi muud. Võõrad sõnad olid ununenud. Tal oli reisija-külaline, nagu neid nähakse harva.

Võib-olla on see ka ainult sellest, et ta on nii uhke, mis mind ärritab. Võib-olla ma isegi vihkan teda kui kättesaamatut.

Hallinger on tundma õppinud rohkem kui üht tütarlast. Tütarlapsed ei teinud talle seda raskeks. Ta on suur, tugev ja noor ning tema kallistused on tugevad. Et ta ühe naise pärast peab võitlema, seda polnud ta elus

veel ette tulnud. See kerge võit oli tema salajases hingepõhjas valmistanud alati pisut pettumust.

„Kui ma nüüd täna öösel," mõtleb ta, „kui ma teen nüüd võimatu võimalikuks?"

Suur ja pisut saamatu inimene julgustab ennast äkki, kuni ta lõpuks on niisuguses meeleolus, nagu oleks ta paar klaasi veini joonud. Siis kõmbib ta kontsadega rongi sõidurütmis, mis on nagu marsiviis. Ta hakkab võitlema.

Midagi veel sünnib. Ta sunnib ennast. Jah ja jah ja jah. Kättesaamatum naine langeb talle rüppe. On see ainult ööfantaasia? Ei, kõik võib saavutada, kui ollakse noor ja on tahtmist. Kõik oleneb ainult enesest.

*

Mary aga lamab oma kupees, magades, lamab ja näeb und.

Ta on saarel, üksikul ja viljatul, keset ööd ja tormi. Ta ootab päästmist. Kui väsinuks see teeb! Siis laulab keegi, see on mehehääl. Ja siis ta tunneb ka ära selle, kes laulis. Mees paadis sõuab tema juurde. Nii kaua on ta oodanud ja nüüd ta päästetakse. Mees laulab kui Jumal, Surmajumal — või Armastusejumal. Ta tuleb ikka lähemale, ta tahab ju kaldale tulla.

Ent siis põrkab Mary tagasi. Järsult põrkab ta tagasi. Ta tahab üksi jääda. Mees lootsikus pöörab aegamööda tüüri ja sõuab kaldast eemale. „Ei!" karjatab ta. Sest nüüd ta alles taipab, et ainult ükskord tuleb Jumal tema juurde. Aga on juba hilja, mees sõidab ära. Ta ei laula enam ja ei vaata enam tema poole. Ta kuju muutub ikka väiksemaks, kaob uttu ja merre, jätab ta üksinda saarele . . .

Hallinger kuulatab. Ta hüüdis. Nüüd kuulis ta seda päris selgesti. Ta seisatab kupee ees ja hoiab hinge kinni.

Naine on sees tule põlema pannud. Uks avaneb, seal ta seisab. Ta silmad on veel unes. Ta kannab hommikkleiti, mis on tikitud tähtede, kuude ja flamingoga üle rinna, Herberti kink.

Hallinger on sammu kõrvale astunud. „Kas võin teid millegagi teenida?“ küsib ta mehaaniliselt.

„Teenida?“ ütleb Mary. Alles nüüd vaatab ta esmakordselt mehele otsa, vaatab aga jälle mööda, sealjuures on isegi nagu pisut naeratust ta näol.

„Ma nägin väga rumalat und,“ ütleb ta tasa omaette ja tõmbab käega üle lauba.

Hallinger vaatab teda üksisilmi.

„Peaksin jooma klaasi külma vett,“ kõneleb Mary nagu meenutades. „Kas ei öelda, et külm vesi on unede vastu hea?“

Ta kõneleb Hallingerile. Jah, kahtlematult on need sõnad Hallingerile öeldud. Ta ei vaata Hallingerile sealjuures otsa. Aga ta peab ometi teadma, et Hallinger ta kõrval seisab, ta peab seda ometi tundma. Muidu ei saaks ju ometi nii kergelt ja usaldavalt kõnelda ühe inimesega.

„Toon pudeli karastavat jooki,“ ütleb Hallinger. Ta süda põksub. Ta on naisest pool pead pikem. Naine toetub ukse vastu pooleldi suletud silmil. Poolenisti veel unes ja poolenisti juba kättesaamatu ja lähenematu.

Rong kihutab läbi öö.

Siis tuleb talle õnneks midagi meelde. „Mul on väike apteek reisijate tarvis. Ikka juhtub midagi, niisugused ilmsüütud arstimid. Kui tohiksin teile midagi sealt tuua?“

Naine noogutab. Hallinger läheb oma ruumi, et tuua tablette. Ta kuuleb, kuidas naine tema taga tuleb tema ruumi, mille uks on koridori lahti. Hallinger tõmbab kapikese lahti, otsib. Ta põlved värisevad. Naine seisab nüüd tema taga, tema ruumis. Ta võtab kapist väikese ümbriku. „Siin . . .“ algab ta.

Aga ta ei saa edasi. Ta seisab nüüd naise vastu pöördunult. Naine vaatab ja uurib tema tööruumi. „Päris elamiskõlvuline,“ ütleb ta. Ta tasases hääles on midagi ebatõelikku.

Ta vaatab mehele nagu ühele esemele sellest sisseseadest. Vaatleb tema vormirõivast, mis kannab pealkirja „Wagons lits“, kuldseid nööpe. Aga ta ei vaata mehe nägu.

Mida ta tahab siit? Miks vaatab ta nii kõrgilt enese ümber? Kas ta ei tea, et Hallingeris mässab. Kas ta ei tea, et Hallinger ei suuda enam kaua jääda isandaks enese üle?

Ei, ta ei tea seda kõike. Ta on just oma unest ärganud, aga tal pole veel kõva maa jalgade all. Veel ikka kõigub ta une ja teadvuse vahel. See võib kesta veel ainult sekundeid, siis ärkab ta üles. Ja on kadunud tema jaoks. Hallinger teab seda. Siis on ta jälle rikas, reisiv daam, tema aga — ei keegi.

Kui ta näeb nüüd seda naist nii aimamatult ja hirmutult enese ees seismas, isegi selles olukorras nii kättesaamatuna, siis muutub lootus naise võitmiseks veel kaugemaks.

Ta usub, et ta vihkab seda naist.

Ja sel silmapilgul haaravad ta käed naise järele. Nad haaravad kinni naise õlgadest ja raputavad teda. Naine ehmub kui unest, ta pilk on mõistmatu. Aga mees hoiab teda kinni oma heleda läbipaistva pilguga.

Siis mees vajutab oma huuled ta suule. Naine tahab ta käsi enesest ära tõugata. Aga tal pole enam jõudu end tema eest kaitsta. Rong sõidab edasi, läbi une, läbi lõpmatuse.

Mehel on huuled, need on pehmed ja soojad. See on mingi hetkeline paradiislik tunne selles suudluses. See kõik ei või ju olla tõsi, alles aasta on möödas sellest, kui Herbert suri... Ta näeb ikka vist veel und ja . . . tema, Herbert on unes ilmunud. Lõpuks on Herbert jälle tema juures. Nüüd pole ta enam üksi. Tema huuled avanevad, ta joob oma mehe suudlust, kauaigatsetud suudlust, ta langeb unistusisse, ikka sügavamatesse.

See on möödas. Ja nüüd on ta ärkvel. Ta avab silmad. Ta raputab hirmujõuga enesest võõra inimese.

Aga mees on ta juba lahti lasknud. Nad seisavad hingeldades teineteise vastas. Rong kihutab nende jalgade all muretult edasi.

„Te olete hull," ütleb naine tasa. Ta hingamine on ikka veel raske, aga ta pilk libiseb mehest mööda. „Hull," ütleb ta veel kord.

Naine pöördub ümber. Mees näeb ta selga, ta on oma pea langetanud, nagu oleks ta kuulnud mingit heli ja ei usu oma kõrvu. Liigutav näeb Mary välja — nagu väike hirmunud tütarlaps.

Ka mees on kaineks muutunud. „Palun . . . palun vabandust," suudab ta öelda.

Mary seisab seal väikese tüdrukuna, keda on löödud ilma põhjuseta. Aegamööda kogub ta end ja on jälle proua Mary King. Vaatab nagu uskumatult sellele, mis on juhtunud. Riivab meest lühikese pilguga, helehalliga, jagamatute Mary Kingi silmadega.

„Seal pole midagi vabandada," ütleb ta kaugena ja külmana. Ta lahkub Hallingeri ruumist ja läheb üksi mööda koridori. Hallinger kuuleb veel, kuidas ta suleb oma kupee ukse.

„Ma ei vihka teda," mõtleb Hallinger. „Armastan teda. Ma ei saanud isegi aru — kumba ma tegin, vihkasin või armastasin."

*

Hallinger istub maha. Ta mõtleb pingutatult.

Nüüd läheb ta hommikul vara magamisvagunite-direktori juurde ja teatab juhtunust. Või kes teab, kelle juurde. Võib-olla esimese punase mütsiga mehe juurde, keda silmab mõnes jaamas. Või ütleb teenijanaisele, kes kõnnib vagunites ja paneb puhtaid käterätte.

Ja ma olen oma kohast lahti. Õigusega.

Aga ei. Ta raputab pead. Ta ei tee seda kindlasti mitte. Mõni teine võib-olla, tema mitte. „Nüüd on meil mõlemal ühine saladus," mõtleb Hallinger omaviisi juubeldava süütundega, „nüüd pole me teineteisele võõrad!"

Ta nimi on Mary. Ta teab seda vagunilehelt. Ta hääldab seda nime kartlikult nagu koolipoiss. Ta kordab seda mitmed korrad.

Siis eksitatakse teda. Brielke, kolleeg tuleb naabervagunist. Ime, et ta alles nüüd tuleb. „Kas teeme ühe mängu?" küsib ta, kuna tal on kaardid käes.

„Täna mitte," vastab Hallinger lühidalt. Brielke vaatleb teda. Ta on berliinlane, talle ei saa midagi tee-

selda. „No-noh!“ lausub ta kahtlevalt, „mis on siis sinuga lahti?“

„Jäta mind rahule, inimene!“ ütleb Hallinger ja vaatab teises suunas. Ta ei taha miski hinna eest tagasi langeda argipäeva.

Brielke ei mõista, aga ta on suurlinlane ja seetõttu suurejooneline. Siin on tal üks sõber, kes tahab igal juhul üksinda jääda, kuigi pole arusaadav — miks. Kuid seda võib ju veel selgitada.

„Noh, head ööd siis!“ ütleb ta ja kaob.

Hallinger on jälle üksi. Ta hingab sügavalt ja tasa. Ta heidab sohvale pikali.

Ta tahaks veel kauaks jääda sinna maale, kus pole lõppjaamasid, hädapidureid ega Brielkesid. On ilus kõigele sellele veel järele mõelda, kui sellest ka midagi muud ei tule kui ainult pisut südamepõksumist. „Loomulikult tegin ma ülekohut,“ mõtleb ta, „ma ehmatasin teda. Aga lõpuks olen ma ju mees!“

Kell 6 hommikul, kui rong läbi Baadeni sõidab, astub ta akna juurde ja laseb klaasi maha. Väljas on tumedate metsade kohal juba valge, ja kui rong peatub, kuuleb ta lindude laulu.

„Mary,“ sosistab ta. Ta tunneb seda nime nüüd. Ta omab varsti seda naist. Ta võitleb tema pärast, kuni ta võidab.

„Mary,“ ütlevad ta huuled, „Mary.“ Värske, kerge hommikutuul on tõusnud. Hallinger naeratab. Elu mõtleb jälle hästi temaga. Nüüd tahab ta õnnest kinni haarata. „Mary,“ ütleb ta saamatult ja truult, „nüüd me armastame siis teineteist.“

Keegi härra hüüab koridoris: „Halloo!“ Kindlasti on tal tähtsusetud soovid, nagu raseerimisvesi või kohv.

*

„Imelik, et ma ei ole heitunud juhtunu pärast,“ mõtleb Mary. „Ei suuda enam isegi mõista, kuidas see juhtus, et võõras inimene mind puudutas ja mina võisin uskuda, et see Herbert on. Et me pole isandad oma unede üle! Mis aitab seal distsipliin? See hetkeline

tunne, mis mind valdas selle suudluse kestel, oli määratult suur. Ja nüüd, kui olen sellest väljas, tundub see väikese rumala kallaletungina, midagi väga, väga igapäevast oma põhilaadilt, mida on võimalik määritleda. Selline see siiski ei ole, mida me suureks nimetame, ja siiski on ta selline."

Aga sealsamas on ta pisut häbistatud ja segane seeüle, et ta mõtted nii kaugele ulatusid. Ta sõidab oma lapse juurde. Ta peab talle emaks olema. Ta peab oma soovid tagasi tõrjuma.

Mõeldes oli ta voodis istukile tõusnud. Nüüd heidab ta uuesti pikali. Ainult paar hetke polnud ta üksi. Ainult paar hetke uskus ta, et see on Herbert. Nüüd on ta jälle üksi . . .

Sest loomulikult on Mary hing kaugel sellest, et seda suudlust tõsiselt võtta. Ta loodab, et see vahejuhtum võimalikult kiiresti ununeb.

Kuid kuna ta magama uinub, on ta huuled pehmeiks ja iharaiks muutunud nagu roosiõie lehed, mida puudutati nii kaua aja järel . . .

*

Mary ärkab. Koputatakse uksele ja üks hääl ütleb: „Kell on seitse." Ja see on inimese hääl möödunud ööst. Kõik unemuretus on kadunud. Ta äigab käega üle otsaesise ja katsub meelde tuletada.

Kell seitse. Pole aega raisata, sest rong jõuab varsti Baaden-Baadenisse ja ta poeg ootab teda ja tema armastust.

Ja see öine juhtum jääb väikeseks episoodiks. Paari nädala pärast ei tunta enam häbigi seeüle ja paari kuu pärast võidakse sellest juba oma parimale sõbratarile jutustada. Ja varsti ollakse vana, kümne aasta pärast ollakse juba nelikümmend . . .

Ta peseb ja rõivastub.

Rong peatub Karlsruhes. Mary avab oma kupee ukse, vaatab vasemale ja paremale. Võtab oma käsikohvri ja reisivaiba. Ta ei näe teda enam. Ta tahab, et see oleks vaid unenägu, asi, mis on möödas päevavalgega.

„Herbert!“ tahab ta mõelda. „Mäletad sa veel, Herbert?“ Mida näiteks? Järele mõelda ... jah, õigus! „Nii siis, mäletad, Herbert, seda, kuidas sa tegid minu Mary saare kuningannaks, ajalehest krooniga, viimasel teeõhtul, mille me korraldasime kalamaksaõlist läikivate nägudega eskimodele? Kas mäletad veel, Herbert?“

Aga see meenutus on äkki võlts ja tähtsusetu ning peaaegu õõnes.

Mary ei taha aga olevikku näha. Mida tahetakse, seda ka võidakse. Nii on ta kasvatatud ja elu pole talle muud õpetanud.

Rong on kuhugi sisse sõitnud. Ta loeb jaama nime: „Baaden-Baaden — West.“ Rong peatub ainult mõned minutid. Ta peab väljumisega ruttama. Kas ta suudab seda üldse veel teha — või peab ta teadmatusse edasi sõitma, kuna ta ei saa end unistustest lahti kiskuda?

Võib unistusi omada ja sealjuures praktiline olla. Noor lapsepreili Erika oli seda kindlasti.

Ta armastas öösel väljuvaid ronge kuulata, aga ta võis sellest hoolimata hommikul õigel ajal kohal olla.

Nii oli ta juba kümme minutit enne rongi tulekut Baaden-Baadeni jaamas. Oli hele, särav septembrihommik. Jaam oli päikesepaistest üle külvatud. Tom ja Erika kõndisid edasi-tagasi. Tomil oli käes kimp lilli, mida ta tähtsalt hoidis. Terve perroon oli nagu ootuse-meeleolus. Jaamaülema-maja alumise korra aknast vaatas välja paks naine ja ootas, kuigi ainult igavusest, saabuvat rongi. Kusagil saagisid rohutirtsud, nii vaikne oli. Võib-olla olid need ka telegraafitraadid. Väike lind laulis kusagil eemal. Siis oli jälle vaikus.

Ja ometi oli möödunud ööl siinsamas kohas torm ja äike olnud. „Kas ema aga tuleb nüüd?“ oli Tom murelikult küsinud. „Aga loomulikult, rumal Tom,“ oli Erika öelnud. „Tormi pärast sõidavad ikka rongid edasi. Järgmiseks hommikuks on kõik unustatud. Pane tähele, hommikul paistab päike ja pole nagu midagi olnudki.“

Ja tõepoolest, hommikul tuli kõige ilmsüütum päikesepaiste taevast. Tom oli rõivastunud oma parimasse ülikonda. Siis lõigati suur lillekimp Erika abiga, misjärel nad ronisid Baaden-Baadeni suunas sõitvasse postiautosse.

„Nüüd tuleb ta!“ hüüdis Tom ärritatult. Äkki katkestati vaikus heleda kellatärinaga, majast astus välja mees signaalikepiga ning punase mütsiga ja sai Tomi aukartuse ja imetluse objektiks. Ah, korraga oli nii palju näha: rohelised pakikandjad, inimesed, kes üksteist kaelustasid ja ütlesid: „Nii siis, nägemiseni!“ — ja siis tuli rong. Preili einelauas tegeles usinasti aurava vorstikatla juures ja Tom oleks selle suure ärevusega peaaegu oma ema unustanud.

Rong jõudis jaama. Erika pea liikus siia-sinna, kusagil polnud näha proua Kingi nägu. Erika võttis Tomil käest ja nii jooksid nad rongi ees edasi-tagasi. Proua King polnud nähtavasti tulnud, muidu oleks ta ammu juba akna juures olnud — nii pika lahusoleku järel.

Rong peatus Baaden-Baadenis ainult mõned minutid, et siis jälle edasi kihutada lõuna poole.

„Seal ta on!“ hüüdis Erika kergendustundega. Rongi lõpul seisis pakikandja, ema tuli just rongist välja ja oli kohvritega tegevuses. Ta viipas käega. Samal silmapilgul hakkas rong liikuma.

Tom jooksis ema juurde, otse ta sülelusse, ja ema kummardus ta kohale. „Tom!“ ütles ta tasa ja pisut liigutatult. „Tom!“

Ta pani oma põse Tomi põse vastu, nagu tahaks ta seal puhata. Aga ta ei suudelnud teda, ta hoidus Tomi huultega puudutamast. Ta ei vaadanud talle ka otse silma.

„Ta on nagu kartlik,“ mõtles Erika, kes seda märkas, „ta on nii muutunud. Ta peab meiega enne harjuma.“

*

Neliteist päeva oli möödunud. Hallinger oli tihti Genua vahet sõitnud. Ja nüüd istus ta pärast oma viimast sõitu, pärast seda, kui ta oli välja puhanud, väikeses sadamakõrtsis. Pesu oli kuivama riputatud üle kitsa tänava, aga Hallinger ei leidnud selles enam midagi maalilist; ta nägi seda liiga tihti. Peale selle olid tal nüüd teised mõtted, sest põhjapanevad asjad olid sündinud.

Ja tema ümber istusid väikesed kantseleipreilid ja meremehed. Nad sõid või oli neil juba hambaork suus — kõikide itaallaste armsaim toiming pärast söömist.

Ta tellis mustasilmaliselt ettekandjalt veerand liitrit punast veini. Ja süüa: risottot, salamit, siis fruttat.

Pärast seda, kui oli söönud ja joonud, toetus ta toolikorjule ja võttis välja juba määrdunuks-muutunud kirja, mida ta mitmed päevad enesega kaasas kandis.

„Härra Christoph Hallinger, magamisvaguni-konduktor D 138, vagun 4 Berliin-Genua.

Siinjuures teeme Teile teatavaks, et sõiduplaani muutmisel 1. oktoobrist alates esimese klassi magamisvagun jääb käigust kõrvale. Kuna Teie abikonduktorina meie juures teenistuses olete, siis loeme oma kohustuseks Teile teatavaks teha, et olete vallandatud, arvates 1. oktoobrist. Terve oktoobrikuu palk makstakse Teile välja. Ühtlasi palume arvesse võtta, et novembri lõpul on Teil võimalus teenistusse tagasi astuda."

Säärane teadaanne, olgu ta nii viisakas vormis kui tahes kirja pandud, sisaldab eneses ikka midagi ehmatavat.

Nagu enamikul inimestel, kes on sõltuvad teenistusest, oli tal algul hirm, peaaegu peadpööritav tunne äkki tagasisaadud vabaduse pärast.

Ta tellis endale veel veerand liitrit veini. Kõik paistis kergemana, kui ta oli joonud veel selle.

Tundmusi avaldatakse kõige paremini istudes või lamades, aga headele mõtetele tullakse käies. Niisiis viskas Hallinger raha lauale ja tõusis üles. Väljas hakkas õhtu lähenema. Hallinger leidis äkki sadamalinna Genua imeilusana, õieti oli aga viin selles süüdi. Ta lonkis mööda käratuid tänavaid. Ta oli vaba. Hommikul vara võis ta lasta end tasuta Berliini viia, kui ta seda tahaks. Kui ta ei tahtnud, võis ta ka siia jääda või kuhugi mujale minna.

Muretult nagu linnulaul kõlas kusagilt linna marmortrepilt noore poisi laul. Seitse võimsat Santa Annunziata orelit kõlasid, rahvas läks jumalateenistusele. Hallinger lonkis edasi. Taevas oli nüüd sügav-sinine, ja kuna laul kõlas, mis kostis kõrgelt trepilt, laskus üle Genua hämarus, mis tuleb lõunas nii varajasel õhtutunnil.

Hallingerile meenus, et emand Birri lonkava kummuti peal seisab ikka veel alustatud joonistis tundmatust noo-

rest tütarlapsest ja väikesest poisist. Tal oli lihtsalt himu seda edasi skitseerida.

Aga mitte säärasel õhtul . . . Ta läks edasi ja seal, sadamakai suurel tänaval oli väike kõrts, kus mehed viskasid täringuid, ning Hallinger astus sisse. Aga ta jõi kohvi, ei, ta ei tahtnud kaineks jääda. Ta vaatas pealt, siis kutsuti teda juba mängijate sekka ja ta katsus oma õnne. Ta teenis endale veerand liitrit punast ja siis veel ühe . . .

Siis oli tal küllalt, sest ta oli nurgas laua juures märganud tütarlast, kes teda kogu aeg vaatles.

„Kuidas su nimi on?" küsib ta.

„Giovanna," ütleb tütarlaps ja ta silmad säravad.

„Ilus nimi," ütleb ta.

„Kas leiad?" küsib tüdruk.

„Kas läheme veel teise lokaali?" küsib mees. „Tule kaasa!"

Giovanna tõuseb sõnakuulelikult ja läheb, mehed naeravad kõvasti ja heatahtlikult ning viipavad neile käega järele.

Nad läbivad kitsaid tänavaid, kus lõhnab kuumade õlikookide järgi, kus lapsed mängivad, madrused seisavad salkades, kus kaupmehed hüüavad ja ootavad, — ja terves selles jõugus kõnnib politseinik kahtlaselt edasi-tagasi.

Giovanna on tema küljes, ta teeb selle Hallingerile kergeks. Ta on blond noor mees ja tal on blondidega siiamaani head kogemused.

Nad tulevad kai juurde, kus seisavad suured valged aurulaevad. Üks läheb neist järgmisel hommikul Lõuna-Aafrikasse ja teine Austraaliasse. Seal seisavad nad mõned minutid, vaatlevad ja lähevad siis jälle edasi.

„Ja kuidas on sinu nimi?" küsib tütarlaps õrnalt. Ta on veel väga noor.

„Christoph," ütleb mees.

„Christophero!" hüüab ta ja ütleb, see olevat ta venna pühak, keda vend väga armastavat.

Nad astuvad kõrtsi, Hallinger joob veel ühe liitri veini.

„Seleta mulle midagi!" palub tütarlaps.

„Mida pean sulle seletama?" küsib Hallinger ja joob.

„Ükspuha mida," palub tüdruk, „räägi oma elust. Kui sageli sa oled olnud armunud?"

Hallinger teeb tõrjuva liigutuse.

„Sul on õigus," ütleb tüdruk, „see ei tasu vaeva. Aga kes oli viimane, ütle mulle, kuidas nägi ta välja? Ma ei ole armukade."

„Viimane?" küsib Hallinger. „Oota."

Ta näoilme hakkab aegamööda muutuma. „Viimase nimi oli Mary," ütleb ta. „Ta oli tumeblond ja sale ning tal olid sinised silmad. Ta oli pärit Ameerikast. Ta oli väga uhke ja algul ei vaadanud ta mulle üldse otsa. Aga ma ütlesin enesele, ma sunnin ja..." — ta jõi uuesti — „... ma sundisin ka."

„Sa leidsid talt vastuarmastust," ütleb Giovanna, „loomulikult!"

„Jah," ütleb Hallinger, „ma ei tahtnudki muud, ainult seda, et ma leiaksin ta vastuarmastuse. Ma ei tea seda täpselt, kas ma teda ise tõepoolest armastasin. Või oli see vihkamine. Ma ei tahtnud ainult, et ta uhke on. Mehele on see väga raske, kui ta naist peab teenima."

Giovanna naerab kõvasti ja heatahtlikult. „Kõik mehed peavad naisi teenima."

„Jah, aga mitte sõnasõnaliselt, mitte jalanõusid puhastades ja voodiaset tehes."

„Mis? Seda nõudis ta sinult?" küsib Giovanna, sest ta ei tea, et Christoph oli abikonduktor.

„Jah, seda ta nõudis."

„Imelik," ütleb Giovanna huvitatult. „Seleta mulle, kuidas see lõppes."

„Lõppes?" küsib Hallinger lühidalt. Ja vaatab siis eemale. „See polegi lõppenud."

„Niisiis te armastate teineteist veel?" küsib ta.

„Veel?" Hallinger vaikib pisut aega. „See alles algas!"

„Nüüd sa teed nalja minuga!" Ja äkki hakkab ta nutma ägedasti ja ilma üleminekuta, nagu ta enne naerma oli hakanud. Aga Hallinger ei kuule seda.

Ta ei näe enam Giovannat. Ta otsib raha. Ta lahkub lokaalist.

Tütarlaps järgneb talle. Ta poeb ta kõrvale. Hallinger teeb tõrjuva liigutuse. Aga tütarlaps ei lähe ära. Hallinger tahab talle raha anda, et tast lahti saada. Aga siis näeb ta tütarlapse kurba, kustunud pilku ja ei julge. „Ma palun sind," ütleb ta.

„Miks nii äkki?" küsib tütarlaps.

Nad seisavad tänavanurgal laterna all ja sadamalinna elu põleb nende ümber. „Ma palun sind, lase mul minna!" kordab mees. „Ma ei tea, kas sa seda mõistad, aga . . ."

Tütarlaps naerab nagu lind oma tillukeses kurbuses. Ta tõuseb kikivarbaile ja silub suurel mehel üle juuste, surub oma põse mehe põse vastu ning ütleb: „Christophero!" Ja selles on niipalju muusikat ja andumust, et mees ei tahagi teda enam ära lasta.

Aga tütarlaps ongi juba ära. Ja kui Hallinger ta järele hakkab vaatama, on ta rahvamurdu kadunud . . .

„Võib-olla olin ma siiski narr!" mõtleb Hallinger, tundes veel tütarlapse lähedust. Aga siis kerkib Mary pilt tema silme ette ja ta on Giovannale tänulik, et ta talle meenutas seda teist.

Ta satub teistesse rahulikumatesse tänavatesse. Ta pöördub Via Garibaldisse. Vanas kitsas aadliketänavas on tunda veel renessansi-hõngu. Hallinger vaatleb asjalikult ehitisi. Siin on palee palee kõrval, selles ainult jalakäijatele määratud tänavas. Ühe nimi on „Bianco" ja teise nimi on „Rosso", niisiis mitte ainult veinil ei ole siin maal säärased nimed. Aga mõlemas palees on nüüd pildigaleriid. Ainult üksikutes neist majadest elutsevad veel vanad perekonnad. „Pank New Jork", „Banco di Roma" seisab suuretäheliselt üle teiste renessanss-stiilis portaalide.

Ta astub sisehoovi ja vaatleb neid kõrgeid ehitisi lähemalt. „Säärase maja ehitamise tahaksin kord enese kätte saada," mõtleb ta, „loomulikult teist laadi. Tänapäeval ei tehta enam losse, tänapäeval ehitatakse jaamahooneid ja ametiasutisi. Ka päris ilus."

Aga ta ei anna oma mõtetele vaba mängu. Ta teab: kui tahetakse arhitektiks saada, tuleb palju õppida, peab

eksameid tegema, peab ehitiste juures paar aastat praktiliselt töötama.

Noh, praktiline töö on tal vähemalt seljataga. Aga selleks kõigeks on tarvis raha.

Niisiis, need mõtted peavad kaduma lõplikult. Aga mis saab siis? Ta sõidab täna Berliini, et uut teenistust otsida, ükskõik mis laadi, elab edasi tuimalt oma igapäevast elu, üks miljonite hulgas.

Sääraste tumedate mõtetega läheb ta koju, läbi õhtuste tänavate, emand Birri juurde. Emand Birri ootab teda nagu alati.

„Pautire?“ küsib ta.

„Jah, ma sõidan täna ära,“ ütleb ta, „ja kauemaks ajaks. Võib-olla läheb kuid, enne kui mind jälle vajatakse.“

Emand Birri on kurb, kuigi ta nägu naeratab. Ta on truu hing, kes on terved päevad üksi ja hoidub naabritest eemale. „Ilm on halb,“ ütleb ta tihti Hallingerile, kui ta enne magamaminekut Hallingeri toas istub ja juttu ajab. Kuid Hallinger ei kuulu nende hulka. Ei, ta ei tohi nutta. Itaallased nutavad ju kergesti, ja täna juba nuttis üks tütarlaps. Ta pakib oma asjad kokku. „Ma tulen ju jälle,“ kinnitab ta. Ta kiirustab ja jookseb trepist alla. Rong läheb pea, ja Brielke, tema kolleeg, peab ta kaasa võtma Saksamaale.

Vana Birri ei vaata talle aknast järele. Ta on selleks liiga kurb. Ta läheb oma tuppa, mis on nüüd nii tühi. Ta istub seal ja väike kassipoeg tuleb ja tahab, et temaga mängitakse. Aga Birri ütleb: „Kš!“ ja ajab ta minema. Ta on täna halvas tujus, kuna ta nii kurb on.

Kuid siis jookseb keegi trepist üles. Ta teab, kes see on ja mõtleb: „Nüüd jääb ta ikkagi minu juurde.“

Aga Hallinger ütleb ukse juures: „Ma unustasin midagi,“ ja hakkab oma toas otsima.

Alustatud joonis seisab kummutil. „Muud midagi?“ ütleb Birri. Siis küsib ta: „Amorosa?“ ja näitab tütarlapsele.

„Ah ei,“ naeratab Hallinger, „ma ei tunnegi teda.“ Seda ei suuda muidugi emand Birri oma lõunamaalase mõistusega taibata ja naeratab ainult.

Hallinger jookseb jälle trepist alla. Emand Birri on oma muremõtted silmapilguks unustanud ja vaatab, kuidas Hallinger ruttab laternate, kuu ja tähtede all läbi vana linna tänavate, ühes käes kohver ja teises käes kokkukeeratud ajaleht. Ta raputab pead, suleb akna ja läheb voodisse, kuna midagi muud pole teha.

Seal palvetab ta oma surnud mehe ja oma lahkunud allüürniku eest.

Brielke seisab perroonil oma vaguni ees ja ootab.

„Noh, sa vabamees," ütleb ta, „kuidas tunned end?"

„Segased tunded," vastab Hallinger, „aga muidu päris hästi. Nüüd võib siis see peale alata."

„Mis asi?" küsib Brielke, kes on abielus ja kel pole mingisuguseid edaspidiseid plaane.

„Noh, kõik," vastab Hallinger.

Brielke peab nüüd oma teise klassi sõitjatega tegelema.

Hallinger istub oma kamraadi teenistusruumi. Tal pole enam seljas konduktorivormi, vaid hall ülikond.

Rong algab sõitu. Brielke on kõik korraldanud. Tal on nüüd silmapilguks aega. „Noh, nüüd lase tulla!" ütleb ta. „Mis sa nüüd peale hakkad?"

„Lähen Berliini ja hakkan seal mingit tööd otsima," ütleb Hallinger. Aga see kõlab üsna lootusetult ja Brielkel hakkab kamraadist kahju. „Sa pead kord minu ja minu naise juurde tulema," arvab ta.

Rong sõidab ühtlaselt edasi. Natukese aja pärast algab Brielke uuesti: „Sa ei tohi mu küsimust pahaks panna. On siin naine mängus?"

„Mis sa mõtled?" küsib Hallinger.

„Noh — midagi on lahti sinuga, seda on ju kohe näha."

„Selge, Brielke," ütleb Hallinger, „selge, see on üks naine. Aga see ei ole mitte ainult üks naine," ütleb Hallinger järelemõtlikult ja aegamööda.

„Ah nii: paljud?" teeb Brielke end rumalaks.

Aga Hallinger ei lähe kaasa ta kerge tooniga. Ta tahab tõsiselt kõnelda või üldse mitte. Parem üldse mitte. See Mary on niisugune, kellest ühelegi ei saa kõnelda. Ilu ei saa üldse kunagi seletada. „Aga seal on veel midagi

muud," ütleb ta aeglaselt, „mis ei puutu sellesse naisesse . . . Või siiski? Ma ei tea seda." Aga siis ei saa ta enam edasi kõnelda. Tal on võimatu Brielkele arhitektiks saamise unistusest kõnelda. See teeks ta naeruväärseks nagu väikese poisi. Nii siis, ainult vaikida!

Rong kihutab läbi öö. Brielke peab paar voodit ümber korraldama, kuna mõned daamid tahavad — need on kindlasti niisugused, kes ärides ostetud kaupa alalõpmata ümber vahetavad — ülemiselt korralt alumisele või jälle ümberpöördult.

Saksamaa piir läheneb. Freiburg on möödas. Hallinger on pisut maganud. Hommik hakkab koitma. Ta on väsinud ja süda klopib, kuna rong läheneb sellele kohale, kus elab tema tundmatu Mary.

Baaden-Baaden. Rong peatub minut minuti järel. Ja süda põksub minut minuti järel, kuna nüüd võiks rongist välja astuda. Kiusatus on suur. Aga peab mõistlik olema.

Rong lahkub jaamast ja Hallinger soovib endale arukat mõistust. Arukas mõistus on midagi halli ja vana. Ta ei saa isegi aru, kas see tõepoolest on armastus, erutus või kuidas peab ta nimetama oma praegust meelte seisukorda, mis teda kisub tundmatu juurde — või kas ei ole see lõpuks saavutamatuse kartus, mis teda ärritab. Ta ei ole siiamaani õieti kunagi mingit vastupanu naiste juures leidnud.

Rong ähib edasi. Kell on neli hommikul. Korraga veerevad rattad aeglasemalt, rong aeglustab käiku. Brielke teeb ehmunud näo. Ta aimab juba, mis see tähendab. „Masinarike," ütleb ta lühidalt.

Aga Hallinger usub silmapilguks saatusesse — nagu kõik, kes äkki midagi põlevalt ihaldavad. Ei mingi masinarike, vaid saatus!

Rong peatub juba neli tundi. Sõitjad tulevad unistena välja oma kupeedest — ikka veel ei mingit lootusrikast pilti — ja Brielke peab neid rahustama. Uus masin olevat Karlsruhest juba teel.

Hallinger kõnnib väikeses ametiruumis nagu puuris edasi-tagasi. Mis äsja oli veel paljas ettekujutus — nüüd võib see tõelikkuseks muutuda.

Ta läheb kindla otsusega Brielke juurde.

„Tead sa," ütleb ta, „ma lähen jalgsi!"

Brielke vaatab talle otsa, nagu oleks Hallinger äkki hiina keelt kõnelnud või hulluks läinud. Arvatavasti aga mõlemad kokku. Hullunud hiinlane . . .

„Jalgsi," kordab ta, „kuhu siis?"

„Tema juurde," ütleb Christoph Hallinger ja vaatab tast mööda aknast välja.

„Inimene!" karjub Brielke. „Inimene, kus ta elab siis? Sa ei saa ometi siin metsas rongist välja ronida."

„Siiski!" ütleb Hallinger. „Kõike saab, kui inimene peab. Siit pole enam väga kauge tema juurde."

„Mitte väga kauge," kordab Brielke, „mitte väga kauge . . ."

„Ei, ainult paari tunni tee. Ma jalutan meeleldi. Võib-olla ma kunagi hiljem külastan sind. Tervita oma prouat!"

„Aga sõida kuni Karlsruheni, inimene!" soovitab Brielke."

„Ei, kes teab, kunas üks rong siis jälle tagasi sõidab. Iga meeter viib mind temast eemale." Ta näost on kadunud viimne kui kõhklemisjälg.

„Kus ta elab siis?"

„Mitte aimugi —" vastab Hallinger, „ma tean ainult, et ta Baaden-Baadenis maha läks."

„Ah säärane!"

„Ei, mitte säärane!" lõikab Hallinger tal järsult sõnad, nagu oleks teda ennast keegi solvata tahtnud. „Brielke, ära vaeva end, sina seda nagunii ei mõista." Ta langetab pea, mis suurte lihtsate inimeste juures näib liigutavana. „Ah," ütleb ta, „kõik ei ole ju veel korras minu ja tema vahel."

„Seda võib arvata," vastab Brielke, „kui kõik on korras, siis ei murta enam oma pead."

Üks reisija hüüab ja Brielkel pole enam aega.

Hallinger läheb ukse juurde ja astub välja. Paar ametnikku on tegevuses vaguni ülevaatusega. Ta läheb risti üle rööpmete ja teeb hüppe üle kraavi.

Kerge udu hõljub Reini oru kohal; kõikjal magatakse veel. Aga see on oivaliselt kerge tunne astuda hom-

mikusse, iga sammuga tundmatule lähemale. Ta ei tea, kus ta elab. Aga ta peab ta leidma.

Tal on eesmärk. Ta läheb üle aasade, läheneb väikesele linnale, mille nime ta loeb ja selle silmapilk unustab. Seal ümbruses kasvab hea viinamari. Aga Hallingeril pole tarvis veini juua. Tema veri elab.

Kuked kirevad ja talunikud ärkavad. Lüpstakse lehmi. Piim on veel päris soe ja Hallinger joob ühe klaasi ning küsib teed.

Baaden-Baadenisse on veel nelja tunni tee, arvavad maainimesed, päraast seda kui nad seda küsimust pikalt on arutanud.

Veel neli tundi. Sellest pole midagi. Siis on ta kella üheksaks seal. Siis otsib ta teda kaks tundi. Ja kell üksteist on paras visiidiaeg. Siis astub ta tema ette ja ütleb... ja ütleb... ah, nii hea on värskes hommikus kõndida ja selle üle järele mõelda, mida ta talle ütleb.

*

Kell saab seitse, kell saab kaheksa ja ta läheb, Schwarzwaldi mäed kõrval, viinamägedest mööda, kus marjakobarad viimast lõikust ootavad.

Kell saab kaheksa, kell saab üheksa ja ümbrus muutub, läheb linlikumaks, suvilad suurte parkidega kerkivad esile ja Hallinger ongi Baaden-Baadenis.

Ta läheb mööda kastanialleed. Vanamoeline ja armastusväärne tõld venib ilma sõitjateta mööda ja kutsaril on aega oma läikivat tsilindrit kuuevarruka küljes veel säravamaks teha.

Hallinger on otsusele jõudnud, kuidas ta peab algust tegema. Ta astub kuurordivalitsusesse.

„Palun, millega võin teid teenida?“ küsib talt keskealine daam.

„Tahaksin suvitajate nimestikku näha,“ ütleb Hallinger.

„Palun, heameelega,“ ütleb daam ja ulatab Hallingerile lehe.

Ta uurib seda terve tund aega. Härra Adeltist kuni preili Zunderini. Ja igas hotellis algab uus rida tähestiku järgi. Kuid proua Kingi pole kuskil näha. Ta annab lehe tagasi.

„Kas leidsite?“ küsib daam.

„Ei,“ ütleb ta.

„Ja keda te otsite?“ küsib daam.

„Proua Kingi.“

„Keda . . .?“ küsib daam ja teeb suured silmad ning uurib Hallingeri halli, juba pisut määrdunud ülikonda. „Keda?“

„Proua Kingi,“ kordab Hallinger vahvalt ja eksitamatult. „Kanadast . . . ma arvan.“

„Kas te arvate seda prouat, kelle mees kadus . . .“

„Jah, päris õige,“ ütleb Hallinger kergendustundega, „teda ma just mõtlen.“

Paus, kuni daam end kogub. „Jah, kallis härra,“ ütleb ta siis võrdlemisi lahkelt, „see daam pole veel Baaden-Baadenisse saabunud.“

„Kuidas? Mitte veel saabunud?“ Ilus, uhke, õhuline loss variseb tema ees kokku.

„Jah, aga kus ta on siis?“

Daam mängib hooletult pliiatsiga. „Kust peaksin mina seda teadma?“ arvab ta. Ja siis uuesti üles Hallingeri ülikonnale vaadates, siis aga ka ta nägu silmitsedes, küsib ta: „Mis te üldse tahate temast?“

„Mis ma tahan temast,“ ütleb Hallinger mitte ilma teravuseta, „see on isiklik asi.“

„Olete te tuttav proua Kingiga?“ küsib daam.

„Jah.“

„Kas proua King ootab teie külaskäiku?“

Paus. Siis ütleb Hallinger: „Jah.“

Daam vaatab teda kõheldes ja algab siis viivitades: „Nii siis, proua King on tõepoolest pärale jõudnud.“ Ta vaatab üles. „Mis teil oli siis?“

„Mitte midagi,“ vastab Hallinger. „Ta on siin. Ja edasi?“

„Proua King andis kuurordivalitsusele mõista, et ta tahab siin päris segamatult ja rahulikult puhata. Proua Kingi enda soovil on ta jäänud nimestikkugi sisse kandmata. Ma pean teid paluma meie külalise huvides edaspidiseid uurimisi proua Kingi kohta mitte jätkata. Ma ei ole õigustatud teile tema aadressi andma.“

Hallinger riivab naisametnikku nõutu pilguga.

TÜ Raamatukogu

„Siis... siis paluksin kõnelda direktoriga," kogeleb Hallinger.

See on julge soov. Sest supeldirektorid armastavad kui lahked, aga siiski kui lähenematud jumalad oma riigi kohal hõljuda.

„Armas härra," ütleb siis keskealine daam ja tal on nüüd isegi lõbus naeratus näol, „härra supeldirektorit pole siin ja temaga ei saa kõnelda."

„Nii," ütleb Hallinger. Ta võtab käsikohvri, mida ta neli tundi enesega kaasas on kandnud. „Siis võin ma ju minna," ütleb ta raskeisse mõtteisse vajunult.

Ametnikul hakkab temast kahju. Ta on juba ukse juures. Siis ütleb ametnik: „Muide, kui te seda teada tahate, proua King ei ela Baaden-Baadenis. Ta elab siin lähikonnas ühes väikeses kohas. Rohkem ma ei tohi teile küll öelda."

„Tänan," ütleb Hallinger ja läheb.

Daam vaatab talle järele, raputab pead ja hakkab siis tegelema oma tööga.

Hallinger on hirmsasti väsinud pettumusest. Ta läheb käsikohvriga läbi linna jaama ja annab selle pakkide hoiuruumi.

Siis läheb ta teid näitava tulba juurde. Tulp näitab suunda mitmesuguste kohtade ja linnade poole...

Ta on väsinud. Ta ei leia seda salasõna. Ta istub alleepingile.

Poole tunni pärast tõuseb ta üles ja läheb tähelepanematult edasi. Lichtentali allee on vähem ilus kui hommikul. See pole nüüd midagi erilist temale, vaid lihtsalt tänav, mis lõpeb kusagil. Vanamoelised tõllad ei paku mingit vaatlemisväärset pilti, nad on isegi pisut tülikad, kuna neile peab teed andma.

Hallinger ei pane tähele, et ta kõnnib juba kauemat aega sõiduteel.

„Tähele panna!" hüütakse talle ägedasti kutsaripukilt. Ta ehmub ja põikub teelt kõrvale. Peaaegu oleks vastusõitev vanker ta alla ajanud.

Vanker, milles istub ainult üks daam, sõidab muretult kiires traavis edasi piki alleed.

Hallinger on seisma jäänud ja vaatab vankrile järele. Peaaegu oleks hobune ta maha virutanud, ainult ühe sekundiga oli siin tegemist.

Kuid sellele ta ei mõtle. See on kõrvaline asi. Aga selles vankris istus Mary ja sõitis temast praegu mööda! Ta nägi seda päris selgesti. Tema see oli. Mary vaatas aga teisele poole.

Vankri number on 234.

Hallinger läheb õnnelikuna ja aeglaste sammudega platsi juurde, kus seisavad sõidukid.

Kas keegi tunneb kutsarit 234?

See olevat Franz, seletavad kooris habemetega härrad, kes parajasti hobuseid söödavad. Ja iseenesest lisavad nad juurde, et ta igal hommikul kedagi ameerika daami Wachenbronnist siia ja tagasi sõidutavat.

„Tänan," ütleb Hallinger ja on tõepoolest tänulik. Wachenbronn ongi see salasõna. Tema usk saab uue kinnituse, et siin on saatus mängus, ja see annab talle julgust.

*

„Ma ei tunne kedagi härra Hallingeri," kõneles proua King rahulikult telefonisse, mis seisis ta kirjutuslaual. „Mida ta soovib minult? Ei ole midagi tungivat... Ei, ma ei oota kedagi. Öelge, minuga ei saa kõnelda... Kuidas? Jah, te võite minugipärast öelda, et olen arvatavasti kell 4 hallis. Öelge, mis te tahate. Mul on ükskõik."

Ta pani telefonitoru hargile. „Mitte kunagi pole ma seda nime kuulnud," ütles ta tasa ja pead raputades. Euroopast tundis ta kuut-seitset inimest.

Ta istus tagasi ja jätkas kirjutamist:

„... Kui ma Herbert Kingi tundma õppisin, olin ma kaheksateist aastat vana ja mees kakskümmend. Mul on täna veel täpselt see pilt silme ees, kui ma teda esimest korda nägin. Ta ilmus ühel päeval päris ootamatult minu vanemate mõisasse. Meie naabrid tõid ta meile. Kui Herbert King, kes sai hiljem mu abikaasaks, tuppa astus..."

Ta pani sulepea käest ja läks paar sammu kõrvaltoa ukse poole.

„Erika!"

„Jah, proua King?“

„Kas olete Hallingeri nime varem kuulnud?“

„Ei, proua King.“

Ta kirjutas edasi.

„... ja me teineteisele esimest korda käe ulatasime, teadsin ma, mis ta mulle ja minu elule tähendab. Ta polnud tol korral veel suur uurija, kes tungis igavesse jäässe, kuid ta pilk ...“

Mary kaalutles, milline oli Herberti pilk. Aga lõpuks ei läinud see ju korda võõrastele lugejatele.

Ta kirjutas ainult: „... tema pilk puhkas minul ja mina ...“

Ta lõi vihu kinni, läks teise tuppa ja heitis diivanile. Tundmatu Hallinger oli ta mõtted mujale viinud. Ta ei saanud täna enam oma mälestusi kirjutada.

„Kuhu sa lähed, ema?“

„Niisama ainult. Nagu iga päev.“

„Miks oled enda nii ilusaks teinud?“

„Kallis Tom, ma rõivastun ümber ju igaks õhtupoolikuks.“

„Aga sa oled täna imeilus, ema.“

„Tõesti?“ Mary peatus pisut oma väikese poisi ees ja ei saanud talle otsa vaadata. Kas ei olnud selle kiituse alla etteheide peidetud? Arvatavasti oli see paljas ettekujutus. „Teeb ju vahel nalja end ilusaks teha,“ ütles ta nagu vabanduseks.

Ta nööpis varrukad kinni. Sinisest muareest pealelõunakleit, mida ta kandis, liibus kitsalt ümber ahtakese piha. Mary oma hea kehahoiuga nägi välja kui vana meistri printsessi-maal.

Ta vaatas kellale. See oli nelja peal. Tal oli veel aega.

Läinud tunnil oli ta selle üle järele mõelnud, kus ja kuidas ta oma lähemad kuud peaks veetma. Mitte ettevõtlikkuse-himust, vaid väsimusest oli ta uutele reisuplaanidele tulnud, reisuplaanidele, mis lõunasse viisid.

Kui ta peegli juures ümber pöördus, märkas ta, kuidas Tom teda tummalt ja vaimustusega vaatles.

„Tule, mängime natuke,“ tuli talle meelde ta kohus. Lapsepreilil oli täna vaba päev ja ta oli postiautoga Baaden-Baadenisse sõitnud. Ta pidi alles kell 6 tagasi tulema.

„Ma ei taha mängida," ütles Tom, „tahan ainult sind vaadata."

Proua King polnud end teadlikult ümber rõivastanud selle tundmatu Hallingeri jaoks. Ta tahtis teed juua hotelli asemel kasiinos, natuke muusikat kuulata, pisut sigaretisuitsu hõngu hingata, sooja teed nautida. Ah, ei või ju alati üksinda olla. Ja kui hästi oli võimalik seal unustada, mida taheti unustada; seda meenutada, mida meenutada taheti.

Kell oli neli läbi. Ta tõusis püsti, võttis oma väikesel pojal käest kinni ja lahkus toast.

Ta helistas lifti järele. Lift tuli. Nad astusid Tomiga sinna sisse.

Lift sõitis alla. Võib-olla on see proovireisija, ajakirjanik, mõtles ta. Aga ta südamepõksumine ütles talle, et ta ootas hoopis midagi muud. Ta heitis kiire pilgu peeglisse, puudutas korraldavalt oma juukseid. Tom vaatles teda.

„Nii ilus!" ütles Tom ülevoolavalt. Mary naeratas pisut iseteadlikult.

Lift jõudis alla, uks avanes. Olid vaid mõned sammud vastuvõturuumini. Ta võttis Tomil käest, nagu võiks Tom teda kaitsta.

„Keegi soovivat minuga kõnelda?" küsis ta tasa ja külmalt.

„Jah," ütles portjee, „palun lahkesti, hallis, armuline proua!"

Ta süda peksis, aga väliselt polnud midagi märgata. Ta astus halli — hästirõivastatud sale daam, kes ei näinud veel välja kolmekümne-aastane.

Ta oli Tomi unustanud. Tom kõndis ta taga.

Ta jalg astus kergelt üle suure vaiba, põiki üle halli põranda Christoph Hallingeri suunas.

Ta oli pisut lühinägelik ja ei tahtnud algul oma silmi uskuda. Aga Hallinger tuli talle vastu. Mees ei mõistnud midagi öelda. Ta kummardas oma pea sügavale ja sosistas: „Mina olen."

Mary oli rõõmus, et see sündis loomulikult ning lihtsalt ja et Hallinger ei kandnud vormirõivast, vaid

halli ta gasihoidlikku ülikonda. Mõned hotellikülalised istusid eemal ja ei vaadanud üldse üles.

„Teie?“ ütles Mary tasa ja tõrjuvalt. „Mida soovite siit, mida kujutlete enesele?“

„Palun tuhat korda vabandust,“ algas mees peaaegu lämbunud häälel.

„Mine, Tom! Mängi Rolfiga!“ katkestas teda Mary ja vaatas lapsele. Hallinger ei näinudki last, nii tegevuses oli ta Mary vaatlemisega.

„Mine, ole hea laps!“

Tom tundis oma lapsesüdamega, et siin midagi erakordset sündis. Ta ei mõistnud sõnagi lausuda, vaatas ainult suuril silmil esiteks võõrale mehele, siis emale ja pöördus siis ümber ning jooksis kiiresti ära, et mitte ema segada, kel näis midagi tähtsat ees olevat, nagu temale paistis.

Mary vaatas oma sinihallide silmadega Hallingerile otsa, kuna ta käed tasa värisesid. Aga anglosaksi kasvatus oli talle selles raskes olukorras abiks: mitte ainult stseeni, seda ainult mitte; asi tuli lahendada tähelepandamatult ja võimalikult sõbralikus vormis.

„Kuna te kord siin olete,“ otsustas ta lõpuks öelda, „siis võtame pisut istet.“

Mary läks sihilikult pikliku laua juurde, mille külgedel võrdlemisi suures kauguses oli kaks tugitooli. Ta istus ühele neist.

Hallinger järgnes talle, segane kuni sügava südamepõhjani. See seiklus oli nagu meri, kuhu ta oli sisse karanud, ja nüüd lõid lained kokku üle ta pea. Ta uppus. Ja keegi ei päästnud teda. Sest see polnud mitte see Mary, kelle nime ta väetilt oli silitanud, kellele ta oli mõelnud, kui ta Genuas tumedajuukselise sadamatüdrukuga laterna all oli seisnud, kelle nimi nagu juubeldav, taevalik koor saatis teda täna sellele pikale hommikusele rännakule — ei, see oli võõras, väga hea välimusega daam. Ja siiski — siiski see oli Mary, kui Mary seda ainult tahtis. Mary aga ei tahtnud.

„Mis toob teid minu juurde?“ küsis proua King ja see ei kõlanud ebalahkelt. Ainult väga kaugena tundus Mary Hallingerile ja muutus ikka kaugemaks. Ja

see oli väga karm tema poolt, sest Hallinger tundis, et see oli sihilik.

„Kas tahaksite, et aitaksin teil kohta leida?“ küsis Mary, et talle siinviibimist kergemaks teha. Maryl oli raske sobivat tooni leida ja säärane oli praeguses olukorras kõige kohasem.

„Ei,“ ütles Hallinger, „seda mitte.“

Oober tuli laua juurde. „Kas daamil on soove?“

„Ei,“ ütles Mary, „ma lähen kohe ära. Ma joon täna väljas teed.“

Need vähesed sekundid kasutas Hallinger enese kogumiseks. Ta istus kaugel Maryst ja vaatles teda oma helesiniste silmadega.

Mary ei suutnud end kohe neist silmist lahti kiskuda. Ta otsis sõnu. „Kui saaksin teile kuidagi abiks olla,“ ütles ta ja vastas pilguga, „ma tahan seda teha.“

Valgus Hallingeri silmades muutus tugevamaks.

„Kuigi te seda pole ära teeninud.“ Ja nüüd tekkis päris kerge naeratus Mary näole, libises kergelt üle näo ja juba valitses ta ennast.

„Ei, ma pole seda ära teeninud, ei, ma pole seda kaugeltki ära teeninud.“

Aga ta vaatab Maryle julgesti otsa, nagu mees, kes ihaldab . . .

„Muide, kas mõistate autot juhtida?“ küsib Mary ja vaatab talle otsa.

„Kuidas? . . . Miks . . .?“

„Ei, see on vaid lihtne küsimus. Meie juures mõistab siin peaaegu iga mees autot juhtida.“

„Mina mõistan ka,“ vastab Hallinger.

„Seda ma tahtsin just teada.“ Vaikus.

Hallingeri pilk on nüüd arusaamatu.

„Ons teil juhtimisluba?“ küsib Mary lühikese mõtlemise järel.

„Kuidas? — Jah, loomulikult!“ lisab Hallinger mehaaniliselt juurde. „Kolmas klass. Ka veoauto juhtimise luba.“

„Ei,“ naeratab proua King, „ma ei kavatse veoautos lõunasse sõita.

Hallinger ei mõista teda.

„Aga ma ei ole seepärast siin," ütleb ta, „ma tulin siia, et . . ."

„Te pole oma elukutsega rahul?" katkestab teda proua King. „Mulle paistab, seepärast te oletegi siin." Mary tahab iga hinna eest jutuajamist ise juhtida.

„Ei. Ma pole seepärast siin, vaid . . ."

Paus. Pöördepunkt. Otsustamine.

„Aga mina," ütleb Mary ja vaatab teda oma sinihallide silmadega, mis on nüüd pisut kurvad, „mina ei saa teiega millegi muu üle kõnelda, ei siin hallis ega kuskil mujal. Oleksin väga õnnelik, kui te mind mõistaksite, härra . . ."

„Hallinger," lõpetab mees.

Mary pöörab pilgu kõrvale ja vaatleb hajameelselt oma käsi.

„Rääkige enesest," ütleb Mary, „oma elukutsest. Millest see tuleb, et te teenistusest vaba olete ja äkki siin võite olla?"

Hallinger kõneleb talle enda vallandamisest. Varsti on ta unustanud, et see on Mary, kes tema vastas istub, ja et ta õieti — kui üldse kõnelda — hoopis millestki muust tahtis talle kõnelda.

Nüüd räägib ta Maryle ka sellest juhtumist, mis teda rööpast välja viis.

Ta isa olnud kingsepp ja saatnud oma poisi ehitusmeistrite kooli. Siis oli tema, Christoph Hallinger, hoolikalt õppinud ja salaja suuri plaane ja lootusi tuleviku jaoks hellitanud. Ehitusmeistriks tahtnud ta saada.

Aga siis oli isa haigeks jäänud ja ajad muutunud halvaks, vanad kunded kandnud suured augud taldadesse, enne kui nad kingsepa juurde tulnud. Siis pidanud ta õppimise lõpetama ja teenima hakkama.

Ta töötanud ehituste juures. Lihtsa töölisena.

Niikaua olnud kõik veel ilus ja see töö sobinud tema elukutse-kavatsustega. Suurt büroomaja aidanud ta ehitada.

Aga seal olnud tööde juhatajaks härra Röhr ja see pole sallinud teda esimesest hetkest. „Kõike tahab Hallinger paremini teada," öelnud ta ja puhunud põlastavalt õhku läbi nina.

Noor ehitusmeister kõnnib murelikult ehituste juures, polegi tööaeg. „Seal pole kõik päris korras," ütleb Hallinger julgelt ehitustejuhatajale, „tsementkate on puudulik."

„See ei lähe teile korda," seletab härra Röhr, „vaadake parem, et teie oma töö oleks korras!"

Aga Hallinger tuleb teisel päeval jälle. „Maja langeb sisse," ütleb ta, „kui me niiviisi edasi ehitame."

Pika-ajaliste kogemustega ehitustejuhataja Röhr ehitab edasi.

Ja siis sünnib ühel päeval õnnetus. Betoonkate ühes tugipuudega vajub kokku. Üks tööline saab kergesti vigastada.

Härra Röhr, kes väriseb oma au pärast, laseb kutsuda Hallingeri enese juurde. „Te neetud jõmpsikas," karjub ta, „teie osakonnas juhtus ju see. Miks ei öelnud te seda mulle kohe!"

Hallinger astub lähemale. Ta on kahvatu vihast ja ei saa midagi vastata. „Härra Röhr," ütleb ta lõpuks, „kas te ei mäleta, kuidas ma teid viimastel päevadel hoiatasin? Aga te ei tahtnud ju kuulda. Ja nüüd olen mina süüdi. See on alatu teist, härra Röhr!"

„Rumalusi kõnelesite," karjub ehitustejuhataja, „rumalusi kõnelesite, aga mitte seda, mis tarvis oli."

Siis läheb Hallingeril mustaks silme ees sellest karjuvast valest. Teda haarab järsk vihahoog. Ta kargab Röhrile kallale ja raputab teda. Aga sealsamas hakkab Hallingeril juba kahju, sest ta on noor ning tugev tööline ja Röhr nii lahja ning väeti.

Ehitustejuhataja vahutab, kui Hallinger ta oma käte vahelt vabastab. „Te olete vallandatud. Te võite oma paberid saada jalapealt!"

Ja Hallinger peab minema. Tema kamraadidel, teistel ehitustöölistel on kahju temast, aga aidata nad teda kuidagiviisi ei saa.

Nüüd on ta vaba. Ta ei leia ühtki teist kohta ehituse alal, sest asjast kõneldakse kõikjal. Tööta ehitustööliste arv kasvab neil halbadel aastatel iga kuuga ja keegi ei ehita enam.

Isa juurde ta ei taha minna ja siis ta nälgib. Aga mitte seepärast pole ta kibestunud, vaid seepärast, et talle on suurt ülekohut tehtud. Tulevik on kinni ta ees. Ta käib ringi ja otsib teenistust, aga ta ei leia midagi. Lõpuks saab ta koha kaubarongile, see on ilus aeg.

Aga ainult paar kuud, siis peab Hallinger ka sealt lahkuma teenijate koondamise tõttu, ja jälle on ta tänaval. Siis on ta terve aasta tööta. Ehitustöölisena seisab ta mustas nimekirjas. Tunnelite ja suurte majade plaanid on ta argipäeva hädas ja viletsuses unustanud.

Lõpuks saab ta ajutiselt abikonduktori koha; neliteist päeva tööd tol korral oli midagi väga suurt ja ilusat. Magamisvaguni abikonduktorina peab ta kuhugi Lõuna-Saksa suurlinna sõitma, kus on parajasti mess, ja seetõttu on magamisvagunitegi juurdepanek. Ta õpib seda ametit õige vähe aega ja saab vormi. Ta mõtleb: „Natuke koomiline, aga see kestab ju ainult neliteist päeva.“ Kuid neid päevi pikendati.

Ja nüüd on nendest neli aastat saanud, ta oli sellega juba harjunud ning suured plaanid olid unustusse vajunud. Jah, need on ...

„Suuri plaane ei tohi kunagi unustada,“ ütleb Mary, kes teda tähelepanelikult on kuulanud. Ta ütleb seda sooja häälega, aga ta pilk vaatab võõrast inimesest mööda ja ta ei mõtle enam temale. Ta mõtleb teisele inimesele, kes ei unustanud kunagi oma suuri plaane ja kes seepärast suri kaugel jääs.

Aga siis on ta jälle olevikus. „Jah,“ ütleb ta, „te peaksite oma õige elukutse juurde tagasitee leidma. Ehitamine on mehele hea elukutse. See on kõige mehelikum töö üldse.“

„Tagasitee? Seda ei saa enam olla. Sellega on nüüd lõpp.“

„Ja kas tahate uuesti konduktoriks hakata, kui teid tagasi kutsutakse?“

„Kas ma tahan? Selle järele ei saa küsida. Ma pean. Peab ju ometi elama.“

See sõna on Maryle võõras, sest ta pole kunagi ainelist puudust kannatanud. Ta nagu ei kuulegi enam, tal on oma mõtetega tegemist. „Jah,“ ütleb ta lõpputege-

valt ja lahkesti, „ma pean nüüd minema. Ma usun teie lugu, kuigi ma teid ei tunne. Ma tahan selle üle järele mõelda, mis ma teiega peale hakata võiksin. Kas tahaksite homme samal ajal tagasi tulla?“

„Mis ma teiega peale hakata võiksin?“ kordab Hallinger eneses. „Ma ei tulnud ju kohta otsima!“ Aga ta noogutab. Muidugi ta tuleb.

Hallinger tahab midagi öelda. Mary tunneb seda, ta võtab oma kindad ja tõuseb üles.

„Nii siis, kuni homseni,“ ütleb ta. Ta tahab, et Hallinger tagasi tuleb, aga armuavaldusi ta ei taha kuulda. „Samal ajal? Kas see sobib teile?“

„Jah,“ ütleb Hallinger, „loomulikult.“ Tal on alati aega. Talle sobib iga aeg.

„Nii siis, nägemiseni!“

Mary noogutab talle ja ta pilk peatub hetkeks Hallingeri silmis; ja et mehe pilk teda kinni ei hoiaks, pöördub ta kiiresti ning väljub.

Hallinger, suur ja pisut kohmetu, seisab üksinda hotelli esinduslikult võõras hallis. Siis läheb ta aeglaste sammudega hotellist välja, ja kui ta trepil on, näeb ta, kuidas Mary King ühehobuse-voorimehega ära sõidab. Ta peab Maryle järele vaatama. Ta ei tea, mis ta mõtlema peab. Mary võttis küll tema saatuse vastu, ei andnud aga oma selle eest. Ja mida lähemalt ta Maryt tundma õppis, seda kättesaamatumaks ta temale muutus.

*

Mary sõitis läbi maastiku, mööda metsalagendikest ja teekäänakuist.

Ta mässis enda kindlamalt mantlisse, sest õhtu eel muutus jahedaks, kui päike kadus. Vanker veeres kiires traavis. Puude lehed lendlesid õhus, kiikusid tuules ning üks neist jäi lebama Mary põlvele. Ta hoidis seda käes, vaatas kuivanud kollast lehte, surus ta puruks sõrmede vahel ja poetas vankri kõrvale maha.

Sügis. Lehitud pirnipuud, punaselehelised vahtrad. Veel paar ilusat päeva, ja siis . . .

Mary laotas vaiba põlvedele. Homsest alates hakkab ta oma sõitudeks kinnist vankrit kasutama. Ta toetus tagasi ja mõtles Hallingerile. Esmakordselt tegi ta seda teadlikult. Ta oli tema ellu tunginud. Oleks pöörane seda enese ees salata. Mees oli teda ihaldanud, ihaldas teda veel, ja tema, ta tundis kõigele vaatamata Hallingeri lähedust. Soe, ammu-ununud tunne hakkas temas juuri ajama, kui ta mõtles sellele suurele, imeliste heledate silmadega mehele.

Sõiduk peatus kasiino ees. Ta astus vankrist välja, läbis pargi ja astus suurde hoonesse. Väikeses saalis mängis kapell Puccini viise. Puccini sobib hästi tee ja kergete küpsiste juurde. Mary tellis enesele mõlemaid ja kuulas muusikat. Ta teadis, et teda vahitakse. Ta oli sellega harjunud. Ta sai ainult pisut Puccinit kuulata — nüüd mängiti Mozarti, hoopis sobimatu tee ja kergete küpsiste juurde. „Figaro pulm" — nüüd peaks õieti sekti tellima, kui juba midagi tellida. Kõige parem oli aga mugavalt toolile vajuda.

Ta kuulatas tähelepanelikult. Siis, nagu sünniks see muusika mõjul, võttis ta märkmiku välja ja hakkas arvestama. Ta tegi kindlaks, kui palju ta võis raha kulutada. Autot üürida maksis palju, reisimine maksis palju. Ka autojuhi palka tuli arvestada.

Ta võttis summad kokku, vaatas taskukalendrisse, vaatas siis hetkeks aknast välja, kus puhkas veel viimne päikeskiir, mõtles Hallingerile, mõtles enesele, tundis eneses üles kerkivat äkilist rahutust nagu kerget palavikuhoogu, helistas teelusikaga vastu tassi, maksis ja tõusis üles. Ta sammus läbi saali kasiinost välja. Ta kutsar Franz, number 234, ootas ja tervitas teda. Mary ütles: „Oodake veel paar minutit!" ja läks lähedalolevasse reisubüroosse.

Seal istus ta palavikulises õhetuses suures klubitoolis. Ta ees olid turismireklaamid, mis tõotasid õnne ja muinasjutulisi maastikke. Monte Carlo ja selle kohal siravad tähed, millest oli raske öelda, kas need olid tõelised tähed või tulevärk. Üks paar seisis terrassil ja vaatas põsk põse vastas üles. See oleks ilus, aga Monte Carlosse ei tahtnud Mary minna. Kõik maad pakkusid talle end,

kutsudes vee juurde, mägede juurde, õhu juurde. Kõik pakkusid meelelahutust ja kosutust.

Lõpuks oli Mary niivõrd segaduses, et ta ei suutnud enam meenutada, kuhu ta õieti sõita tahtis. Õieti polnud ta seda siia tulleski teadnud. Ainult lõunasse tahtis ta. See oli kõik, mis ta teadis.

Ta istus ja ei mõelnud midagi, isegi sellele mitte, et igasugune reisimine oli ju asjatu, sest polnud ju võimalik ära reisida enese eest.

*

Keegi sihvakas, hästirõivastatud härra, elavate silmadega ja värske ning terve näovärvusega, tellis enesele parajasti sõidupiletit. Tal olid tihedad, hoolikalt harjatud juuksed, mis olid meelekohtadel juba üpris valged. Imelikul kombel näis ta seetõttu hoopis nooremana kui ta tegelikult oli. Mary kuulis ta kõnelust pealt.

„Ma tahan sõita Portofinosse," ütles ta rõõmsalt, „Santa Margherita jaama."

Kassapreili andis talle pileti.

„Ons seal ka rahulik?" uuris härra.

„Päris rahulik," vastas kassapreili, „siin on väga hea hotell." Ta ulatas härrale hotelliprospekti.

„See on tore," ütles härra sõbralikult ja lahkelt, „ma ei taha nimelt ühegi inimesega rääkida. Ma tahan täielikku rahu ja päris üksinda olla." Ta vaatas sealjuures agaralt enese ümber, hoopis vastupidi oma sõnadele, ja riivas ka Maryt lahke ja elurõõmsa pilguga. Siis hõõrus ta mõnuga käsi ja võttis sõidupileti vastu.

„Kui te üksinda tahate olla, siis on see hotell just kõige sobivam," tähendas kassapreili viisakalt.

Härra lehitses hotelliprospekti. „Suurepärane," ütles ta muheldes ja heatujuliselt. „Suurepärane. Elagu üksindus!"

Ta vaatas lahkesti igale poole, ka Mary suunas ja lahkus kergel sammul reisubüroost.

„Portofino?" ütles Mary ja astus leti juurde. „See on ometi ilus sadam? Kus see asub?"

„Genua juures. Väikeses peidetud lahesopis," andis kassapreili seletust. „Seal on õieti ainult üks suur hotell.

Võib-olla on see liiga tagasihoidlik ja mahajäetud koht armulisele prouale."

„Tänan," ütles Mary. „Teie elukutse ei ole teid veel inimestetundjaks teinud. Ma usun, ma sõidan siiski Portofinosse."

Koht näis reklaampiltidel paradiislikuna ja meelitavana. Tibatillukene sadam ilusas ümmarikus lahesopis, roosade majadega rannas. Vaikne koht. Kõige üle paistab aga silma üle mere suur hotell.

„Ma ei saa täna piletit veel võtta," ütles Mary, „ma kaalun asja veel homseni. Võib-olla sõidan ma ka autos. Palju tänu teile teadete eest."

Mary väljus reisubüroost tõsisena. Ta tundis end ellulükatuna, tundis, kuidas kõva käsi, mida tavaliselt nimetatakse saatuseks, talle viipas: „Sa pead midagi julgema, kolmekümne-aastane Mary. Sa pead elama. Sa seisad veel keset oma elusuve. Naudi päikesepaistet, kui see paistab. Valmistu . . ."

Franz, nr. 234, ootas. „Koju," ütles Mary. Oli juba üsna jahe ja pimenes. „Tõmmake kate maha!" ütles ta. Voorimees tegi seda. Nad sõitsid. Mahe tuul hõljus üle maastiku, sosistas läbi metsa, sosistas Maryle kõrva. Ta istus tagasitoetunult ja laskis enesele jutustada. Võib-olla ta ei tule, läks tal läbi pea, võib-olla ta ei taha. Ah, mõtles ta ja hakkas äkki nuuksuma, miks ei ole mul enam Herbertit? Miks pean ma kõigile neile küsimustele mõtlema? Ta võttis kõik mured enesele minu eest, ma olen ju naine, ta tegi kõik mulle nii kergeks. Nüüd pean üksinda uut elu algama, nüüd veel. Aga siis ta ajas enese sirgu. Hotelli tuled lähenesid.

Ta kuivatas väikesed pisarad taskurätiga.

Tuleb plaane teha, ikka plaane. Ta seletab täna väikesele Tomile lõunast. Tomil peab olema noor eluröömus ema. Ta ei tohtinud midagi teada, keegi ei tohtinud midagi teda, ka Hallinger mitte, mis ta hinges sündis.

*

Teisel päeval. Kas Hallingeriga koos või üksinda — ta sõidab lõunasse. Tal oli võimalus mitut autojuhti oma käsutusse saada. Ta oli käinud autot vaatamas, oli oma pangale telefoneerinud ja oli jutustanud väikesele Tomile pisikesest merelahest, mis reklaampiltidel näis nagu mängukastist võetuna.

Kui oodatakse armastust, siis ta ei tule. Ta tuleb, kui teda ei oodata. Siis võib-olla. Võib-olla ka siis mitte.

Millised mõtted siia-sinna ilma selge otsuseta! Ta kõndis oma hotellitoas edasi-tagasi, kell hakkas neli saama. Oma ehmuseks ei varjanud ta enese eest, et ta Hallingeri väga ootas.

„Kella neljaks tellisin ma autojuhi," ütles ta kõrvaltuppa, „öelge seda telefoni teel portjeele, Erika."

„Jah, proua King," kostis lapsepreili hääl teisest ruumist.

Jälle möödusid minutid. Ta kuulis, kuidas Erika Tomile muinasjuttu seletas.

„Muinasjutt metsas eksinud printsessist. Tunned sa seda juttu, Tom?"

„Ei," ütles poiss paluvalt.

„Oli kord printsess, ta nimi oli Roksana ja ta pidi juba varakult palju kannatama, sest vaenlane põletas ta isa lossi. Ta läks vana teenriga läbi põleva linna, põgenes üle mägede ning orgude ja koputas paljudele ustele, aga rikkad sugulased ei tahtnud midagi teada vaesest Roksanast, kuna ta oli välja aetud. Ja siis jõudis Roksana ikka sügavamale metsa, seal elasid söepõletajad ja need võtsid, kuigi nad olid päris vaesed, Roksana ja ta vana teenri lahkesti vastu. Söepõletaja poeg ei olnud veel kunagi näinud säärast tütarlast nagu Roksana, nii valge nahk oli tal ja nii peened luud — poiss seevastu oli suure kondiga ja päris teisest puust . . ."

„Kas inimesed võivad ka puust olla?" päris Tom.

„See on ju ainult säärane kõnekäänd, Tom," ütles Erika naeratades ja jätkas siis:

„Ja poiss katsus uskumatult ja tummalt imestledes väikese võõra printsessi nägu ja printsess laskis enesele seda alguses meeldida. Aga siis hakkas ta nuuksuma ja vaene teener segas end vahele, öeldes söepõletajale: ‚Sa ei

tohi Roksanat puutuda, sest ta on printsess ja ei kõnele sinu keelt!' Ja Roksanale ütles ta: ‚Kuninglik kõrgus ei tohi söepõletajat kunagi puutuda, sest kui kuninglik kõrgus teda puutub või teda koguni suule suudleb, siis peab kuninglik kõrgus surema ühes söepõletajaga!' ‚Siis tahan ma surra!' ütles printsess Roksana ja lõi jalaga vastu maad. Aga söepõletaja ei tahtnud veel surra, tal oli suuri kavatsusi tuleviku jaoks. ‚Siis võime teineteist kaugelt vaadata, Roksana,' arvas ta kurvalt, ‚peame alati teineteisest kaugele jääma, alati üksinda . . .'"

Erika katkestas oma jutu. „Väike Tom, mis on sinuga juhtunud?"

„Printsess ei tohi üksinda jääda!" ütles Tom pisarad silmis ja lõi jalaga vastu maad nagu Roksana. „Ma ei taha seda! Ah, palun, palun, Erika, tee, et kõik saab jälle heaks nende vahel!"

„Kindlasti, Tom," ütles Erika lohutades, „oota ometi. Lõpuks läheb asi hoopis õnnelikult."

Mary King pöördus ukse juurest tagasi. See oli muinasjutt — muinasjuttudes lõpeb kõik õnnelikult.

Siis helises telefon ja Mary võpatas. See oli portjee, kes teatas, et Hallinger on all.

Mary silus, mõtted laokil, Tomil üle juuste. „Kui olete muinasjutuga lõpule jõudnud, siis minge Tomiga jalutama," ütles ta Erikale.

Tomi ei huvitanud sel hetkel ema, tal oli suur mure printsess Roksana saatuse pärast.

„Kui vana on Roksana?" uuris ta. „Kas ma saan temaga abielluda?"

„Aga Tom," ütles Erika, „see on ju ainult muinasjutt. Sa ei tohi ära segada. Keegi ei saa ju muinasjutuprintsessiga abielluda."

„Miks mitte?" tahtis Tom teada.

„Kuna teda tõelises elus pole olemas," seletas Erika. „Muinasjutud on väljamõeldised. Nad on õhukesest peenest klaasist ja päikeskiirtest. Kui nende järele haaratakse, siis purunevad nad."

„Kui kahju," ütles Tom, kes ei saanud sellest jutust täiesti aru. „Aga seleta nüüd, kuidas edasi läks."

Mary lahkus toast. Ta läks jalgsi trepist alla, kuna lift polnud vaba sel silmapilgul. Ta läks meeleldi alla laiadest treppidest, see oli mõnus tunne.

Hallinger istus toolil, mis polnud määratud hotellikülalistele, vaid teenijaskonnale. Ta tõusis kohe püsti.

„Hea, et te tulite," ütles Mary ja läks ta ees halli. „Tulge hetkeks sisse ja istuge."

Nad istusid oma vanadele kohtadele.

„Te kuulete kohe, millised ettepanekud ma tahaksin teile teha," ütles ta asjalikult, ilma et oleks talle otsa vaadanud. „Vajan autojuhti mõneks nädalaks. Olen otsustanud lõunasse sõita. Vaatasin mitmesuguseid autosid ja otsustasin mugava reisukabrioleti kasuks. Te võite seda hiljem Schmidti juures vaadata." Ta nimetas tänava. „Ma vajan autojuhti neljaks kuni kaheksaks nädalaks. Peale ülalpidamise annan ma palgaks sada kakskümmend marka kuus. Või on seda vähe?"

Hallinger ei saanud tükil ajal sõna suust. Ta võitles enesega. Ta tahtis hüüda: „Ma ei teeni, ma armastan sind!" Aga ta ei öelnud seda, vaid vaikis.

„Nii siis, sada kakskümmend marka," jätkas Mary. „Ma mõtlen, see kestab ainult mõned nädalad ja sobiks hästi teie vaba ajaga."

Ja siis ütles ta midagi, mis pani Hallingeri üles vaatama. Ta ütles: „Ja mis te selle kaheksa nädala möödudes teete, kas hakkate jälle magamisvaguni-kondukto-riks või astute oma vanade kavatsuste juurde — seda peame ära ootama, küll see siis iseenesest selgub."

Hallinger vaatles teda ja ei suutnud midagi öelda.

„Kas tahate mu ettepaneku üle järele mõelda?" jätkas Mary eksitamatult. „Või otsustate kohe? Juhul, kui te nõus pole, pean valima nende hulgast, kes tulid mu kuulutuse peale. Ma kuulutasin, kuna ei saanud teid kindlasti arvestada."

„Kui te saate mind kasutada," ütles Hallinger aeglaselt ja vaatas Maryle alt üles, „siis võtan teie ettepaneku vastu. Kui te saate mind kasutada."

„Jah," ütles Mary, „ma saan teid kasutada."

Vaikus.

Siis aga ei saanud Mary enam ametlik olla, midagi temas paiskus valla, hoolimata kõigest pidurdusest. „Lõunamaa," ütles ta, „teeb inimestele elu nii kergeks. Seal on igavene muusika õhus." Ta naeratas. „Isegi vihm laulab seal oma väikest laulu, inimesed laulavad, lilled laulavad ja iga värv on uus toon meloodias. Elu seal all on kergem. Kas olete olnud lõunas?"

„Jah ja ei," ütles Hallinger. „Sõitsin mitu kuud Berliin — Genua rongis edasi-tagasi. Aga ma ei saanud midagi näha. Mul ei olnud kunagi aega."

„Te õpite teda armastama," ütles Mary. „Ta ei saa teile kodumaaks, sest inimesel saab olla ainult üks kodumaa. Aga võõrsilolek — kas ei ole sel oma suured võlud?"

„Võib-olla," ütles Hallinger ja vaatas Maryle otsa.

Mary põikus ta pilgust eemale ja tegi oma tooni asjalikuks. „Te olete siis nõus?"

„Jah," kuulis Hallinger end vastavat.

„Ma mõtlen, me sõidame mõne päeva pärast," ütles Mary. „Kas soovite veel midagi teada?"

Hallinger vaatas maha. Palju oleks ta tahtnud teada. Aga ta ei tahtnud saada vastuseid, mida polnud hea kuulata.

„Üks asi on mul siiski südamel," ütles Hallinger.

„Mis siis?"

„Ma ei tahaks autojuhi-ülikonda kanda. See on mu ainuke palve."

Mary naeratas.

„Loomulikult," ütles ta siis. „Te peate nii olema nagu kõik teised inimesed. Ma mõistan teid."

Siis, pärast lühikest järelemõtlemist lisandas ta: „Ainult sirmiga müts võib-olla . . . see oleks äratundmiseks vahest päris praktiline."

„Päris praktiline," kordas Hallinger ja ta hääles oli pisut pilget.

Mary oli püsti tõusnud ja vaatas talle otsa soojalt, säravate silmadega, nagu tahaks ta oma viimast ütlust jälle heaks teha. „Nii siis: head nägemist!" ütles ta. Ta noogutas daamilikult, aga siiski südamlikult, usaldavalt ja ometi võõralt.

„Kui kummaline ta on . . ." mõtles Hallinger, „kui

kummaline ta on! Kus algab siin teesklemine ja kus lõpeb tõelikkus?“ Ja Hallinger imestles teda väga.

„Siin on mu väike poeg,“ ütles Mary selge häälega, „ja see on mu lapsepreili Erika.“

Tom ja Erika olid rõivastunud pärastlõunaseks jalutuskäiguks ja möödusid halli akendest. Mary King nägi neid ja viipas neile.

„Ja siin on meie uus autojuht härra Hallinger. Ta viib meid üle Alpide Itaaliasse. Anna talle kätt, Tom!“

Hallinger pööras oma pilgu mõlemate poole, kes äkki tema ees seisid. Tom vaatas mehele uudistavalt näkku. Hallinger andis talle käe ja pöördus siis noore lapsepreili poole, kes seisis seal värskena ning muretult. Ta ulatas Hallingerile käe.

Hallinger vaatas üllatunult ühelt teisele. Samal hetkel avas Tom oma suu ja hüüdis:

„Sina oled ju see mees, kes viipas meile!“

„Kuidas?“ küsis Mary imestunult.

„Jah, see olin mina,“ ütles Hallinger ja ta pilk peatus Erikal, kes vaatas teda rõõmsa üllatusega. „Tol korral, metsalagendiku kohal. Kas mäletate veel?“ Erika noogutas.

„Ons see juhus, et me teineteist jälle näeme?“ küsis Hallinger ikka veel imestunult. „Või mis on see?“

Erika ei vastanud midagi, vaatas talle ainult otsa.

Mary ei olnud kiivas lapsepreilile, kuid ta kulmude vahele tekkis pisike kurd. Mida pidi see kõnelus tähendama? Peale kõige muu pidi siin tegemist olema eksitusega. „Minge nüüd Tomiga jalutama,“ ütles ta lahkesti.

Hallinger jäi mõttes neile mõlemale järele vaatama.

„Kummaline,“ ütles ta ja raputas pead.

„Mis on kummaline?“ küsis Mary.

Hallinger pöördus uuesti Mary poole. „Ei midagi,“ vastas ta lihtsalt ja ta pilk kiindus jälle Mary silmadesse.

*

„Pooliti õnnelik olla tähendab pooliti õnnetu olla,“ mõtles Hallinger, istudes autotüüri juures. See oli hõbehall kabriolett, mis näis nagu selge elurõõm. Autojuhi kõrval istus tähelepanelikult ja uudishimulikult väike Tom

ja jälgis Hallingeri iga käeliigutust. Taga istusid proua King ja Erika.

Oli imeilus oktoobripäev, päikesepaisteline ja soe, nagu tahaks taevas veel kord oma toredust näidata, enne kui ta kogu talveks süngeks muutub. See oli päev laulmiseks, aga Hallingerile oleks see olnud kurb laul.

Tom oli alati ta kõrval, soe tükike inimelu, teesklusetu ja vaba. Tom ja Hallinger olid pikema jututa headeks sõpradeks saanud. Algul ei paistnud see hoopis mitte nii. „Mis see mees tahab siit? Kunas ta minema läheb?" oli Tom küsinud ja nii Maryl kui ka Hallingeril, kuigi nad naersid, oli pisut piinlik. Siis ütles Erika oma värske ja muretu häälega: „Küll läheb kõik hästi, küll ta harjub teiega varsti, härra Hallinger."

Maantee jooksis sirgelt piki Reini kallast.

Pooliti õnnelik olla tähendab pooliti õnnetu olla. Mõnikord vaatas Hallinger väikesse peeglisse ja püüdis selles kinni proua Kingi pildi. Ta kandis tuuleprille, aga Hallinger märkas ta peahoiust, et ta vaatas talle otsa.

Mary vaatles ta selga. Jõuliste lihastega kael, lühikesed blondid juuksed, mis algasid puhta krae kohalt. Kukal oli mehise kujuga. Juuksed olid kaetud mütsiga. Mary uuris seda kaela ja kukalt ning teadis varsti seda kõike peast, samuti nagu Hallingeri laiu sirgjoonelisi õlgu enda ees.

Nad saabusid Baselisse ja oli juba õhtu, kui nad sõitsid läbi Luzerni. „Võib-olla jõuame veel täna tükikese edasi," ütles Mary, kes tormas lõuna poole, nagu oleksid seal kõik asjad lihtsamad lahendada. Nad sõitsid läbi õhtuste tänavate, laternad süttisid põlema, see näis nii ilus. Kail kõndisid inimesed.

Nemad aga kihutasid edasi. Varsti olid nad linnast väljas ja nägid pilve tagant üle järve kuud kerkimas. Mäed ümbritsesid neid.

Ühe koha nimi järve juures oli Weggis ja Mary arvas, et nad võiksid seal ööbida.

Hotell asus otse järve ääres. Tähed sirasid, kuu peegeldus järvepinnal. Mäed sirutusid võimsalt taeva poole.

Mary oli nii korraldanud, et nad söövad täna kõik üheskoos.

Hallingeri käed hoidsid nuga ja kahvlit ja ta oli pisut

kartlik. Erika lõikas väikesele Tomile liha taldrikul katki, mida Hallingeri arvates oli väga ilus pealt vaadata.

Pärast sööki tänas ta proua Kingi pisut kohmetu kummardusega ja lahkus.

„Mis saab sellest kõigest?“ mõtles ta oma toa akna juures seistes ja vaatles öist taevast. Tähed seisid vaikselt ja säravalt üle järve.

Samal ööl seisis Mary akna juures, kahe majakorra võrra temast madalamal, vaatas üle öise järve ja mõtles sellele küsimusele murelikult ja lootusrikkalt, sellele suurele küsimusele. Aga ta ei teadnud mingit vastust. Ta teadis ainult, et ta esimest korda oma elus oli väga palju julgenud.

Järgmine hommik oli külm ja päikeseta ja Hallinger ei tõstnud autokatet üles, kui nad välja sõitsid. Järv kadus silmist, mootor töötas virgalt.

Mägedel lebas värske lumi. Mary pidi ikka sinna üles vaatama. Midagi nagu sundis teda selleks. Ta ei olnud sellest hirmsast ekspeditsioonist saadik enam lund näinud. Ta ei võinud enam kunagi sallida lund ega külma, mis olid talt ta mehe röövinud.

„Sõitke kiiresti!“ ütles ta Hallingerile ja mässis end kõvasti mantlisse.

Kui nad aga mäest üles jõudsid ja sealt alla hakkasid laskuma, hingas ta kergendatult. Tükike sinist siidi vilksatas pilvede vahelt. „See on lõuna, Tom,“ ütles ta ja näitas taevale, mis hõljus nende kohal.

„All right, ema,“ ütles Tom, heites lühikese pilgu taevale ja päris siis Hallingerilt edasi tehnilisi üksikasju auto kohta. Tomi sõprus selle mehe vastu süvenes iga päevaga. Eriti siis, kui Tom mõneks hetkeks tüüri oma käes tohtis hoida.

Nad sõitsid Tessini orgu ja võtsid siis suuna Lago Maggiore poole.

Nüüd tõmmati autokate maha. Oli oktoober, aga päike põletas siin suvise soojusega. Viigipuud ja kastanid seisid uhkelt ja noogutasid heatujuliselt oma latvu, nii et vili neilt maha pudenes. Järv vaikis päikesest üleujutatuna ja Brissago saared unelesid lõunavaikuses. Maggia jõgi jooksis vahutades orgu ja mäed tagaplaanil mõjusid kui siluetid.

Mary võttis palitu seljast ja ta näos oli ootav naeratus. Nad sõitsid piki järvekallast. Ronco kirikutornist kõrgel sinises taevas kõlasid vaiksed rahulikud kellalöögid üle vee.

Peegelsiledal veepinnal hõljus sõudepaat. Nad polnud seda esialgu märganud. Nad kuulsid vaid häält, mis laulis veepinnal.

Noor inimene istus paadis. Näis, et tal polnud muud teha kui paadis istuda, laulda ja pisut sõuda — ükskõik kuhu. Ta laulis muretu elurõõmuga, heledalt ja tundega, nagu puhas loodus ise. Juuksed langesid ta päikesest pruunistatud näkku, tal olid paljad jalad ja ta särgi rinnaesine oli avali. Kuna mees laulis, hoidis ta pea püsti ja vaatas taeva sinist võlvi. Ta näis metsik ja elurõõmus.

Mary kuulatas teda huviga.

„Peatage silmapilguks," ütles ta ja puudutas Hallingeri selga. Ka Hallinger oli seda häält kuulnud. Ta mõistis ja peatas mootori.

Ja nüüd oli korraga päris vaikne maanteel. Laul kõlas järvelt juubeldades. See oli itaalia laul. Armastuslaul.

Nad kuulatasid sõnu, kuid ei mõistnud täiesti. Aga selles laulus lauldi, et armastus on elu kõige suurem õnn.

Mary kuulas laulu päikesevaikuses. Laul lõppes äkki. Noormees ei laulnud enam. Ta oli õnge vette visanud ja püüdis nüüd kalu. Kalad ei armastanud laulu.

„Sõitke nüüd edasi!" ütles Mary kergelt. Ta näol oli jälle see kerge ootav naeratus, kui ta tagasi toetus autopatjadele.

*

Igale jutuajamisele tuleb mõõn. Kõik neli istuvad nüüd tummalt ja pisut väsinult. Õhtu läheneb. Nad on Milanost möödas, nad sõidavad läbi lagendiku Genua poole.

Tom istub oma ema kõrval. Mary on oma käe ta ümber pannud ja tal käskinud pisut magada.

Aga see ei tule loomulikult kõne alla, mõtleb Tom. Miks ei tohi ma enam selle mehe kõrval seal istuda ja tüüriratast jälgida? Mootor on palju huvitavam kui ema, kes alati vaikib.

Üldse on masinad huvitavamad kui inimesed. Välja arvatud muidugi mees autotüüri juures. See võõras mees pole enam võõras. Ta on mulle kõik ära seletanud. Ja kui ma ära unustan, siis seletab ta mulle uuesti veel kord.

Erika ütleb, et kõik, mis keegi on välja mõelnud, on muinasjutt. Muud nimetab ta tõelisuseks. Nii siis on auto ka muinasjutt. Ei tea, kuidas küll läheb printsess Roksanal? Nüüd istub Erika selle mehe kõrval, kes on Tomile suureks sõbraks saanud. Erikal ei ole aga nähtavasti säärast huvi tema vastu kui mul. Kes teab, täiskasvanud teesklevad vahel. Mina pean nüüd igavust tundma ema kõrval. Ei tea, kas mina istun siis ka vaikselt, kui olen suur?

Kui ma suureks saan, siis viin ema ja oma sõbra oma autos sõitma. Ons see nüüd muinasjutt, mis ma praegu välja mõtlesin? Tahan siiski pisut magada, on nii pehme ja hea ema mantli vastu toetuda . . .

Poisi pea on ema sülle langenud, Mary silitab tal õrnalt üle juuste ja mõtleb:

See noor lapsepreili istub nüüd Hallingeri kõrval ja see on tõepoolest pöörane minust, et olen pisut kiivas. Sest ta ei aima, mis on juba sündinud. Kes teab, võibolla siiski. Hallinger ei ole veel sõnagi selle tütarlapsega kõnelnud.

Ah, armas Herbert, olen teel, et sind reeta.

Ta silitab Tomi pead, aga ei mõtle talle. Ilus on õhtul sõita. Ma ei ole ju enam üksinda. Olen täis ootust. Imelik, mul on tunne, nagu oleksime teel teatrisse.

Aga ma ei ole enam pealtvaataja, ma mängin ju kaasa. Mul on tõepoolest lambipalavik. Armas jumal, anna, et kõik hästi läheks. On ju esimene kord, kus ma mängin . . .

Hallinger istub nüüd juba palju tunde tüüriratta juures. Liikumine teel on elav ja ta peab tähelepanelik olema. Ta on nüüd juba pisut väsinud suurest pingutusest.

Hallinger mõtleb:

Nüüd sõidan ma jälle Genuasse. Ei oleks uskunud, et ma nii kiiresti ja säärasel viisil siia tagasi tulen. Seal oli see tumedajuukseline tütarlaps laterna all. „On ju

alles alanud minu ja Mary vahel," ütlesin ma talle. Ja nüüd on tõepoolest alanud. Kas külastan korraks vana Birrit ja otsin jaamas ühel päeval Brielke üles? Palju on joosnud vett merre selle aja jooksul. Miski pole enam ilmsüütu. Olen vang ja kuldse võre taga on Mary nägu, mida ma ei saa kätte. Alati võin ainult kaugelt vaadata.

Teda vaevab ainult üks mõte, kuna üks veoauto tema poole sõidab. Ja töö?... mõtleb ta. Inimene peab alati töötama, siis tulevad talle teised mõtted.

Veoauto vuhiseb mööda. Aga ma ei taha ju muule mõelda. Terve mu elu oli siiamaani halb ja elutu. Kaugelt paistavad Genua tuled ja meri ei või enam kuigi kaugel olla. Põlenud puu lõhna viskub vastu, veini ja tolmu lõhna on õhus. Nüüd istub see kena tütarlaps minu kõrval selle pisikese poisi asemel. Temas on midagi armast, värsket ja tervet. Tema on kindlasti see, keda ma joonistasin, kelle näo ma mööda sõites mällu püüdsin. Ta on veel väga noor. Ja nii süütu. Ta leiab varsti enesele mehe. Ka väike Tom on puhas ja loomulik poiss. Ameerika lapsed on nii vabad, nad on oma aastates palju ette jõudnud meie lastest. Ma hoian teda väga, mitte ainult seepärast, et ta on Mary poeg. Kui vana võib Mary praegu olla? Aga see on ju ükspuha, päris ükspuha...

Nad sõidavad läbi Genua. Erika liikmed on rohkest istumisest kangeks jäänud.

Erika mõtleb:

Minu ülesanne pole just kerge. Pean Tomile ema eest olema, sest ta õige ema on alati kusagil kaugel enesest ära, ta unistab päeval. Ta võib seda enesele lubada. Teenijad ei tohi unistada. Unistamine on põgenemine. Tahan jääda sinna, kus on mu kohus.

Kui imelik, et ta mu ära tundis. See oli ju vaid üks silmapilk. Sel oli siiski oma mõte, et ma akna juures seisin ja kuulatasin öösise rongi möödumist. Ta oli ju alati selles rongis. Miks võttis proua King just tema oma autojuhiks? Mulle näib, et nende vahel on nagu vihavaen. Aga see vaenlikkus ühtlasi seob neid. Kas tundis proua King teda varem juba? Tema näos on nii palju headust ja avarust.

Ta peatab oma mõtted, sest ta ei julge neid enam edasi arendada. Aga ainult silmapilguks. Juba leiavad mõtted uue tee.

Hallinger on see, keda võib nimetada mehiseks meheks. Ma ei tunne ühtegi meest. On ju veel aega. Olen kaheksateist aastat vana. Kui armastus inimese nii kurvaks teeb, nagu on seda proua King, siis on parem armastusest kaugele jääda. Armastus on suur sõna. Kedagi ainult pisut hoida, kas pole see palju kergem? Kes teab? See kõik ei puutu ju minusse. Olen ju lapsepreili. Kas mul kunagi on ka oma enese elu? Nii, nüüd on Tom üles ärganud, tal pole jälle taskurätti, ja ema, kes istub ta kõrval, ei mõtlegi sellele, et Tomi juukseid sirgeks siluda. Nüüd oleme juba ka keset linna, nii palju lärmi ja nii palju tulesid on kõikjal, see kõik on nii võõras. Äkki on nii palju vaadata. Sooviksin, et peatuksime siin ...

„Me sõidame kohe edasi," katkestas Mary lapsepreili mõtted, „tahaksin juba täna õhtuks jõuda Portofinosse."

*

Esimene inimene, keda Mary silmas hotellihalli astudes, oli sihvakas isand terve ja värske näovärvusega ning hoolikalt harjatud juustega, mis olid meelekohtadelt üsna valged. Ta istus klubitoolis. Õhtuülikond, mis tal seljas, oli täiuslik. Peaasjad siiski ta juures olid silmad, mis vaatasid lustlikult ja vaikselt nagu säravad nööbid sisenevat Maryt. Ta meenutas heatõulist ja rõõmsat jahikoera.

„Kus olen ma seda inimest juba näinud?" — katsus Mary meelde tuletada.

Vahepeal lehitses portjee vabade tubade nimekirja. Olid vabad veel kaks ühendatud tuba kolmandal korral ja üks üksik tuba teisel korral.

„Mina võtan üksiku," ütles Mary. „Ühendatud kaks tuba sobivad lapsepreilile ja väikesele Tomile."

„Teenijatetoad on küll kahjuks kõik kinni," arvas leti taga lehitsev portjee. „Autojuhi peame küll kuhugi mujale mahutama."

Ta pöördus Hallingeri poole. „All Mere tänaval on paar ilusat hotelli. See oleks teile väga sobiv, kuna ka autogaraažid asuvad seal.

Suur hotell asus mäe otsas, keset suurt parki, kuhu polnud kuigi soodus ligipääs. Mere tänavalt viis sinna ainult kruusatee.

Portjee telefoneeris mitmesse hotelli autojuhi korteri pärast; kuid selgus, et ilusa ilma tõttu olid toad igal pool kinni.

„Siis tuleb veel Paraggi küsimuse alla," arvas portjee. „Me saadame tihti sinna autojuhte, kui me neid kuhugi mahutada ei saa. See asub ka all mere juures, kümne minuti tee kaugusel. Aga seal on väga mugav."

„Tänan," ütles Hallinger.

„Hea. Nii siis ..." ütles Mary King ja lahkus Hallingerist kerge ning sõbraliku naeratusega. „Olge homme hommikul kell 10 kohal. Tahaksin sooritada väljasõidu."

„Kindlasti," ütles Hallinger vormiliselt ja pani käe mütsi juurde. „Head ööd," ütles ta siis viivitades.

„Head ööd," ütles Mary ja Hallinger uskus nägevat ta pilgus, mis oli peidetud loori taha, lubadust homseks päevaks.

Üks boi tuli Hallingerile teenäitajaks Paraggisse ja nad lahkusid koos hotellist.

Mary pöördus minekule. Hea välimusega härra, kelle kohta ei saanud öelda, kas ta oli kolmkümmend või viiskümmend aastat vana, istus mugavalt jalg üle teise ikka veel klubitoolis, suitsetas lühikest piipu ja vaatles uustulnukaid asjalikult ning tunnustavalt.

Nüüd teadis Mary, kus ta teda oli näinud. See oli ju seesama härra Baaden-Baadeni reisibüroost, kellelt ta kuulis Portofino nime. Mary pidi olema talle õieti tänulik, sest see koht oli haruldaselt ilus oma laialipillutud tuledega pisikeses unelevas lahes.

Naljakas poiss, mõtles Mary lõbusalt. Kas ei küsinud ta tol korral päris selgesti üht niisugust kohta, kus ta saaks puhata ja ei tarvitseks inimesi kohata? Ja nüüd vaatab ta oma rõõmsate silmadega, nagu saaksin mina tema ettevõtlikkuse objektiks. Ta on aga eksinud.

Kuna Mary tollele vasturääkiva hingega härrale seal tugitoolis mõtles, unustas ta silmapilguks Hallingeri, kes väsinuna ja õnnelikus ootuses homse päeva kohta kõndis väikese kohvriga Mere tänava poole.

Hotelliboi, kes teda saatis, oli neljateistkümne-aastane poiss; pumatiga läikivaks võitud juustel kandis ta elegantselt viltuasetatud kuldnööridega mütsi. Ta näis seeüle väga uhke olevat, eriti mütsi pealkirjale, mis tegi teatavaks, missuguse hotelli teenistuses ta seisis.

Hallinger aga võttis oma vormimütsi peast, jäi silmapilguks kaldamüüril seisma ja vaatas üles. Taevas oli pidulikult tähtedega kaetud. Tähed polnud enam külmad, nad olid täis lõunamaalist lahkust. Kuu rippus öös kollasena ja raskelt kui latern. All kohises meri. Elu on ilus, mõtles Hallinger kuumalt. Ta ei pannud enam mütsi pähe, kui nad edasi läksid.

*

Lapsepreili Erika ärkas nagu alati pool kaheksa hommikul. Ta tõusis istukile ja katsus meenutada, millest ta oli und näinud. Hommikupäike voogas pillavalt tuppa. Väikese Tomi voodis ei liigutanud veel miski.

Ta oli Hallingerist und näinud.

Imelik, mõtles Erika, et võib nii tähtsusetust inimesest, keda vaevalt tuntakse, und näha. Ja unes on nad siis üsna tähtsad. Õieti rumal lugu!

Ütlen autojuhile, et tal pole minu unenägudes midagi otsimist. Ta peab kuhugi mujale sisse murdma. Ei, ma ei ütle talle midagi, muidu hakkab veel ei tea mida kujutlema.

Arvatavasti tuleb see sellest pikast autosõidust, pealegi istusin viimase osa sõidust Hallingeri kõrval. Ja mida ma õieti nägin tast unes?

Ta katsus meelde tuletada.

„Tere hommikut!" kõlas rõõmsalt läbi avatud ukse teisest toast. Tom oli üles ärganud.

„Tere hommikut!" hüüdis Erika vastu. Ta läks Tomi juurde ja avas akna. Olles vaimustatud imeilusast väljavaatest, ütles ta: „Ah, kui ilus! Nagu unenägu!"

„Mispärast nagu unenägu?" kõlas Tomi voodist unine hääl. „See pole ju unenägu," seletas ta sõbralikult laitva tooniga, „see on ju tõepoolest nii."

„Ah, nii aga öeldakse!" kaitses end Erika akna juurest. Ta oli punastunud, mida aga uudishimulik Tom õnneks ei märganud.

Kui Erika nii kauaks vaikselt akna juurde jäi, mõtles Tom: seal peab tõesti midagi lahti olema, midagi õige huvitavat. Ja ta ronis voodist välja.

Väljavaade, mis neile aknast avanes, oli tõepoolest imeilus. Kaugele, kaugele ulatus sinine meri, mille lainete harjadel mänglesid säravad päikeskiired. Metsaga kaetud kõrgendikud, külakirikud ja kabel oliivimetsade vahel. Hõbedast rannajoont võis kuni Genuani näha, kuna teinepool kaugel udus sirutasid oma tippe taeva poole Apenniini mäed. Päris nende all aga oli Portofino oma tibatillukese sadamaga nagu ilus mängukann.

„Seda peame järele vaatama," arvas Erika asjalikult ja võttis punase reisujuhi välja ning hakkas akna juures seistes kõvasti lugema:

„Kaluriteküla Portofino asub samanimelise maanina lõuna-ida tipus, kitsas merekäärus, suurepärases loomulikus sadamas, mis oli juba keskajal tuntud. — Kas sa kuulad ka, Tom?"

„Jah," ütles poiss ja vaatas alla hotelliparki.

„Lõuna poolt..."

„Vaata...!" katkestas teda Tom. „Ema on ülal!"

Erika tegi pausi.

„Kus?" küsis ta.

„Seal!" näitas Tom näpuga aknast välja. „Seal all."

Seal läks tõepoolest hommikuses päikeses Mary King mööda kruusateed, mida aednik parajasti rehitses.

„Ema," hüüdis Tom, „ema!" Ja viipas talle oma pisikeste kätega.

Aga Maryl polnud aega üles vaadata, võib-olla polnud ta ka Tomi häält üldse kuulnud.

Sest samal hetkel ruttas teisest küljest sama härra noorusliku näojumega kergel sammul Mary poole ja kerkis nüüd äkki Mary ees üles.

„Vaata, Erika," ütles Tom erutatult.

Härra ütles midagi. See näis olevat eriti tähtis küsimus ja ema pidas nagu pisut aru, mida vastata...

Härra oli küsinud: „Kas teile meeldivad delfiinid?"

„Mis meeldivad?" küsis Mary. Oli kell kaheksa hommikul. Ta oli hästi maganud. Temas polnud täna kurvameelsust.

„Delfiinid! Kas teile meeldivad delfiinid?“ kordas härra ja vaatas Maryle otsa, kuna ta silmad särasid nagu nööbid. „Need väikesed kalad, kes põimuvad välkkiirelt läbi lainete ja meile siia paistavad hõbedastena!“

„Oh... ma tean juba,“ vastas Mary järelemõtlikult ja kõheldes ning vaatles üllatusega enese ees seisvat härrat.

Loodetavasti pole see püünis, mõtles ta. Loodetavasti ei tähenda delfiinide meeldimine midagi hirmsat ega kahemõttelist.

„Jah, vahel... meeldivad nad mulle,“ ütles ta asjalikult ja tahtis edasi minna.

„Nii, see on ilus!“ ütles härra vaimustatult ja järgnes talle. „Mulle meeldivad delfiinid ka. Kui ma ei oleks inimene, oleksin meelsasti delfiin.“

„Mary jäi seisma ja vaatas teda mõõtva pilguga. „See on aga huvitav,“ ütles ta kõheldes.

„Delfiinides,“ jätkas härra kiiresti, „on midagi elegantset ja kergemeelset. Nad karglevad spordist, aga mitte tarvidusest. Säärast asja peab hindama.“

„Tehke seda,“ ütles Mary lahkesti ja tahtis edasi minna.

„Jah, sest delfiinid on...“

„Palun,“ ütles Mary ja üle ta näo libises pisut erutatud naeratus, „kas tahaksite mulle heameelt teha?“

„Palju,“ ütles mees.

„Ei, ainult natuke.“

„Ja see on, palun?“

„Ärge öelge seda nime enam.“

„Millist, palun?“

„Noh, seda...“ Mary võitles enesega.

„Ah nii, delfiini!“ ütles härra ja näitas naerdes oma hambaid, mis olid laitmatud. „Miks mitte?“

„Iga sõna kaotab oma võlu, kui seda liiga palju tarvitatakse,“ ütles Mary targalt.

„Aga mida pean siis ütlema?“ küsis mees poolkõvasti.

„Kõige parem, ärge nimetage neid enam.“

Härra näis jäävat kurvaks.

„Või öelge minugipärast, kui te sellest just kõnelda tahate: need kalad.“

„Need kalad,“ ütles härra endamisi.

Ja nüüd seadis Mary end tõsiselt edasiminekuks oma hommikusele jalutuskäigule.

„Olen siin, et rahu saada," ütles Mary pisut süüdlase naeratusega.

„Jah, rahu kõikidest inimestest!" ütles härra elavalt nagu noor poiss ja ei taandunud sammugi Mary kõrvalt. „Mitte ühtegi inimest näha, see on minu ainuke soov."

„Ma tean," ütles Mary kannatlikult. „Elagu üksildus! Kas on nii?" Ja mehe imestunud pilgu peale lisas ta juurde: „Sest ma olin Baaden-Baadenis reisubüroos, kui te sealt pileti võtsite." Mary naeratas. „Sinna, kus ei tarvitse ühegi inimesega kokku puutuda."

„Õigus," vastas härra, „see oli mu soov. See on kõigi inimeste soov, kes siia tulevad. Enamalt jaolt on need vanad krõbid, kes oma pettumust elu suhtes lüürikaga ilustavad. Mul pole midagi vanade krõbide vastu."

„Minul ka mitte," ütles Mary ruttu ja kindlalt.

„Nii siis, kõik," ta kõneles kui vana koolmeister, „kõik, kes siia tulevad, neil on soov üksinda olla. Ka teil."

„Õigus," ütles Mary.

„Sellest ei tule aga kunagi midagi välja," ütles mees. Ta jäi seisma ja Mary tegi tahtmatult sedasama ning küsis: „Mispärast nimelt?"

„Seepärast," seletas mees, „esiteks, kuna säärased otsused on selle jaoks, et neid ümber lükata. See ongi elu veetlevam külg: elu ilma üllatusteta oleks igav. Teiseks, see on kõikide alateadvuslik soov, kes siia tulevad: mitte üksinda olla, vaid just vastupidi. Nad ei taha ühtegi inimest tundma õppida, see on tõsi. Aga nad tahavad inimest leida, üht inimest leida... Ja nüüd tulevad nad kõik siia kokku nagu kadunud lambad, need üksikud hotellikülalised, istuvad igaüks oma lauas, külmetuvad üksiolemisest ja nihutavad endid pisut koomale Delfiinide sadamas!"

„Kuidas?" ütles Mary pisut pahaselt, sest see ettekanne oli talle siiani üsna hästi meeldinud. „Juba jälle?"

„Jah," vastas härra. „Enesest mõista. Portofino tähendab nimelt sedasama, mis on portus delphinum! Sadam, kus elavad..."

„Need kalad," katkestas teda Mary paluvalt. Ja siis ütles ta viisaka lõbususega: „Siis te ei olegi nii hull, nagu ma mõtlesin."

„Ei," arvas härra tõsiselt, „ma pole üldse mitte hull."

Väike paus. Siis ütles Mary:

„Ma mõtlesin, Portofino tähendab: ilus sadam."

„Jah, ilus on ta ka," arvas härra, „ma näitan teile kõike."

Ja nad läksid nüüd üheskoos ja rahumeeles vaikides läbi pargi kuni teise otsani, kus asus väike vaatetorn. Nad läksid keerdtrepist üles.

Meri virvendas ja heitles ja eemal liuglesid valged purjekad. Puhus tasane tuul. Kõik oli värske ja uus nagu noor päev. Sügaval nende jalgade all nõiduslikus merekäärus asus sadam, tibatillukene roosade majadega. Paadid hõljusid veel ja tillukesed inimesed sõelusid edasi-tagasi. Üle kõige säras päike.

„Jumala mängukann," tähendas härra asjalikult.

„Te räägite vahel nii trükivalmilt," arvas Mary lõbusalt.

„Jah," ütles härra, tal oli nüüd pikksilm käes ja ta vaatas kaugele merele. „Ma müüsin varem ajalehti."

„Kus?"

„Broadwayl. See, kes kõige kõvemini karjus, olin mina. Te ei või minu kisendavat häält mäletada, sest te polnud tol ajal veel sündinud."

„Väga armastusväärne," ütles Mary, „aga ma polegi New Yorgist."

„Mina ka mitte. Minu häll kiikus Reini kaldal. Olen niinimetatud Ameerika sakslane." Ta näos oli nüüd märgata väikest kibedustunnet.

„Ja mis hakkasite siis peale, kui te enam ajalehti ei müünud?"

„Siis sain rikkaks," ütles mees lühidalt.

„Otsekohe?"

„Ei, see kestis kolmkümmend aastat. Rikas olla on kerge, aga rikkaks saada on väga pingutav asi. Vaadake mu valgeid juukseid."

„Te õngitsete meelsasti?" küsis Mary.

„Mida? Delfiine?"

„Ei," ütles Mary, „komplimente!"

„Kas te peate mind edevaks?"

„Iga inimene on edev," ütles Mary, „esmajoones just need, kes ütlevad, et nad seda ei ole. Aga tegelikult teevad valged juuksed teid nooremaks."

„Tänan," ütles härra. „Teie armulikkus liigutab mind."

Väike paus. Mary mõtles: „Kuidas sattusin ma õieti sellele selfmademan'ile? Ma pean tunnistama, ta huvitab mind. Mul on nii hea olla nagu ammu enam mitte. Ma räägin nii kergesti. Mul on hea olla."

Kõvasti ta ütles: „Tänan teid selle jalutuskäigu eest." Nad olid hotellini jõudnud. „Teie oskate vestelda."

„See on minu elu siht," ütles härra, „oma ja teiste aega vestlusega lühendada. Oma neljakümne viiendast eluaastast alates on mul selleks aega."

„Niisiis nelikümmend viis," ütles Mary.

„Ei, nelikümmend kuus," ütles härra. „Minu nimi on William Brettschneider ja nüüd te teate minust kõik. Ja mina mitte midagi teist."

Enne kui Mary sai midagi vastata, muutus äkki mehe näovärvus. Ta haaras pikksilma. „Vaadake," hüüdis ta vaimustatult, „seal on nad nüüd tõepoolest!"

„Kes?"

„N. K."

„Kes on N. K.?"

„Need kalad!" sosistas ta. „Seal nad tulevad hüpeldes. Hei—hei! Portofinosse! Üles, kõrgele, sõbrad, hüpelge üle lainete! Varsti tuleb pidu teie auks, peate hoolega harjutama." Ta oli suures vaimustuses.

Mary vaatles teda kõrvalt.

Ta ulatas Maryle pikksilma. „Kas tulete ka peole? Täna nädala pärast!" Ja ilma vastust ootamata: „Te lihtsalt peate tulema!"

Mary vaatas läbi pikksilma, ta nägi karglevaid kalu hommikuvärskuses, üle ujutatud päikesehõbedast. See oli võluv pilt.

„Seal juures olla," ütles Mary tasa värskesse tuulde, mis tuli merelt. See kõlas kui soov, aga härra Brettschneider ei kuulnud seda.

„Jah," ütles Mary veel kord ja kõvasti, „võib-olla olen ma ka seal."

„Ema," hüüdis väike Tom ülalt, „kuhu jääd nii kauaks? Me ootame sind hommikueinele! Ja Erika ütles, et kell kümme sõidame Hallingeriga välja."

„Õigus, Tom," hüüdis Mary naerdes, „ma tulen kohe."

„Kell kümme?" küsis härra imestunult. „Siis oli ju meil mootorpaadi-sõit mõeldud."

„See on mulle uudiseks," ütles Mary ja tahtis üles minna.

„Mulle ka. Aga me teeme seda. Selle toreda ilmaga. Muide, kes on härra Hallinger?"

Lõbus naeratus kadus Mary näolt kui pühitult. Ta ei oleks tohtinud seda nime oma pilkavasse suhu võtta. See nimi kuulus temale.

„See ei puutu teisse," ütles Mary jahedalt. Aga kui see näis uudishimulikku just ärritavat, lisas ta siiski juurde: „Kui te just teada tahate, see on mu autojuht."

„Ah nii," naeris härra Brettschneider kergendatult, „noh, tema võib oodata."

Mary seisis trepil ja võitles pool minutit enesega. Jah, ütles hääl temas, lase tal oodata. Ära kohtu temaga täna hommikul. Võib-olla on see ainult piin. See inimene siin ei ole piinav, teda ei tarvitse lihtsalt kuulata, kui ei taha. Võib-olla ta ei olegi nii suur narr. Inimesed, kes kerget juttu ajavad, on teinekord tõsised inimesed. Mul tuleb jutt nii iseenesest tema juures. See on nii kosutav. Peale muu on ilm suurepärane.

Aga siis hakkas temas Eeva hääl kõnelema, ürgema hääl, kes igavest armastusemängu esimest korda mängis. Juba Eeva laskis Aadamal natuke oodata, enne kui nad õuna üheskoos ära sõid.

„Heaküll, kui te tahate, härra Brettschneider," ütles Mary King, „ma olen lühikeseks mootorisõiduks valmis."

Härra Brettschneider oli õnnelik.

Lapsepreili läks ise telefoni juurde, et Hallingerile ära öelda. Ta keeras hotell Paraggi numbreid. Aparaadis jäi aga kõik vaikseks. Mingit suminat polnud kuulda.

Erika vaatas abiotsivalt ringi.

Boi võttis kuuldetoru enda kätte ja kuulatas. Siis kehitas ta õlgu ja ütles mõned lausedErikale. Aga Erika ei saanud aru. Boi nägu muutus äkki rõõmsaks pärast lühikest järelemõtlemist. Ta mõistis ühe sõna Erika keelt. Ta väljendas end uhkelt: „Katki!"

Erika vaatas oma käeuurile. Kolmveerand kümme.

Ta ütles Tomile: „Läheme teeme väikese jalutuskäigu." Siis võttis ta poisil käest kinni ja lahkus temaga hallist.

Nad läksid hotellimäest alla ja siis mööda Kalju tänavat, pidades hoolega autosid silmas. Päikeses särav meri oli kui kallis maal nende ees. Hommik hingas enesest kergust ja värskust.

Kümne minuti pärast pöördus tee väikesse lahesoppi, kus oli väga vaikne. Lained, mis sinna jooksid, liikusid pehmelt ja painduvalt nagu sametriide voldid. Mõned pooleldi kokkuvajunud talumajakesed, millede keskel oli väike hotell, ümbritsesid lahesoppi.

Erika astus Tomiga hotelli, võttis oma keeleoskuse kokku ja ütles: „Automobile."

Tüse daam, nähtavasti hotelli omanik, vajas ainult pisut aega järelemõtlemiseks. Ta kõneles pikalt ja laialt ning näitas trepi suunas.

Erika tundis end süüdlasena nende paljude sõnade pärast, mida daam tema pärast pidi raiskama, otsis siis oma mälust ka ühe sõna välja ja ütles: „Grazie."

Tom vaatas imestusega talle otsa.

Tüse daam ruttas kiiresti trepist üles, kõneldes kogu tee, kuna mõlemad järgnesid talle. Jälle tuli uus trepp, kus muutus nii valgeks, nagu läheks siit tee otse taeva.

See oli nähtavasti ainult Hallingeri tuba, mis selles kõrges tornis oli. Sinjoora kloppis ägedalt ja kuulatas siis. Mehe hääl vastas: „Sisse!"

„Grazie!" ütles Erika veel kord ja avas aralt ukse. Sinjoora kadus väledalt trepist alla.

Lapsepreili oli mõelnud öelda: „Pidin teile ütlema..." Selle asemel aga ütles ta ainult: „Ah!"

Hallinger tõusis püsti. Nüüd seisis ta üliküllaselt valgustatud ruumis Erika ees. „Pole nii halb, mis?" ütles ta.

Erika imestus oli täiesti õigustatud, sest see tuba oli kui taevas. Kaks seina olid klaasist, ülalt kuni alla. Ühest küljest paistis sätendav meri, teisest küljest hõbedaste lehtedega oliivimets vastu helesinist taevast. Terve tuba oli puhtalt ilus väljavaade.

„On teil siin aga ilus," ütles Erika asjalikult ja istus ainukesele toolile, mis seal toas oli.

Tom oli enda seadnud laua juurde, kus tema arvates oli huvitavaid asju.

„Mis sa teed siin?" küsis ta autojuhilt.

„Ehitan maja," ütles Hallinger.

„Maja?" küsisid Erika ja Tom nagu ühest suust.

„Ma ei teadnud ju arvata, et mulle tuleb külalisi," vabandas Hallinger tõsiselt, peaaegu natuke ebalahkelt, ja tahtis hakata lauda kraamima. Aga Tom protesteeris.

Ja ka Erika ütles: „Seda peab ometi nägema!" Ta kummardus samuti üle laua.

Nad nägid pikki arvuderidu, ringe, rist- ja põikjooni, mis olid rohelise ja punase tušiga punkteeritud ning üksteisest läbi tõmmatud.

„See näeb välja nagu lõikeleht," ütles Erika ja leidis ise, et see märkus oli tema poolt rumal.

Hallinger seisis ta taga ja ei öelnud midagi.

„Ma ei saa siit midagi aru," ütles Tom pingutatult ja etteheitvalt. „Kõik on läbisegi. Kus on siin siis toad?"

„Tube siin ei ole," seletas Hallinger tõsiselt. „Sellest saab masinatemaja."

„Kas te teete seda ainult enese jaoks?" küsis Erika ja pöördus imestunult tema poole.

„Jah, ainult enesele," ütles Hallinger. See kõlas vastu tema enese tahtmist liiga tõsiselt.

„See on aga imelik," ütles Erika uue ning värske tooniga, mis pani Hallingeri talle otsa vaatama, „seda ma ei teadnudki sugugi! Siis peab ju teil väga suur huvi selle asja vastu olema, et te sellega tegelete oma vabadel tundidel."

„Jah ... seda muidugi," ütles Hallinger.

„Kahju," arvas Erika järelemõtlikult ja oli tahtmatult ka pisut kurb. Ta kummardus üle plaanide.

Tomi väike näpp sõitis otsides üle plaani. „Kus on siin klosett?“ küsis ta uurivalt ja tõsiselt.

„Aga Tom,“ hüüdis Erika, „mis sa kõneled? See pole ju elumaja, see on ju masinatemaja.“

„Ah soo,“ ütles Tom pettunult ja ei saanud ikkagi aru, „seal siis ei tarvitata...“

Aga Erika lõikas selle lause katki, kuna ta energiliselt „Tom“ hüüdis, nagu oleks ta noor koer, kes on liiga kaugele joosnud.

„Olete ujunud?“ küsis ta siis, et kõnet mujale juhtida, ja näitas aknaavausele, kus liikus supeltrikoo tuule käes edasi-tagasi.

„Jah, täna hommikul,“ vastas Hallinger, „juba kella seitsme ajal. Oli külm, aga karastav.“

„Seda peaksime kord üheskoos tegema,“ ütles Erika kamraadlikult.

„Heameelega, kui te tahate,“ ütles Hallinger. Ta oli rõõmus, kuid ta mõtted olid kusagil hoopis mujal, nagu paistis Erikale.

Nad vaikisid silmapilgu.

„Ah,“ meenus äkki Erikale, „nüüd oleksin ma siiatulemise põhjuse hoopis unustanud.“

„Kas te ei tahaks natuke puhata?“ küsis Hallinger viisakalt ja kohmetult.

„Tänan,“ ütles Erika ja istus.

*

„See on kõik, mis ma proua Kingist tean,“ lõpetas Erika. Ta oli möödunud poole tunni jooksul kõnelnud Hallingerile õnnetust Arktise-reisist.

Hallinger oli akna juures seisnud ja kaugusse vahtides kuulanud.

„Te ei kuula ju üldse!“ oli Erika kord katkestanud oma jutulõnga. „See lugu ei huvita teid nähtavasti mitte põrmugi.“

„Siiski, siiski,“ oli Hallinger öelnud, „kõnelge palun edasi.“

Ja nüüd oli Erika valmis. Hallinger jäi akna juurde seisma, nagu oleks ta sinna magama jäänud. See oli peaaegu

salapärane, pärast nii paljusid sõnu säärane vaikus. Hallinger seisis akna juures, seljaga Erika poole. Erika ei julgenud enam midagi juurde lisada.

Imelik inimene, mõtles ta. Aga ta ei mõelnud seda pahameeles, vaid täis imestust.

Lõpuks pöördus Hallinger akna juurest tuppa.

„Ja kas te usute," küsis ta, katsudes oma häälele anda võimalikult ükskõikse kõla, „et proua King veel palju oma surnud mehele mõtleb?"

Erika vastus tuli ruttu ja endastmõistetavalt. „Muidugi usun ma seda," ütles ta. „Pole kedagi, kellele ta veel peale oma mehe mõtleks. Ta usub, et ta mees ühel päeval tema ees seisab, täna või homme. Nad mõlemad armastasid teineteist väga. Surnud mehe vari katab tema pilgu tõelisse ellu. Mul on kahju temast. Ta elab ainult oma mehele."

„See on väga ilus temast," ütles Hallinger natukese aja pärast rahuliku häälega, kuid selles oli pisut kibedustunnet. „See on kõige raskem: unustada inimene, keda armastatakse. Ja miks seda tehagi! See on ju ainukene, mis veel järele jääb — mälestus." Ta vaatas kõneldes Erikast mööda.

„Jah," vastas Erika aimamatult, „aga see ei tohi liiga kaugele minna. Ta ei saa ometi seeläbi midagi teiseks muuta. Mees on surnud ja ta peab eluga ise valmis saama."

„Te ülehindate elu tähtsust inimese juures, kes armastab," ütles Hallinger hääletult. „Surm pole kohutav neile, kes armastavad. Ta on neile sõbraks. Üks värav, mis seisab alati lahti, viib välja armastusemaalt: see on surm."

Ta vaikis. „Tõepoolest," ütles ta siis kuivalt, „veel üks teine tee viib armastusemaalt välja kuhugi süngesse: argipäeva."

Erika, kes oli ta nägu vaadelnud, ütles üllatunult: „See peab väga ilus olema — mitte argipäevas elada."

Hallingeri pilk eksles Erika silmades. „Kui te juba nii tunnete," ütles ta lahkelt ja tähelepanelikult, „siis ei ela te enam argipäevas."

Hallinger vaatles ta käsi. Need olid noored ja tugevad tööinimese-käed ja ta vaatas neid nii heameelega. Ta ei teadnud — miks.

„Jah," ütles Erika ruttu, „aga ärgem kõnelgem minust. Mõtleme parem kohustustele — ka proua Kingi kohustustele. Sest tal on kohustusi oma lapse vastu, enese vastu ja maailma vastu. Ei elata ju lõpuks ainult tunnetest. Meil on tunded, et neid valitseda."

„Teil on hea kõnelda," ütles Hallinger ja ta häälest võis lugeda, kui kõrgelt ta hindas armastust. „Aga kõnelge edasi. Ma kuulan teid. Mulle tundub ka, et proua Kingiga peab sündima mingisugune muudatus." Ta tegi pausi. „Võib-olla on ta juba teel sinna," lisas ta juurde.

„Seda ma ei usu," vastas Erika kindlalt. „Vahel paistab küll nii, nagu mõtleks ta elu peale. See läheb mööda. Ta ei mõtle muule kui oma surnud mehele."

„Aga ärgem rääkigem enam temast," ütles Hallinger kindlalt oma äkkitärganud armukadeduses. „On ju veel muid asju kui proua King ja tema mured."

„Jah," ütles Erika, „see on õigus."

Sel silmapilgul kuulsid nad väljast nagisevat põrinat, mis tuli ikka lähemale. Mõlemad astusid akna juurde. Lahte sõitis väike mootorpaat. Paadis istus kaks inimest. Hallinger tundis kohe Mary ära. Tema kõrval aga istus tundmatu. Võib-olla on see ta mees, mõtles ta silmapilguks kuidagi segaselt. Sest ta nägi, kuidas Mary naeris ja pea kuklasse viskas ning end suurepäraselt lõbustas. Nii polnud Hallinger teda kunagi näinud. Paat sõitis mööda lahesoppi ja võttis siis suuna lahtisele merele.

Mary naer torkas Hallingeri kuidagi valusasti. Ta astus akna juurest eemale.

„Noo, vaadake ometi," hüüdis Erika, „nad pöörduvad ümber ja sõidavad jälle tagasi! Nad tulevad ikka lähemale! Nad maanduvad! Mis see on?.. Proua King astub välja! Aga ta tuleb üksinda välja ... Härra sõidab jälle ära ... Proua King ei naera enam ... Ta läheb nii aeglaselt ... Kuulge! Proua King tuleb teie juurde!" Ja siis järelemõtlikult: „Kui imelik, just kui meie temast kõnelesime ... Nagu oleks ta seda tundnud."

„Nagu oleks ta seda tundnud," kordas Hallinger nii tasa, et Erika seda ei võinud kuulda. Hallinger oli sil-

mad sulgenud. Mary tuli tema juurde. Ta naeratas nagu janune, kes kuuleb allika vulinat.

Mary tuli tema juurde. Ta kuulis tema samme trepil.

Mary tuli trepist üles, mis viis peaaegu taevasse. Iga aste oli uus pulbitsev, edasirühkiv südametukse. Lõpuks oli ta ülal.

Ta jäi ukse juurde seisma. Toas oli kõik vaikne. Hallinger seisis nii pingutatult ootuses, et Erika ja Tom temaga tahtmatult üheskoos kuulatasid.

Siis koputati.

„Sisse," ütles Hallinger ja katsus oma häält valitseda.

Mary astus sisse. Ka temal lõi hele valgus nagu enne Erikalgi silmad pimedaks. Ta pani käe silmade ette Päike langes säravalt tuppa läbi kõrgete akende.

„Ema," hõiskas Tom, „härra Hallinger ehitab maja!"

„Kuidas sina siia sattusid, Tom?" küsis Mary. Ta riivas poissi ja Erikat lühikese pilguga ja vaatas siis Hallingerile. Aga ta süda ei põksunud enam nii kõvasti. Nüüd, kuna ta ei tarvitsenud enam Hallingeriga kahekesi olla, ei vajanud ta mingit julgust.

Enne kui Erika sai kõnelda telefoniaparaadi rikkest, karjus Tom vahele: „Ja kust said sina siia, ema?"

„Mina," kaitses end Mary naeratades, mis ei tulnud päris vabalt, „ma pean ometi kord vaatama, kuidas minu teenijad elavad."

Siis pärast lühikest vaikust: „Ilus on teil siin. Väga ilus."

Ta läks akna juurde ja vaatas merelahte, kuna temas värises kuumalt ning võõralt: nüüd olen ma tõepoolest armukade oma lapsepreilile! Ta peab siit ära minema, kiiresti ära minema, ja Tom ühes temaga! Tahan Hallingeriga üksi olla. Ta peab minu oma käte vahele võtma. Nüüd on niikaugel. Ta peab mind suudlema! Tahan kõik teha, mis ta tahab. Tahan teda teenida. Maailm peab kaduma. Me peame endid unustama — sest me armastame teineteist.

„Vaata, ema, see on masinatemaja," ütles Tom vahva ja tähtsa häälega ning kiskus ühe plaani teiste hulgast välja.

Mary pani oma käe põgusalt Tomi juustele ja vaatas Hallingerile otsa. Hallinger polnud tema sisseastumisest saadik sõnagi kõnelnud.

„Mis masinatemaja see on?“ küsis Mary tasa ja ta pilk kiindus Hallingeri silmadesse. Ta hääl kõlas lapseliku pehmusega. Armastan sind ... kõnelesid silmad. Ütle mulle, et ka sina mind armastad — üle masinatemaja kõverteede.

„Niisuguste masinate maja,“ vastas Hallinger tõsiselt ja uhkelt ja ta silmad kiindusid Mary silmadesse, „mis tihendavad õhku ja gaase.“ Ta huuled naeratasid nüüd ja Mary huuled vastasid talle samaga. Me armastame teineteist, ütles naeratus, aga esialgu peame me masinatest kõnelema.

„Seda on väga raske mõista,“ ütles Mary, vaikis hetke ja kõneles siis kergelt edasi. „Aga nähtavasti masinatest polegi võimalik aru saada. Nendesse peab uskuma.“

„Nendesse peab uskuma, jah,“ ütles Hallinger kindlalt.

Seejärel andis Hallingeri pilk Mary pilgu vabaks.

Tom pidas seeüle tõsiselt ja vaikselt aru, miks on masinatest raske aru saada.

Erika oli seda lühikest jutuajamist pealt kuulanud. Ta oli proua Kingi tähele pannud.

Ja äkki ta mõistis. Äratundmine, et proua King seda inimest armastas, läbis teda elektrilöögina. Suur, mõõtmatu ja senitundmatu kurbus puges ta südamesse. Siis see oligi see muutus, millest Hallinger oli kõnelnud!

Kas Hallinger vastas talle armastusega? Ei. Ei. Erika soovis, et see nii ei oleks.

Ja sel silmapilgul, kui mõlemad nagu nõiutuna pilvedesse kandusid, armunaeratus huultel, — sel silmapilgul tundis ka Erika, et ka tema süda hakkas elama.

Et ta ainult sellepärast siia oli tulnud, et teda näha. Et tänaöösine uni oli tõelisem kui tõesus ise.

Väike Tom vaatas ühelt teisele.

„Mul on igav,“ ütles ta aralt.

*

„Härra Brettschneideril polnud illusioone. Ta oli teinud Ühendriiges kolmkümmend aastat pingutavat tööd. Vajalikud esemed tema olemasoluks olid tol ajal: kirjutusmasin, telefon, kursisedel, templipadi, kirjapress ja allkirjamapp tema kirjutuslaual. Rõõmus naissekretär kuulus sinna juurde. Vahepeal jääjook ja kiiresti allaneelatav toit, ilma et aega oleks olnud mütsi mahavõtmiseks — see lükati lihtsalt pisut kuklasse. Öösised autosõidud, kiired ja tühjad, väikeste tütarlastega, kes kõnelesid tunnetest ja mõtlesid selle all siidsukki. Suvel Coney Island. Kõik ainult äri, äri.

Euroopasse tagasi tulles oli ta mõelnud teatava kadedusega, et inimesed vanas maailmas nende töötempoga võrreldes olid laisklejad. Nad töötasid küll, kuid rahateenimine polnud nende ainus elumõte. Arvatavasti olid nad õnnelikumad, ka kõige vaesem nende hulgas.

„Olen kolmkümmend aastat maha maganud," ütles Brettschneider enesele imestudes. Sellele vaatamata polnud ta selle mõtte juures sugugi halvas tujus. Ta raseeris end parajasti peegli ees. „Vanapoiss," ütles ta tasa urisedes, „valged juuksed on mul meelekohtadel ja tšekiraamat taskus. See on kõik."

Ta oli noaga juba ülemise huuleni jõudnud. „Kuid nüüd on lõpp," ütles ta siis energiliselt ja elavalt, „lõplikult lõpp!" Ta võttis suure käsna ja pühkis külma veega seebi oma näolt. „Olen heal teel," ütles ta enesele, „nüüd hakkan vegeteerimise asemel elama. Mul on veel kakskümmend aastat elada, tahan nad ära kasutada. Hakkan peale kalastamise ka kunsti nautima. Peale muu on mul niisugune ebamäärane tunne, nagu tunneks see müstiline ja ebaameerikalik King ka huvi kunsti vastu. Kuna ta delfiinide vastu huvi ei tunne, siis peab leiduma ometi üks teine ühine huvipunkt."

Ta tegi puhtast rõõmust mõned põlveharjutused, kuigi ta enne juba oli korralikult võimelnud. Brettschneider ei kandnud enesega mitte grammigi üleliigset rasva. Ta keha oli sihvakas ja nõtke nagu noorel mehel. Ta valgeksmuutuvad juuksed aga tegid ta välimuse erakordselt külgetõmbavaks.

Tal oli nagu alati värske, terve näovärvus ja ta oli hästi välja maganud, kuigi tal selleks oli olnud ainult neli tundi aega, sest möödunud ööl oli ta kalal käinud. See pakkus talle suurt huvi ja ta võrgud olid hommikuks täis mereloomi ja kalu ning isegi üks vana vihmavari oli nende hulgas. Ta oli ometi midagi korda saatnud, kuigi ta õieti muud polnud teinud, kui kalameestele sigarette pakkunud, nendega üheskoos viskit joonud ja nende pööraseid lugusid kuulanud. Ja kui ta varasel hommikutunnil väikesena sadamasse tagasi pöördus ja üles Grand Hotelli akendele vaatas, siis oli ta unisus kui peoga pühitud. Teda oli soendanud kui klaas kuuma veini, kui ta sellele mõtles, et see kummaline naine puhkab seal teisel korral, kuigi mitte temast unistades, ja et ta paari tunni pärast tohib temaga koos hommikueinet süüa. Seda polnud ju palju, aga nii südantsoendav oli sellele mõelda.

Härra Brettschneider teadis, et Mary on kadunud polaarmaadeuurija Kingi naine, aga mitte seepärast ei otsinud ta Mary seltskonda. Kes teab seda täpselt, mis inimesi üksteise ligi tõmbab? Öeldakse, et eeltingimuseks on inimeste vastastikune harmoonia; aga kooskõla pole ju kuigi kaugel igavusest. Kõige tähtsam on ikkagi see, et inimestel poleks üksteisega igav olla, kusjuures see võib siiski ainult kasuks tulla, kui inimesed üksteist ei mõista.

Ta helistas ooberi ja võttis viis dollarit välja. Oober, kes juba varasest tunnist oli frakis ja õlitatud juustega ning nägi välja nagu asfalttänav pärast vihmasadu, astus sisse.

Brettschneider ütles: „Seadke tänasest päevast alates minu jaoks lauakate proua Kingi laua kõrvale."

Oober kõhkles. „Proua King soovis," algas ta, „täielikus . . ."

Brettschneider tõmbas ooberi enese juurde. „Vaadake," ütles ta ja silitas raha laiali, „see siin on president George Washington. Kas pole tal uhke karakterpea? Muide, säärane näeb ta välja ainult viiedollarilistel. Viis dollarit pole väike summa. Ühedollarilistel näeb ta välja hoopis teisiti."

Läikiva soenguga oober vaatas presidendi pilti pangatähel ja pani ta siis vastu valgust. „Mul on nii meeles,"

ütles ta armastusväärselt-häbenematult, „et president kümnedollarilise peal naeratab! See pilt meeldib mulle kõige rohkem."

„Kas soovite seda saada?" küsis Brettschneider, „mul on ka säärane." Ta võttis rahatasku välja.

Oober kummardus rõõmsalt. „Ma korjan kõrgeid väärtusi," ütles ta, „peale muu see on nii puhas raha."

„Te olete keskmine võrukael," ütles Brettschneider naljatoonis, „ja nüüd minema, te . . . pildikorjaja!"

Ta oli jälle üksinda toas. Mõnusalt ja täis ootust vilistas ta omaette.

Siis läks ta heas tujus söögisaali hommikueinele. Ta jõi klaasi tomatimahla, siis mõnuga kaks klaasi kohvi ilma kooreta ja suhkruta (üleliigse rasva pärast!), sõi paar toastilõiget. Ja siis tegi ta midagi kohutavat. Midagi säärast, mida ta varem kunagi polnud teinud.

Talle oli just posti toodud. Palju kirju võõraste markidega. Terve kuhi.

Brettschneider võttis kirjad, kaalus neid naeratades käel ja läks siis kamina juurde ning viskas kõik tulle.

Seejärel istus ta uuesti laua juurde, läitis väikese piibu ja puhus mõnuga siniseid suitsupilvi lae alla.

Oober tuli ehmunult ta laua juurde. Ta oli Brettschneideri tegu näinud. „Seal hulgas olid mõned telegrammid. Võib-olla olid need tähtsad," ütles ta aralt.

„Minu armas poiss," vastas Brettschneider naeratades, vaatamata sellele, et oober oli neljakümnetes aastates mees, „pane üht asja tähele oma edaspidisel eluteel: tähtis asi pole üldse tähtis! Ainult tähtsusetu asi on tähtis. Tee selle õpetuse järgi ja kao siit!"

Ta noogutas mõnuga kamina poole, kus kirjade jäänused põlesid, ja naeris kõvasti nagu koolipoiss, kes on oma õpetaja kavalusega üle trumbanud. Siis vaatas ta, silmad täis ootust, söögisaali uksele.

„Proua King on juba einestanud," ütles seepeale oober, „ta läheb varsti autosõidule."

Vaikus. „Tänan," ütles Brettschneider siis. „Kellega?"

Oober viivitas, nagu teaks ta mingi hinnalise saladuse.

„President magab," ütles Brettschneider ja puudutas oma rahataskut, „ma ei tahaks teda üles äratada. Hiljem võib-olla. Kellega sõitis proua King välja?"

„Mitte kellegagi!" ütles oober. „Oma autojuhiga."

Brettschneider tõusis püsti. Päike vaatas rõõmsalt läbi lahtise ukse sisse. Brettschneider otsustas teha enesele ilusa päeva. Ja mitte üksi.

Ta lonkis, piip suus, ja mõlgutas mõtteid, kuidas oleks võimalik Mary maitse kohaselt korraldada seda ilusat päeva. Siis ta pilk langes suurele plakatile seinal.

„Esietendus," seisis seal. „Teatro Carlo Felice, Genua, pool üheksa ‚Roosikavaler', Richard Straussi ooper kolmes vaatuses." Seal all seisis maailmakuulsa dirigendi nimi.

Plakat sätendas pidulikult mahedas hõbedas ja roosas. Brettschneider jäi seisma.

See oli kuidagi nii kutsuv ja paljutõotav. Kuigi Brettschneider oli ilma fantaasiata ja tal polnud arusaamist ooperist, tundis ta, et „Roosikavaleri" ja Mary mõisted sobivad teineteisega kuidagi hästi.

Ta viipas portjeele ja näitas plakatile: „Täna õhtul?"

Portjee noogutas.

„Tellige kaks kohta loože."

Teenistusvalmilt läks portjee aparaadi juurde. Selgus aga, et teater oli peaaegu välja müüdud.

Portjee, kuuldetoru käes, pöördus Brettschneideri poole. „On olemas veel ainult üksikuid kohti. Üks vaba koht parketiloožis ja teine rõdul."

„Küsige, kas neilt kohtadelt saab teineteist näha," ütles Brettschneider.

Kassapreili Genuas vaatas järele. Jah, oli võimalik teineteist näha.

Brettschneider tellis platsid. Seepeale hõõrus ta mõnuga käsi. Vaheajad olid ju siinkohal kõige tähtsamad, seal võis Maryga üheskoos jalutada.

Kuna lõunani polnud midagi muud peale hakata, võttis ta oma supelrõivad ja läks Paraggi randa suplema.

Mõnusalt vilistades rõivastus ta supeltrikoosse. Kohalikud elanikud vaatasid rõõmuga pealt, kui ta merre tormas, sest oktoobris suplesid ainult välismaalased. Ka supel-

trikoos näis Brettschneider nooruslik. Ta viskus lainetesse nagu kellegi embusse, hõiskas naudingust ja ujus kaugele, kaugele. Ta mõtles delfiinidele ja soovis, te ta saaks muutuda delfiiniks.

Kuna seda aga ei sündinud, käändus ta selili, laskis enesele päikest paista ja nägi äkki pead kõrvale pöörates Mere tänaval üht autot peatumas.

Ta pilutas silmi ja tundis ära — see oli Mary, kes autost väljus. Ta hakkas kiirete tõmmetega kalda poole ujuma. Ta nägi, kuidas Mary tegi autojuhile mõningad korraldused ja hakkas siis aegamööda, päris aegamööda rannas edasi-tagasi jalutama.

Brettschneider tundis maad jalge all. Ta tormas randa, tõmbas endale supelmantli ümber, kammis suure kiiruga juuksed siledaks ja seisis järgmisel minutil juba Mary ees.

Mary näis hoopis teisest maailmast tulevat. Ikka tuleb ta kusagilt mujalt maailmast, mõtles William Brettschneider, kuidas võib seal välja näha?

Ta froteeris enesel mõnuga rinda. „Täna õhtul," ütles ta ühelt jalalt teisele tammudes, „täna õhtul on ‚Roosikavaler'!"

„‚Roosikavaler'?" sõnas Mary küsivalt. Brettschneider leidis, et see nimi sobis hästi Mary suhu. „Jah," vastas ta õhinal, „mul on reserveeritud kaks platsi, kahjuks aga teineteisest eraldi. Suur esietendus. Rõõmustun pööraselt."

„See on tõepoolest väga tähelepanuväärt teie poolt," ütles Mary, „aga kust te teate seda, kas mul just täna õhtuks muusika jaoks on meeleolu?"

„Ah," arvas Brettschneider, „seda võib otsekohe tunda, seda on teist kohe näha."

„Nii, arvate seda?" ütles Mary ja naeratas. „Noh," ütles ta siis, näidates supelmantlile, „teie, tore reisimarssal, rõivastuge enne, siis peame nõu."

Brettschneider läks kuulekalt kabiini. Mary istus trepi käsipuule ja vaatas alla merele, kus väikesed lained loksusid vastu müüri.

Brettschneider ilmus värskena ja korralikult rõivastatuna. Nad lonkisid tagasi Portofino poole.

„Te olete nii lahke," algas Mary.

„Aga?" küsis Brettschneider taltsalt ja paludes. „Kas läheme täna õhtul koos ooperisse?"

„Ei. Te ajate liiga palju juttu. Te segate publikut."

„Mina?" sõnas Brettschneider küsivalt. „Väga paljud inimesed lähevad ainult selleks ooperisse, et lobiseda." Ta vaikis silmapilgu nukralt. „Te peate mind ainult delfiiniks," ütles ta siis. „Te ikka ei tunne mind veel."

„Seda ütlevad kõik mehed, kui neil otsekohe midagi ei õnnestu," arvas Mary. Siis aga jätkas ta paluvalt: „Mul on teiega midagi inetut ees."

„Minuga?" küsis William ja ta rõõmsad silmad olid täis lootust.

„Jah," vastas Mary, „aga ma loodan, te olete džentlmen ja andestate mulle."

„Teile alati," ütles William ja vaikis seepeale nukralt.

„Tänan teid," ütles Mary, „nüüd oleme liitlased."

Kerge sära tekkis mehe silmadesse.

Paus. „Ja nüüd palun teid, andke mõlemad teatripiletid mulle."

„Mõlemad piletid?" küsis mees. „Miks mõlemad?"

„Jah," ütles Mary, „läheksin täna õhtul tõepoolest heameelega teatrisse, „aga tahaksin päris üksinda minna ... tahaksin üksinda olla."

„Ja teine pilet?" küsis mees. „See jääb niisama?"

„Jah," vastas Mary, „teine pilet jääb niisama."

Brettschneider vastas, et piletid on kassas tema nimel. Üks parketilooži ja teine rõdule. Õieti olevat kahju teisest piletist. Esietendusel! Võib-olla saab ta kassasse tagasi anda või kellelegi võõrale inimesele kinkida, kes seisab kassa juures ja tahab piletit.

„Võõrale inimesele, jah," ütles Mary tasa. Ta tundis ka ise, et ta pole kena Brettschneideri vastu. Aga Brettschneider ei teadnud ju seda. „Tänan teid nii väga," ütles ta südamlikult.

Gong kutsus lõunasöögile.

„Mina armastan ka muusikat," ütles härra Brettschneider. „Täna õhtul, kui te ooperis istute, kuulan ma hallis raadiomuusikat. Panen silmad kinni ja mõtlen teile."

„Te olete mitte ainult džentlmen, vaid ka armas poiss," ütles Mary. Nad lahkusid ja kumbki läks oma tuppa.

Mõned minutid hiljem kohtusid nad uuesti söögisaalis. Mary nägi äkki, et Brettschneider istub nende laua naabruses. Ta unustas, et ta õieti oli tahtnud üksinda istuda, ja Tom hüüdis rõõmsaid tervitussõnu Brettschneiderile.

Ka Erika oli Brettschneiderit märganud. „Suurepärane inimene . . ." ütles ta. Brettschneider oli oma salvrätikust teinud nuku ja viskas selle üle laua Tomile. Tom oli suures vaimustuses.

„Suurepärane inimene jah," ütles Mary ja vaatas aknast välja. Erika märkas, et proua Kingi mõtted olid hoopis kusagil mujal.

„Helistage pärast autojuhile ja öelge talle, et ta oleks pool kaheksa siin, et mind ooperisse viia."

*

Kell on seitsme peal. Hallinger istub Paraggi hotelli saalis kamina ees ja mängib Silvioga, hotelli peremehe kaheksateistkümne-aastase pojaga malet. Kell pool kaheksa ootab teda proua King. Tal on veel pisut aega.

„Veel üks partii?" küsib Silvio võitlusvalmilt.

„Hea," ütleb Hallinger. Nad seavad malendid üles. Silvio etturid alustavad rünnakut. Ratsurid järgnevad. Tornid — male tankid — liiguvad otsejoones. Hallinger laseb seevastu odadel joosta.

Noor valge kass sõstarpunaste silmadega kargab ettevaatlikult ja graatsiliselt malelaua veerele ning vaatab tähelepanelikult mängu pealt.

„Šahh!" hüüab äkki Silvio juubeldava häälega.

„Šahh? Kus?" küsib Hallinger.

„Siin ratsur!" Silvio on täna heas tujus, sest tal on täna õhtul kohtumine ilusaima külatüdrukuga. „Ja peale muu peate oma lippu silmas pidama," ütleb ta.

„Ratsuri ees pole mul mingit hirmu," vastab Hallinger, kuid on ise nõutu. Lipp põgeneb tagasi oma kuninga juurde.

Silvio mõtleb järele, tapab siis ühe etturi teise järel ja vallutab tankid. Kuninglik perekond on kitsikuses.

„Kui ma lipu kaotan, olen ma mängu kaotanud," mõtleb Hallinger. Ta laseb oma sõjaväel sooritada päästva jalamarsi.

„Šahh!" hüüab Silvio. „Ja šahh!... Ja šahh!"

Hallinger peab lipu ära andma.

Silvio, kindlas võidutundes, mängib nüüd kassi pehmete käppadega, keda ta enne üldse polnud tähele pannud.

Hallinger aga saab äkki aru, et tal on veel tugevaid mehi alles.

Võib ju ilma liputa ka võita.

„Šahh," ütleb ta vähese mõtlemise järel. „Šahh ... ja šahh!"

Silvio tuju muutub halvaks, ta unustab kassi pehmed käpad.

„Ja šahh!" ütleb Hallinger. „Ja matt!" Ta on võitnud.

Noor valge kass kõnnib vaikselt üle malelaua, ilma et ta ühtki malendit ümber lükkaks.

Aga Silvio, vihane kaotusest, hüüab: „Elajas!"

Ta ajab oma kassi minema. Järgmisel minutil on ta aga juba oma kaotuse unustanud ja hakkab end õhtusele kohtumisele ette valmistama.

Hallinger paneb mütsi pähe. Ta süda põksub. Auto seisab juba väljas. Õhtutuul puhub õrnalt.

Ta sõidab aeglaselt mööda Mere tänavat, kuni peatub hotelli pargi värava ees. Ootab. Möödub veerand tundi. Hallinger ei muutu kannatamatuks. Kõik on tal ju veel eel. Ootamine on ju peaaegu armastus ise.

„Nüüd on ta rõivastumisega juba valmis. Nüüd viskab ta veel viimse pilgu peeglisse," nii kujutleb Hallinger. „Nüüd paneb ta mantli ümber, nüüd võtab ta kindad, nüüd ütleb ta: ‚Ole täna õhtul hea poiss, Tom!' Siis annab ta Tomile kätt, noogutab Erikale ja tuleb üksinda hotellimäest alla. Loodetavasti üksinda. Nüüd mõtleb ta ainult veel minule."

Hallingeri pilk on suunatud teisele poole, vastu merd. Nii ei kuulegi ta Mary tulekut.

„Hallo!“ öeldakse otse ta kõrval. Maryl on seljas musta mantli all suure väljalõikega ja läikivate kividega kleit. Tal on täna ehted kaelas. „Me võime sõita,“ ütleb ta kergelt.

„Kas otse Genuasse?“

Ta noogutab. Hallinger tunneb end õnnelikuna tema pilgu all. See on lubadus. Ta on üksinda tulnud.

Mary toetub autopadjale. Tal on pisut pelglik tunne. Täna võib nii palju juhtuda. Nad vaikivad. See vaikimine on täis usaldust. Mootor põriseb omaette. Nad tõusevad mäkke, ikka kõrgemale läbi väikeste külade.

Siis tuleb tunnel ja neelab nad ning pole muud kui pimedus. Auto laternad leiavad tee. Tunnel kestab lõpmatult.

„Seda pimedust ei tohiks praegu olla,“ mõtleb Mary. Ja niisama äkki ning üllatavalt, kui see pimedus tuli, on see ka möödas. Hallinger sõidab nüüd päris aegamööda mäenõlvakul, mootor hingab rahulistes tõmmetes.

Sügaval nende all on meri. Nad näevad seal tulesid, paate ja kalamehi. Kõikjal tuled, vaikus ja õhturahu.

„Pidage momendiks,“ ütleb Mary. Hallinger peatab mootori.

Mõlemad vaatavad vaikides alla. Väljavaade on võimsalt ilus.

„Ilus,“ ütleb Mary. Vaikus hakkab ta ümber surisema, mässib ta enesesse. Üle noorkuu jooksevad pilved. Aga paistab nii, nagu ajaks kuu neid taga.

„Kas te armastate muusikat?“ küsib Mary, ilma talle otsa vaatamata, pilk suunatud pilvedele.

„Jah, väga,“ vastab Hallinger.

„Mul on,“ algab Mary aegamööda ja kindlalt, „juhuslikult veel teine pilet ooperisse. Tahtsin selle tagasi anda või niisama kasutamata jätta. Üksik koht. Teine rõdu. Kas tahaksite tulla?“

Silmapilgu kestab vaikus. „Jah,“ vastab Hallinger siis kuumalt ja otsib ta nägu.

„Mul on hea teada, et olete ka pealtvaatajate hulgas,“ kuuleb Mary end kõnelevat, aegamööda ja selgelt, pilk ikka veel suunatud kuhugi kaugusse.

Hallinger on õnnelik; ta ei leia sõnu.

„Kui ma veel päris väike tüdruk olin," ütleb Mary, „meie kodus Kanadas, siis mängisin alati Schumanni ja Schubertit, kui üksinda kodus olin. Ja Beethovenit. Ma mängisin, kuni tuled olid kustunud, ja siis istusin veel tükk aega pimedas ning kuulasin ärakõlanud helisid. Ah, siis olin ma õnnelik, siis olin ma kaugel tõelisest elust. Tõmbasin kasuka selga ja sompasin sügavas lumes üle väljade. Oli külm ja pime, aga minus põlesid tähed. Vanemad, kes tulid naabrite juurest külast, kohtasid mind teel ja ütlesid: ‚Sa pead voodisse minema, laps, miks longid sa siin üksinda ringi?' Ma ei osanud neile midagi vastata, aga ma vaatasin oma vanematele ja nad tundusid mulle päris võõrastena. Mul keelati neljaks kuuks klaverimäng ära. Nad mõtlesid minuga hästi, minu vanemad. Minust pidi saama praktiline inimene. Nagu juba isegi küllalt ei oleks neid praktilisi inimesi..."

Ta vaatab Hallingerile. „Muusika on mulle nagu kodu," ütleb ta tasa. Tema silmades säravad öötuled.

Hallinger vaikib. Ta on täis õnne. Ta võtab kartlikult Mary käe, mis puhkab istme kohal, tõmbab selle oma huulte juurde ja surub sellele siis oma huuled, kaua, kirglikult.

„Jah," ütleb Mary. „Jah." Avar naeratus püsib seni ta huultel, kuni Hallinger vabastab ta käe.

„Ja nüüd sõidame edasi," ütleb siis Mary.

Ta tõmbab akna lahti. Hallinger istub rooli juurde.

Auto jõuab inimestega-täidetud linna.

Nad ei tarvitse teineteisega kõnelda. Nendes heliseb ja laulab. Mõlemad tunnevad end kergena ja on täis ootust.

Nüüd sõidab auto läbi Via Venti Settembre ja pääseb ainult samm-sammult edasi. Lai äritänav on inimestest üle ujutatud. See on päeva elavaim tund.

Kõik tahavad nähtavasti teatrisse sõita. Suur esietendus. Autod peatuvad üksteise järel teatri ees, daamid ja härrad õhturõivastises astuvad välja.

Lõpuks on ka nende auto reas, peatudes kõrgete marmorsammaste vahel. Mary astub välja, ta mõjub väga tagasihoidlikult ja lihtsalt uhkete itaallaste kõrval.

„Ma ootan teid siin välisukse juures," ütleb Mary. „Te peate piletite järele minema. Aga kõigepealt leidke autole koht."

Hallinger sõidab tagasi platsi teise äärde.

Nii juhtub, et Mary jääb mõneks silmapilguks üksinda rahvamurdu, kus räägitakse võõrast kõlarikast keelt.

Ta ootab, tõmbab mantli koomale, toetub samba najale ja vaatab rahvahulka.

Väike poisike asub tema kõrvale ja hüüab heleda kaugelekostva häälega õhtulehte. Nähtavasti teeb poisikesele nalja kõvasti karjuda. Nüüd karjub ta veel pealkirju.

„Kõlab, nagu oleks maailmas hoopis midagi erilist juhtunud," mõtleb Mary kuidagi segaselt. Ta ei saa aru, millest poisike karjub.

Äkki rabab teda nagu välk. „Herbert King," oli poisike hüüdnud. Ta oli seda päris selgesti kuulnud. Siis veel kord! Mida ta karjub?

„Herbert King... kuulus polaarmaade-uurija üles leitud!"

Mary on nagu palavikus. Ta põlved nõrkevad. Siis veel kord Herberti nimi! Ta võtab taskust raha ja annab poisile suure raha. Ta rebib ajalehe lahti, vaadates seda tänavalampide valgusel.

„Ta elab! Ta on leitud! Ah, Herbert, sa elad..."

Keegi ei pane teda tähele. Ta seisab otse teel. Teda tõugatakse, ta ei märka.

Ta näeb ainult Herberti nime suurte tähtedega esimesel küljel. Herbert King on ainuke sõna, millest ta aru saab. Ja küsimärk lause lõpul.

„Kui Hallinger tuleks, ta aitaks mul tõlkida. Inimesed, aidake mind ometi! Kuidas saate nii minust mööda minna, tummalt ja osavõtmatult! Kas te ei tea siis, et ta on mu mees! Ja ta elab! Te ei tea, mis see tähendab, ärge jookske minust mööda, kuulge ometi! Võibolla tabab teid endid sama saatus. Herbert elab!"

Ta tahaks seda karjuda kogu rahvahulgale, aga ikka suudab ta ennast veel väliselt valitseda.

Lõpuks tuleb Hallinger.

„On siin alles rahvast!“ hüüab ta lõbusalt ja rõõmsalt nagu mitte kunagi varem, sest Mary saab temale kuuluma, nüüd teab ta seda. „Ma pidin nimelt . . .“

Aga ta ei saa lauset lõpetada.

„Lugege, mis see tähendab!“ katkestab teda Mary.

Hallinger vaatab üllatunult Maryle; Mary hääl oli kõlanud karmilt ja külmalt, nii, nagu mitte kunagi varem. Ta võtab ajalehe ja muutub tõsiseks. „Polaarmaadeuurija Herbert King elusana leitud?“ Ta vaatab üles.

„Edasi, edasi!“

Kogu endine kergus on tema häälest kadunud, kui ta loeb.

„Sädetelegraaf, Winnipeg. Kanada.

Nagu mõned päevad tagasi Baffinlandist, Põhja-Jäämerelt tagasitulnud misjonärid teatavad, tõendavad selle ümbruse eskimod, et mõned kuud tagasi polaarekspeditsioonil 75. laiuskraadil kadumaläinud uurija Herbert King on elusana leitud Bathursti saare põhjatipult. Herbert King on kõige parema tervise juures. Kanada valitsus on lennukid päästevahenditega välja saatnud Herbert Kingi päästmiseks.“

Hallinger on lõpetanud.

Kell kõlab.

Inimesed on nagu ajamõõtjad. Nad lähevad ikka edasi, mis ka nende ümber ei sünniks. Inimene sureb, aga uur tema taskus käib edasi.

„Algab,“ ütleb Mary, „me peame sisse minema. Tooge piletid.“

Hallinger seisab kassa juurde ja ulatab talle siis pileti parketilooži. Ta ootab, et Mary midagi ütleks, ühe sõnagi — et ainult see hirmus vaikus lõpeks.

Mary aga võtab sõnatult pileti ja pöördub ära. Ta läheb edasi rahvamurrus ja ei vaata tagasi.

Hallinger vaatab talle järele, kuni ta kaob klaasukse taha. Siis jookseb ta teisest trepist üles teisele korrale. „Õieti peab nüüd Mary päris õnnelik olema,“ mõtleb ta. Hallinger ei tea, kas ta tohib seeüle rõõmustuda, et Mary seda ei ole. „Ta peaks olema nüüd täis lootust, selle asemel on ta aga nagu tardunud. Aga see tuli kõik liiga äkki.

Kui see aga on tõsi, et ta mees tuleb tagasi?" Ta sunnib oma mõtted peatuma.

Mary astub loožì. Saal on juba pime. Tal on viimane koht loožis, esireas istuvad võõrad inimesed.

Avamäng algab, kui Mary istub.

Muusika kõlab võimsalt. „Aga nüüd pean ma kuulma ooperit, nüüd, kui ta elab? Nüüd, kui see silmapilk on käes, mida olen oodanud päevast päeva?"

Ta kuulab siiski. Ta ei saa isegi aru, kuis ta libiseb muusika-maailma, kus iga küsimus leiab vastuse, kus lahendatakse kõik hädad, kus isegi kurbusel on ilus hääl.

Ta ei teagi ise, et ta vahib lavale, kus eesriie jookseb kahele poole laiali ja nähtavale tuleb rokokoo-stiilis magamistuba.

Üks noormees põlvitab jalapingil sohva ees ja hoiab marssali naist, kes lamab sohval, pooleldi embuses. Naine on märgatavalt vanem kui mees.

„Milline sa olid, milline sa oled —
ei tea keegi, ei aima keegi!"

alustab mees, kes laulab sopranit — seda osa mängib naine.

Muusika viib Mary mõtted eemale.

Laval sünnib palju, aga ta ei mõista kõike. Ta kuulab mõlema armulaulu. Siis järgneb massistseen, hommikune vastuvõtt.

Vaatuse lõpul on marssali naine üksi ja laulab. Ta laulab väga tasa, aga Mary saab sõnadest aru. See on ilus tumedajuukseline naine, sale ja mitte enam päris noor.

Mary on silmad sulgenud. Nii on hea kuulata. „Hea, et mind keegi ei näe," mõtleb ta.

Äkki kõlab võimsalt, nagu Maryle lauldult:

„Kust leiad sa veel läinud aasta lume!"

„Mida õieti laulis see lauljatar? Tema, kellele see kõik korda ei lähe? Mida teab tema valust, mida teab tema rõõmust, Herbertist? Midagi. Ja siiski, ta laulab, laulab mu südametunnistusele, minu südamesse, mis on nii kurb," jätkuvad Mary mõtted.

Miski nagu puruneb Mary südames. „Läinud aasta lumi, kus on ta nüüd? Armastus Herberti vastu, kus on ta? Herbert ei tohi elada. Ei, ei, ta peab jääma sur-

nuks, ah, see poleks enam see endine armastus. Sest, Herbert, uue talve lumi on juba mägedel. Jää surnuks, mul on hirm...“

Õrnalt sulav, meeleliselt köitev muusika kõlab ikka võimsamalt ta kõrva juures. Ja äkki kõlab lavalt, kus mängitakse praegu nii tähtsusetuid asju, mis Marysse üldse ei puutu:

„Kerge peab see olema,
kerge südamega ja kergel käel
hoida ja võtta, hoida ja vabaks anda...
Kes seda ei suuda, neid karistab Elu — ja Jumal
ei halasta neile.“

Jah, jah, ta andub Hallingerile. Ta suudles teda tol korral ja tema veri vastas ta suudlusele. Kelle päralt on suudlus, selle päralt on keha. Kõik muu on poolik, on pettus. Ja Mary tahab jääda õiglaseks — pettuseski.

„Vaene Herbert, sa elad! Aga ma annan su ära. Kas sa kuuled seda, inimene rõdul, mis ma praegu siin mõtlen?“

Marssali naine on praegu üksinda laval, ta on kurb. Mary ei tunne temaga kaasa. Nähtavasti on ta maha jäetud. „See ei lähe mulle korda. Ta laulab imeilusasti. Nüüd langetab ta pea rinnale ja nutab. Vaene marssali naine! Ta on maha jäetud... Aga õnneks ei lähe see mulle korda. Sest Hallinger istub ju teatris. Ma tunnen, kuidas ta minule mõtleb.“ Eesriie langeb aegamööda kokku, kuna marssali naine tasakesi nutab. „Mina algan uut elu. Kui aegamööda langeb eesriie kokku! Ja sinnajuurde viiuli nuttev toon. Säärane, nagu see toon, oli elu mulle — siiani. Aga nüüd olen ma vaba. Herbert, sa ei tohi elada. Aga kui sa elad, siis pean sulle valu tegema. Ma ei saa seda muuta. Kerge peab see olema...“

Saal läheb valgeks. Mary paneb käed kokku ja plaksutab, kuna ta pilk eksleb rõdul. Aga loomulikult ei või ta Hallingeri nägu ära tunda. Üks nendest paljudest peadest peab see olema.

Lauljatar kummardub ja näib ikka veel kurvana, kuigi tal on suur menu. Algab vaheaeg.

Mary väljub ühes teistega fuajeesse. Peen seltskond tiirleb ta ümber.

Ja siis hakkab Mary Kingis tema teine mina kõnelema: „See on ju täiesti võimatu. Ei tohi, lihtsalt ei tohi oma autojuhti armastada. Seda ei tohi olla. See on lihtsalt koomiline, naeruväärselt piinlik. Seda ei tohi ette tulla. See on ju võimatu.“

Vaheaeg on möödas. Ta istub jälle loožis. Teine vaatus. Intriigid arenevad. Ja sinna vahele armulaul täis lõpmatut magusust. Noor paar. Sophie on naise nimi, keda armastab nüüd noormees esimesest aktist. Marssali naise on ta nüüd unustanud.

„Koomiline, naeruväärne, piinlik! Ei, see kõik ei ole tõsi. Selle on inimesed leiutanud. Kui ma aga armastan, nii tõsiselt ja pühalt, nagu ma seda praegu teen, siis ei või ju selles olla midagi naeruväärset. See puudutab ju ainult meid kaht, see tuleb ju jumalast — siis peab ometi j a h ütlema ja selle vastu võtma kui kingi.“

Nii laulab Marys, kuna muusika kõlab meelitavalt, vabastavalt.

Järgmisel vaheajal jääb ta istuma. Ta ei taha minna suure ja uhke seltskonna hulka. Ta ei kuulu enam sinna. See on möödas. Temast on saanud seikleja. Vanad daamid võivad ta üle nina krimpsutada. Ta on enese unustanud, kuuleb ta neid ütlemas.

„Ah, end kord elus unustada! See on nii hea ja selles pole midagi halba. Herbert, sa pead mõistlik olema. Ma isegi imestun, et see on nii läinud, pärast neid aastaid, mis me oleme koos elanud. Aga nüüd ei saa ma enam sinu juurde tagasi pöörduda, nüüd, millal sa elad. Varsti on terve aasta meie vahel. Minust on teine inimene saanud. Torm on tulnud ja mu kaugele kandnud, hoopis teisele maale. Ma olen su ammu unustanud.“

Nii ilus on muusika ja nii kerge.

„Sa külmetud, Herbert, sa tunned end nii mahajäetuna? Aga ma ei saa sind soendada, sest ma ei kuulu enam sulle. Kuhu on jäänud läinud aasta lumi? Ära, ära. Ta veereb mägedelt alla, ta sulab orus, jookseb jõgede kaudu merre, teda ei ole enam. Sa pead enesega üksi toime tulema. Miks elad sa ja pead seda nägema? Elavaid tohin ma petta. Tohin ... või ei tohi ...“

„... kerge südamega ja kergel käel ...“

Nii kõlavad helid Mary kõrvus.

Aga siis on ooper lõpul. Marssali naine peab loobuma. Noor mees ja noor tüdruk on teineteise leidnud.

Jälle ootab Mary ukse juures Hallingeri. Jälle trügivad inimesed temast mööda. Autod sõidavad üksteise järel trepi ette.

Lõpuks on Hallinger seal. Ta pistab pea autost välja, vaadates Maryle tähendusrikkalt otsa.

Tal on värske ajaleht käes.

Kordnik hüüab karmilt: „Avanti, avanti!" ja teeb seejuures elegantse liigutuse. Maryl jääb just niipalju aega, et astuda autosse. Siis sõidab auto trepi eest ära.

Jälle liugleb autode rida läbi Via Venti Settembre. Mõned üksikud pöörduvad põiktänavasse, nende hulgas ka Mary ja Hallinger.

Hallinger pöördub Mary poole ja ulatab talle ajalehe. „Uusim number," ütleb ta. „Hommikuleht." Ta toon on jälle värske ja täis lootust. Ta teab, mis seal seisab.

Mary võtab viivitades lehe, lööb selle lahti, loeb nime: King.

„Mis see tähendab? Ma ei saa aru," ütleb ta.

Auto pöördub kõrvaltänavasse. Siin on äkki nii vaikne. Sabiseb tasast vihma. Nad peatuvad laterna all.

Hallinger loeb talle ette, nägu Mary poole pööratud:

„Teated polaarmaalt tagasitulnud misjonäridelt kadunud polaarmaade-uurija Herbert Kingi leidmise kohta ei osutu kahjuks tõeks. Bathursti saarele väljasaadetud lennukid pöördusid tagasi, leidmata vähimatki jälge Herbert Kingist. Sellega peab küll viimse lootuse Herbert Kingi leidmiseks maha matma."

Hallinger ei julge Maryle vaadata.

Mary ei ütle sõnagi, mitte üht sõna. Hallinger ootab. Ta tahaks kurb olla, aga ta ei suuda. Vaikimine kestab juba kaua. Lõpuks vaatab Hallinger taha. Mary istub, pea tagasi toetatud. Hallinger ei näe ta nägu. Ta istub nii, nagu ei muudaks ta kunagi oma liikumatut asendit. „Mis on temaga?" küsib Hallinger eneselt.

„Herbert, mina olen süüdi, et sa nüüd ei ela. Mina ei soovinud seda. Olin halb sinu vastu. Aga on veel aeg, et ma teen selle jälle heaks. Nüüd, kuna sa oled

surnud, pean sulle truuks jääma, Herbert. Sinu nägu vaatab mind ka sealtpoolt maailma. Ta on tugevam kui elavalt. Sa ei vanane nüüd kunagi minus, Herbert. Palun, palun sind mulle andestada."

Minutid mööduvad. Ajaleht on libisenud põrandale. Vihma sajab juba kõvasti, krabiseb vastu autot.

Hallinger kõhatab tasa.

Mary vaatab üles. „Ma ei ole üksi, seal on veel keegi. Keegi võõras inimene. Autojuht. Jah, õigus."

„Viige mind koju," ütleb ta hääletult ja ärapööratud näoga.

Ta näeb Hallingeri õlgu, selga, kukalt mehisena enese ees, aga see ei puuduta teda.

Hallinger ei julge taha vaadata. Võõras tühjus on nende vahel, kerkib iga minutiga kõrgemaks nagu müür, on ületamatu.

Tuleb tunnel ja neelab nad.

„Kas ma ei saa Maryt mitte kunagi...?" mõtleb Hallinger. „Kas peab selle mehe vari jääma alatiseks meie vahele? Ons sinu ja tema saatus tõesti nii suur, et sa seda väiksemate vastu ei vaheta? Kas ma olen tõesti võimetu selle mehe vastu?"

Aga kuna ta nii mõtleb, tärkab tas võitlustahe. „Ma tahan teda enesele. Ja saan ta ka!" Ta mõtleb seda vihaga — nagu tol korral magamisvagunis.

Ta peab nii mõtlema. Muidu ta poleks kellegi mees.

*

Samal õhtul istus William Brettschneider hotellisaalis raadio ees ja keeras nuppe. Päevauudised, ilmateated, ettekanded, tantsumuusika.

Vanemad daamid tugitoolides muutusid närvlikuks.

„Kõige parem oleks, kui pööraksite ‚Roosikavaleri'," soovitas Erika. Ta oli väikese Tomi parajasti voodisse viinud, oli nüüd vaba ja istus hallis. „Ooper antakse Genuast kindlasti üle. See on, nagu oleksime ise seal juures."

„Teil on hea taip, armas preili," tunnustas Brettschneider imestudes, „aga te pole raadionautija. Tõelisele

raadionautijale on programm kõrvaline asi. Temale on peaasi, kas ta saaks kauge jaama selgesti kätte. See on talle suur rahuldus ja siis katsetab ta jälle uute jaamadega."

„Niisiis raadio spordina?" küsis Erika.

„Päris õige." Brettschneider otsis Teherani.

Pärsia jaam polnud märgitud, aga ta haistis kui hea jahikoer, ajas läbi eetri. Ta tahtis Pärsiast teateid saada, kuigi ta sellest sõnagi aru ei saanud. Aparaadist oli kuulda ainult imelist piiksumist. Kaks vanemat daami köhatasid korraga.

„Olgu siis ‚Roosikavaler'," andis Brettschneider järele, kui ta nägi, et kogu hall oli tema otsimiste vastu. Ta võttis Genua. Nii kuulis ta sel hetkel vähemalt sedasama muusikat, mida Mary. See mõte tõstis ta meeleolu natukeseks ajaks. Helid kostsid selgesti ja tugevasti. Teine vaatus. Suur valss.

„Hea muusika teeb mind alati kurvaks," ütles Brettschneider. „Teid ka?"

„Sugugi mitte," ütles Erika.

„Kunst teeb inimese tõsiseks," ütles Brettschneider lühikese aja pärast.

„See ei tee kellelegi paha."

„Kas arvate?" küsis Brettschneider ja mõtles järele. „See on see vana hea Euroopa," ohkas ta siis. „Meie juures seal..."

Aga ta ei lõpetanud lauset. Tal hakkas kuidagi halb, sest vanemad daamid köhatasid uuesti ähvardavalt ja tegid näod, nagu istuksid nad kirikus. Muusika mõistmine kuulus üldhariduse juurde.

Brettschneider nägi, et siin pole midagi peale hakata. Haritud inimest teeselda polnud tal ka erilist lusti ja seepärast lahkus ta hallist kikivarbail.

Baaris paistis kõik samuti igavana. Oober haigutas kätt suu ees hoidmata. Kolm külalist vestlesid ühes nurgas sosinal ja ehmusid nagu vandeseltslased, kui Brettschneider üle ukse sisse vaatas.

„Kas pole mul siis kedagi siin?" küsis eneselt delfiin. Ta polnud veel väsinud.

Pea! Äkki tuli talle hea mõte. Ta sõitis liftiga kolmandale korrale.

Ettevaatlikult avas ta väikese Tomi magamistoa ukse. Ta ei teinud valgust, jäi silmapilguks pimedasse seisma, sulges siis tasa ukse enese taga ja seisis lastetoas.

Ta tegi paar sammu voodi poole, komistas aga mingile esemele. Ta tõstis selle üles ja hoidis vastu akent, mille kaudu paistis sisse hele kuuvalgus.

See oli elevant. Üks kõrv puudus. Ta võttis elevandi ja istus Tomi voodi äärele.

Rahulikud hingetõmbed. Ta silitas Tomil üle juuste, laps magas aga edasi. „Kadestamisväärt," mõtles Brettschneider, „ilmsüütu, ei tea midagi aktsiatest ega ärielust. Teab ainult karudest, elevantidest ja rüütlitest. Tahaksin isegi säärane olla."

Ta keeras öölambi põlema, kattis aga lambi kinni, et valgus ei ärataks väikest Tomi.

Seal seisis mänguasjade-kapp; ta tõstis eesriide kõrvale. Ah, oli see aga ilus, võis ka ise muutuda lapseks. Brettschneider ajas kuue seljast, keeras käised üles, võttis asjad kapist välja ja ehitas nendest terve linna. Tibatillukesed inimesed, lehmad, hobused ja lambakoer läksid tänavatpidi. Kahekordne omnibus veeres nende vahelt ja sõitis üle paarist inimesest, kes aga kohe püsti tõusid. Puud ja põõsad, majad ja sõidukid: tuletõrjeauto, piimavanker, tõllad. Väike linn kiriku ja koolimajaga. Brettschneider tundis end jälle väikese poisina, kodus Bingenis Reini ääres.

Ja nüüd see peanali kaugest lapsepõlvest. Linn tuleb hävitada, langetades mingi eseme ülevalt alla. Kolmanda korra juures peab kõik purunema, siis läheb täide soov, mida ihaldatakse...

Brettschneider kükitas põrandal ja vaatas kuuvalgusesse, väike Tom hingas rahulikult ta kõrval. „Mida enesele soovida? Salajased soovid kerkivad üles öösel, kasvavad suureks nagu imelill *victoria regia,* mis õitseb botaanikaaedades ainult ühe öö. Järgmisel hommikul ei ole midagi alles. *Victoria regia,* jah. Ma ei tahaks üksinda jääda oma rahaga, üht inimest sooviksin enesele."

Ta kukutab elevandi ülesehitatud linnale. Majad kukuvad ümber, ka autobus, lehmad suures enamuses, ka jalakäijad ja lambakoer. Teine õhurünnak. Terve

lehmakari on hävitatud, kirik maas, peaaegu kõik ripakil. Kolmas ja viimne rünnak: jälle langeb elevant linnale. Kõik on nüüd surnud — Pompei. Ta oli võitnud. *Victoria regia* läks õitsele. Õõunistus õnnelikust elust. „Ah jaa," sosistas mees väikese mehe voodi ees, „ma olen õnne pälvinud!" Ta oli sügavasti liigutatud.

Kuid mis see oli? Väike mees, kaks sentimeetrit pikk, tõusis üles, kõigi rünnakute kiuste! Ihaldatud soov oli sel korral nurjunud. Ta vaatas põrandal istudes kuuvalgusesse.

„Mida sa teed seal õieti?" tuli Tomi hääl voodist. Ta oli üles ärganud ja tõstis oma punapõselise näokese valgetest patjadest.

Brettschneider pöördus ümber, jäi aga istuma. „Mängin sinu asjadega," vastas ta tasa.

„Kas ma tohin sinuga ühes mängida!" küsis Tom.

„Loomulikult," vastas Brettschneider, „ikka ja alati!" Kell kuulutas kesköötundi. „Aga kas sa pole väsinud?"

„Ei," vastas Tom, „seda mõtleb Erika ka alati."

„Sul on õigus," ütles Brettschneider. „Suured inimesed on lambapead. Nüüd hakkame don Quijote'i mängima."

„Ah, tore!" hüüdis Tom ja kargas voodist välja, „kuis see on?"

„Kas sa ei tunne don Quijote'i, vana kuulsat rüütlit?"

„Ei!" hüüdis Tom vaimustatult ja uudishimulikult.

„Niisiis," ütles Brettschneider, tõusis põrandalt üles ja hakkas mänguasju kokku kraamima. „Don Quijote oli vaene rüütel, kelle üle kõik naersid. Aga pane seda tähele, Tom, ja ütle seda kõikidele inimestele edasi: don Quijote polnud naeruväärne, vaid ta oli hea ja õilis inimene. Ta võitles õiguse eest. Ta oli idealist. Teda naerdi alati välja ja teda võideti."

Brettschneider tegi pausi. „Kuulus on tema võitlus tuuleveskiga. Seda me hakkamegi mängima."

„Jah!" hüüdis Tom ja kargles madratsil öösärgis. „Kas mina olen vaene rüütel?"

„Ei, see olen mina," ütles Brettschneider ning pani laetule põlema, „ja sina oled Sancho Pansa, minu kannupoiss. Sul peab olema kõigepealt suur kõht."

„Tore," juubeldas Tom, „seda olen ma alati enesele tahtnud saada!"

Ja nüüd algas kesköine mäng.

Ameerikaliku kiirusega tehti ettevalmistused. Brettschneider pani ventilaatori käima.

„See on tuuleveski," seletas ta.

„Ja meie sõjariistad? Ja meie piigid?" hüüdis Tom ärevalt.

„Pst! Me ei tohi teisi üles äratada, muidu tahavad nemad ka ühes mängida," ütles Brettschneider.

Siis ta rebis kindla käega suure kollase eesriide alla. „Tule, kannupoiss, seisa siia!" Ta pani eesriide Tomile ümber. „Nii, nüüd keera ennast!" Tom muutus paksemaks ning paksemaks, mida rohkem eesriie ta ümber mähkus. Ta vaatas seepeale peeglisse ja oli lõpmatu õnnelik.

„Kiivriks saad enesele pesukannu," ütles Brettschneider ja asetas veeanuma Tomile pähe.

„Ja sina," küsis Tom, „mis sa enesele saad?"

Brettschneider vaatas toas ringi. „Ma võtan lina," otsustas ta siis ja viskas lina enesele ümber, sõlmides selle kunstipäraselt kinni. „Nüüd sõjariistad!" hüüdis ta siis ja jooksis toast välja.

Mõne minuti pärast tuli ta tagasi kahe vana pikavarrelise põrandaharjaga, mis ta kolikambrist oli üles nuhkinud. „Ja kõigepealt: kus on su maalimiskast?"

„Siin," ütles Tom, lämbudes õnnest. „Tahaksin endale habet."

„Noh, klaar, meil mõlemal on habemed," arvas Brettschneider. Ta võttis pintsli ja maalis enesele ning Sancho Pansale kikkhabeme, vurrud ja hirmuäratavad silmakulmud. Lõpuks veel verised armid ja vorbid.

„Nüüd võib võitlus lahti minna," käskis ta.

Ventilaatori tiivad keerlesid ringis, ikka kiiremini ja kiiremini.

„Me peame selle koletise võitma," ütles don Quijote-Brettschneider.

Tom võttis pika luua võitlusvalmilt kätte ja tahtis tuuleveskile kallale minna. Aga ta ei ulatunud oma luuavarrega sinna ligi — tuuleveski keerles edasi.

„Nii ei lähe," arvas Brettschneider. „Tule, mu kannupoiss!" Ta tõstis Tomi ühes ta suure kõhu ja sõjariistaga kõrgele õhku ning hoidis teda sirutatud kätega ülal. „Me peame vastast teisel viisil ründama, me peame ta seisma saama. Meie au nõuab seda!"

„Oojaa!" karjus Tom. Ta torkas luuavarrega julgelt sumisevasse ventilaatorisse. See krägises pisut, aga piik murdus. Ventilaator jooksis edasi kergesti haavatuna ja pisut longates.

„Löö talle otse südamesse!" hüüdis don Quijote. „Tee ta külmaks!" Tom sihtis tiibadele ja andis tõuke terve oma jõuga. Ventilaator oigas, ta oli lõpuks tõsiselt vigastatud ja plõgises ärritatult. Aga ta teadis, mis on kohusetunne, ja tegi vahvalt oma ringe edasi.

„Me oleme oma vastast alahinnanud!" kihutas Brettschneider väikest Tomi edasi võitlema. „Ikka edasi! Ta logiseb juba! Anna pihta!"

Sancho Pansa sihtis ja tabas märki.

Äkki oli kõik vaikne toas. Tuuleveski tiivad rippusid murtuna. Sõda oli võidetud.

Kesköö. Vaikus. Tom ronis maha Brettschneideri õlgadelt. Mõlemad olid higised ja õnnelikud.

„Mida me nüüd mängime?"

Sel silmapilgul kuulsid nad koridorist samme. „Keegi tuleb," sosistas Tom.

„Ruttu voodisse!" käsutas Brettschneider. Tom sai end vaevalt liigutada, nii paks oli ta ümbermähitud eesriidest. Brettschneider viskas ta silmapilgu jooksul nagu puntra voodisse. „Tee, et sa magad," sosistas ta, „ma ronin voodi alla!"

Ta kustutas tule ja veeres voodi alla.

Silmapilguks jäi kõik vaikseks.

Siis avanes uks.

See oli Mary, kes tuli ooperist tagasi. Ta polnud sõnagi sestsaadik öelnud, kui ta Hallingeril käskis end koju viia.

Nüüd astus ta lastetuppa, ilma tuld keeramata, oma poisi voodi juurde. Ta tahtis enne magamaminekut ta juures veel pisut istuda.

See õhtu oli möödunud täis ärevust. Ja siis see suur vari, mis äkki tuli ja temalt lootuse tahtis röövida, Herberti.

„Väike Tom," mõtles ta voodiveerel istudes, „väike Tom ei tea midagi sellest." Ta otsis Tomi nägu.

„Mis, Tom," ütles Mary, „sa ei maga veel?"

„Ema," kostis Tomi hääl, „sa istud mu kõhu peal!"

„Aga Tom, sa ei maga veel?" Ta pani põlema öölambi ja tuba muutus poolhämaraks.

Tomi nägu kadus vaiba alla. „Huuuh!" hüüdis ta sealt nagu maa alt.

„Tom," imestus Mary, „kuhu sa peidad oma pea?"

Aga seda ei tahtnud Tom just näidata. Ka ei tahtnud ta olla reetur — tema rüütel Brettschneider lamas ju redus voodi all. „Huuuh!" tegi ta vaiba alt salapäraselt.

„Naljakas Tom," ütles Mary pead raputades ja pidi naerma, „sa oled küll unine?" Siis katsus ta õrna tõmbega vabastada Tomi pealt vaipa.

Sel silmapilgul ütles Brettschneider:

„Palun teid mitte ehmuda, proua King." Ta ronis vaevaliselt voodi alt välja ja seisis sirgena Mary ees: valges sõlmitud linas, kikkhabemes ja armidega näol.

„Mis teiega on?" küsis Mary. Ta polnudki nii väga ehmunud. Sel silmapilgul tuli Tomi kuum nägu vaiba alt nähtavale, ka temal oli habe ja armid.

„Ah, sa armas jumal," ütles Mary, kui ta neid mõlemaid nägi, „te mängisite siin vist ka ooperit?" Ta jäi voodiveerele istuma ja vaatas vaheldumisi ühelt teisele.

„Jah, me tegime endid iseseisvaks," tunnistas Brettschneider uhkelt ja lõi oma tooga üle õla, „meie, kes me olime maha jäetud, kui teie teatris istusite! Mina olin don Quijote ja vahva Tom oli Sancho Pansa, mu kannupoiss. Ja see seal," ta näitas lakke tuuleveski poole, „oli kord ventilaator."

„See on ju katki," ütles Mary.

„Ei, võidetud," parandas Brettschneider. „Teie poeg teenis selle võiduga oma esimesed kannused."

„Mu kõht on liiga suur," ütles Tom, „tee mind peenemaks!"

Ta seisis nüüd voodis püsti nagu kollane riidepall tibatillukeste jalgade ja kätega. Mary hakkas teda lahti

keerama. „Kuidas oli ooper?“ algas Brettschneider lõpuks asjalikult.

„Ooper?“ küsis Mary. Tõsine vari libises üle ta näo. Ta ei rääkinud edasi. Ta oli tegevuses Tomi habeme ja vurrude mahapesemisega. Väike oli üsna väsinuks jäänud ja sirutus pikali.

„Head ööd, ema,“ ütles ta nõrgalt ja vajus küljeli. „Head ööd, rüütel,“ ütles ta veel ja siis muutusid ta hingetõmbed korrapärasteks — ning väike Tom oligi unemaailmas.

Brettschneider ja Mary jäid üksi. Brettschneider, ikka veel oma suurepärases rõivastises, istus Tomi voodi jalutsisse.

„Jah,“ ütles ta pisukese vaikimise järel, „nüüd te peate mind küll päris lambapeaks.“

„Vastupidi,“ ütles Mary, „julgus käib alati käsikäes lapsikusega. Süda käib kaasas lapsikuse ja fantaasiaga. Teil on kõik need kolm.“

Ta libistas käega üle lauba. „Te olete kena ja väike narr,“ ütles ta. „Sest kenadele narridele võib ju kõik seletada, eks ole?“

„Kui te arvate!“ ütles Brettschneider suurejooneliselt.

„Üksiolemisest minnakse ka natuke narriks,“ lisas Mary juurde. „Nii siis palun: kuulake mind paar minutit. Tahaksin teile midagi kõnelda.“

Brettschneider vaatas talle rõõmsalt otsa.

„Jah,“ ütles Mary. Ta istus voodi teises otsas ja kõneles rohkem oma pojale, kes aga midagi ei kuulnud, kes oli kaugel unemaal ja hingas rahulikult ning tervelt. „Elasin täna õhtul läbi hoopis midagi kummalist: surnud inimene sai elavaks ja suri uuesti. Tunni kestel sündis see kõik ja ma olin nagu veekeerises. Õnn on alati teisel kaldal, ütleb vanasõna. Mina olin aga kallaste vahel, kas mõistate?“

„Mitte päris,“ ütles Brettschneider tasa ja soojalt ning oli tänulik selle eest, et Mary avanes nagu lill öösel. Nii siis ikkagi *victoria regia*, mõtles ta ja ütles: „Palun, kõnelge edasi.“

Mary kõneles terve õhtu sündmusest kuni üksikasjadeni. Ainult Hallingerist ei öelnud ta midagi, kunagi ei saaks ta seda teha. Aga Brettschneider taipas vaikse nukrusega, et siin oli mängus veel teine mees. Et see teine mees, kes ta ka ei oleks, oli see teine kallas. Ja et tema, Brettschneider, oli päris väljaspool seda ringi, seisis päris kõrval ega mänginud mingit osa.

„Kui nüüd selgus, et teade Herberti leidmisest oli eksitus — siis olin ma peaaegu rõõmus. Sest kas te usute, et õieti surnule peab just truu olema? Mida tähendab see sõna ‚surnud'? Ta elab ju minus edasi. Kui pisike oleks armastus, kui ta surmaga lõpeks. Siis pole sel sõnal mingit väärtust. Naine, kes pärast oma mehe surma teise mehe võtab ja usub, et ta võib teda armastada, petab iseennast. Sest surnutel on teravamad silmad kui elusatel, nende kõne on tumm, aga kestev. Niikaua, kuni elab meis surnud inimene, ei tohi me kedagi teist armastada."

„Te olete väga karm enese vastu," ütles Brettschneider natukese aja pärast ja vaatas läbi akna välja, kust kuu sisse paistis. „Te olete väga, väga karm enesega. Kui me kõik nii oleksime, siis külmuksime üksiolemisest." Ta vaikis.

„Armastus," ütles ta siis kartlikult omaette, nagu kardaks ta seda sõna väljendada. „On ju veel midagi muud kui armastus. On olemas meeldivus, soojus, varjulolek. Kas ei tohi te siis kunagi kedagi enam hoida?" Ta kuulis ka oma südamepõksumist, kui ta seda kõneles.

„Hoida . . . ja armastus — seal vahel on terve maailm," vastas Mary, ilma et ta oleks Brettschneideri poole vaadanud. „Olen nii rõõmus, et kuulasite mind. Aga nüüd kõneleme teistest asjadest."

„Teistest asjadest," ütles Brettschneider ja tõusis püsti. Lina kukkus laiade voltidena üle ta keha. „Teised asjad on õhus ja ootavad ainult, et me nende järele haaraksime. Elu keeb ja mässab, me seisame ta keskel. Kõikjal on päike ja elu ja kõik on täis jõudu ning tarmu! Purjed üles tõmmata! Tuleb tuul. Kui me ainult tahame. Te peate tahtma elada, armas Mary! See on suur saladus. Kiil peab vette lõikuma! Peame rinna avama ja maitsma selle lühikese elu vabadust."

Tema vaimustus oli sügav ja aus, ning kuigi ta end müstiliselt väljendas, teadis ta täpselt, mis ta mõtles. „Ei tohi olla laastukeseks kallaste vahel, Mary. Ei, ehitame purjekale veel väikese mootori, kõige uuema mudeli meie vanale vrakile ja sõidame sellega vastu suurele voolule. Juhime ise tüüri. Võib-olla on veel palju tundmatuid randu, kus õnn kasvab metsikult-õitsva nähtamatu õiena. Mitte *victoria regia*, mis õitseb ainult üks öö ja järgmisel hommikul juba närbub. Aga on nii palju lihtsaid põllulilli. Nopime neid, nopime neid, Mary!“

Ta vaikis sama äkki, nagu ta oli alustanud. Siis võttis ta lina ümbert, pesi seebiga Tomi näolt habeme ja armid, seadis lipsu õieti, silus juukseid, köhatas ja oligi jälle endine Brettschneider.

Ta vaatas ootavalt Maryle otsa.

„Mul on nii palju usaldust teie vastu, armas Delfiin,“ ütles Mary lõpuks ja naeratas. „Ja nüüd,“ ta ulatas mehele käe, „head ööd!“

„Head ööd!“ Brettschneider tundis Mary kätt oma peos. Mary paistis nii haprana ja abiotsivana ta kõrval.

„Me näeme teineteist jälle?“

„Muidugi,“ vastas Mary ja naeratas, „homme, ülehomme. See on ju möödapääsmatu.“

„Jah, ilus,“ lisandas Brettschneider. „Neljapäeval läheme suurele peole Piazzasse!“

„Peo olen ma hoopis unustanud,“ ütles Mary.

„Aga te tulete?“

„Armas Delfiin, kui see teile tõesti pakub lõbu — ehitada mootorit laastukesele . . .“

„Jah,“ katkestas teda Brettschneider, „see valmistab mulle suurimat lõbu.“

„Noh, siis katsume,“ ütles Mary ja andis talle käe. See oli nagu tõotus.

Nad lahkusid kikivarbail toast, kuigi väike Tom juba ammugi kõvasti magas.

Trepil lahkusid nad teineteisest ja Brettschneider läks vilistades oma tuppa.

*

Erika näeb kõik. Ta tunneb, et möödunud ööl on sündinud muudatused. Väike Tom kõneleb talle erutatult viimase öö seiklustest, aga see on süütu lugu. Siis Hallingeri enesessetõmbunud nägu.

Kuid pikapeale riimib ta ajalehe-ridadest, proua Kingi tummast naost ja Tomi lustlikust jutuvadast, mis möödunud õhtul on juhtunud. Aga Erika ei saa sellest osa. Tema jääb väljapoole nagu Brettschneidergi. Tema asi on ainult teha korraldusi, milliseid proua King käsib.

„Öelge Hallingerile, et ma täna autot ei vaja." Või: „Hallinger olgu kella neljaks valmis väljasõiduks." Need on korraldused, milliseid telefoni öeldes Erika süda klopib. Või ta läheb ise Paraggisse ja näeb Hallingeri pingul nägu, kui ta temale proua korraldused edasi annab.

Aga Erika on nendega alati üheskoos, istub proua Kingi kõrval. Ja väliselt on kõik korras.

Tema pole muud kui käskjalg. „Täna ei vaja teid proua King," peab ta kord ütlema. Hallingeri nägu muutub kurvalt tõsiseks. Teine kord jälle: „Autoga kella viieks valmis olla." „Hea," ütleb Hallinger ja muutub elavaks. Nii kestab see päevast päeva.

Ta ei saa midagi teha asjade muutmiseks. Ta peab hoolt kandma Tomi eest, kelle sümpaatia on nüüd võrdselt Hallingeri ja Brettschneideri vahel jaotatud.

Erika on kaheksateist aastat vana ja palju küsimusi on ta hinges. Aga ta on praktiline inimene. Ta läheb ühel vabal õhtupoolikul väikesse raamatukauplusse ja tellib Saksamaalt kataloogi järgi hea õnne peale paar teaduslikku raamatut tehnika üle. Siis aga, kui raamatud on päral, ei julge ta neid Hallingerile edasi anda. Ta hoiab neid enese juures ja uurib neid ise õhtuti. Aga need pole luuletused, vaid raskestimõistetavad asjad.

Ühel õhtul — see on õhtu enne pidu — juhtub, et Hallinger proua Kingi ülesandel otsib Erika tema toast üles. Nad on ju kolleegid. Siis näeb ta tehnilisi raamatuid Erika laual.

„Mida te loete?" küsib ta, kuna Erika kapist proua Kingi jaoks vihmamantlit otsib. Ta haarab ühe raamatu laualt ja loeb oma suureks imestuseks kaanelt: „Tasakaalu elemendid."

„See pole midagi," ütleb Erika ruttu, „andke siia!" Ta ei saa aga end takistada punastumast ja pöörab näo ära.

Hallinger näeb ta profiili, tumeblonde juukseid, noort õhetavat nägu. „Sääraseid tütarlapsi olen ma varemgi tundnud, nendes pole midagi võõrast nagu Marys. Säärast nägu pole raske mõista," mõtleb ta.

„Kas tulete ka homme peole?" küsib Hallinger.

„Ei," ütleb Erika, „mul on tegemist. Pean Tomi magama panema ja valvama, et ta jälle mingisuguseid rumalusi ei tee."

„Kahju," ütleb Hallinger.

Ta pilk langeb jälle raamatule. „Mis ajast olete tehnikast huvitatud?" küsib Hallinger uskumatult. Ta vaatab Erikat teraselt.

„Mul on onupoeg, kellele pean need raamatud saatma." Ta valetab — aga ta ei mõista valetada. Tal on äkki kapi juures tegemist.

„Kas laenaksite ühe neist mulle täna õhtuks?"

„Meelsasti," vastab Erika.

Hallinger otsib ühe neist välja. „Erika," ütleb ta.

„Kuidas?"

„Ei midagi. Ma ütlesin ainult selle nime. See on ilus. See meenutab kodumaad."

Erika ootab, et Hallinger edasi räägiks, kuigi ta ise tegeleb kogu aja kapi juures. Aga Hallinger pöördub ukse juurde.

Erika on akna juurde astunud. Tema esimene sõna peaks Hallingeri kinni. Hallingeri käsi on juba ukselingil.

„Võib-olla," ütleb ta, „kui ma Tomi voodisse olen viinud, vaatan ma siit aknast. Tulevärki on ju siit ka hea näha ja Piazzatki oma tuledega."

„Kahju," ütleb Hallinger veel kord. „Pealtvaatamisest on siiski liiga vähe."

Selle peale ei mõista Erika enam midagi vastata. Sest ta on siiamaani ainult pealt vaadanud. Ta ei tea veel millestki.

„Head jällenägemist!" ütleb Hallinger ja väljub. Ta läheb Paraggisse.

Oma tornitoas võtab ta kuue seljast, lehitseb raamatut, loeb. Ta hakkab arvutama ja antud ülesandeid lahendama. Seejuures mõtleb ta korraks Erikale.

Tund hiljem istub ta ikka veel raamatu kohal. Keegi tuleb trepist üles. Koputatakse. „Telefono!" Hallinger kargab üles.

Esimene kord on ta unustanud, et proua King teda väljasõidule tellis.

*

Ja viimaks on see õhtu käes, millest kõik on kõnelnud, millele nad kõik on mõelnud. Portofino kaluritütred on oma juuksed lilledega ehtinud. Tumepunased kameeliad, azaleapärjad, nelgid. Kirevad lindid lehvivad neil piha ümber. Noored kalurid sülitavad täis ootust elegantsetes kaartes, üll on neil puhtad pluusid. Kõik lapsed rõõmutsevad. Ka taevas näib rõõmustuvat, sest tähed säravad kui laternad ja vaatavad alla tumedale merele.

Väikesed kirjud hõõgpirnid ripuvad traadiletõmmatult üle Piazza. Ka paadid on ehitud lillede ja laternatega. Imestunult hiilivad kassid ringi; sest muidu sel tunnil on sadamaplats vaikne ning inimesteta ja kuulub ainult neile.

Kõrtsist kõlavad laulud, heledalt ja mitmehäälselt. Lärm peab olema täielik, sest lõunamaalast rõõmustab see. Kõikjal on näha tolmumantlites ja reisumütsides turiste naabrusesolevatest kuurortidest. Nad longivad imestunult ja naeratades ringi.

Igal pool peetakse sääraseid pidusid, enamalt jaolt peetakse neid pühakute auks. Siin on delfiinidepidu.

William Brettschneiderile on see suureks päevaks. Ta kõnnib igal pool ringi, annab juhatusi, ilma et ta itaalia keelt sõnakestki mõistaks. Kuhu nad peaksid küll istuma? Selle õhtu on proua King temale lubanud.

All kaimüüri juures, ühe väikese lokaali ees leiab ta lõpuks sobiva laua, mis ümbritsetud mandariinipuudest. Ta laseb laua juba nüüd katta. Laudlinal on mõned veiniplekid. Ta laseb uue, puhta lina panna. Ta puistab kameeliaõisi lauale. Inimesed vaatlevad teda imestu-

des: vähemalt printsess peaks siia istuma! Siis ajab ta minema kassid, kes on toidujahil. Kuid varsti mõtleb ta ümber: ühe jätab ta siiski siia — selle valge sõstrasilmadega või musta kannikesesilmadega. Võib-olla libiseb Mary käsi üle kassi pehme selja. Ta tahaks Mary iga soovi täita.

Askelduste järel on ta higine, ta lehvitab enesele taskurätiga õhku. „Loodetavasti tasutakse mulle mu tänane vaev," mõtleb ta.

Pidu algab.

Brettschneider läheb joostes hotelli poole, et Mary Kingi peole tuua.

Terve ümbrus näib olevat rõõmujoovastuses. Täna on hea nii vaesel kui ka rikkal. Suurem osa hotelli personaalist on täna õhtul vaba. Toatüdrukud keerlevad kõrgetel kandadel ja ooberid ruttavad serveerimisega. Isegi vanemad daamid, kes muidu peavad oma sööma-aegu arstliku ettekirjutuse järgi ja närivad iga suutäit kümme korda, ei võta täna asja nii tõsiselt, tellivad isegi klaasi veini ja on valmis ka ühe silma kinni pigistama, kui tarvis, muidugi ainult selleks õhtuks. Nad kaalutlevad isegi küsimust, kas nemadki koguni nooruse hulka ei kuulu? Kahjuks ei kinnita neile keegi, et see on nii; nad otsustavad siiski lõpuks seda lõbu silmapilguks pealt vaadata.

Tom on kurb. Tema üksi ei tohi täna välja minna. Ta peab, suur salvrätt lõua alla köidetud, õunamoosi sööma, kuna ta pilk ringi vaatleb, kuidas kõik end peolemineku ks ehivad.

„Sa näed kõike ju siit ülalt palju paremini," lohutab teda Mary. „Peale selle jääb Erika sinu juurde. Kui suureks kasvad, siis võid ise ka kaasa teha."

Aga see on lause, mida Tom on kuulnud liiga tihti.

„Muide, kas Hallinger võtab ka peost osa?" küsib Mary lapsepreililt.

„Ma usun küll," ütleb Erika. „Ma igal juhul teatasin talle, et ta täna õhtul on vaba." Erika ütleb seda arglikult; aga kuna Mary ise ka on pisut nagu kartlik, ei märka ta seda alatooni Erika hääles.

Tom on liiga kurb, et rõõmustuda õunamoosi üle, kuigi seal on sees palju rosinaid. Ta võtab suuräti eest ja libistab enda toolilt maha.

„Ole vahva poiss," ütleb Mary ja tõstab ta lõua üles. Tom vaatab talle aga tõsiselt ja pisut etteheitvalt otsa. Äkki hakkavad pisarad üle Tomi põskede veerema ja ta paneb oma pea Mary rinnale. Mary pilk vaatab abiotsivalt Erikale.

Seal aga läheneb Brettschneider. „Mis?" hüüab ta tormikalt, „minu kannupoiss ohkab? Ja eile õhtul võitis ta koletise!"

Siis lööb aga Tomi nägu särama, tema jaoks on Brettschneider kõrgem instants. Ta laseb end Brettschneideri poolt õhku tõsta. Viimane asetab Tomi enesele kukile ja kargleb nagu hobune.

Hobune ja ratsanik kaovad lifti. Tom mõtleb oma õndsuses, et rüütel viib teda nüüd uutele seiklustele.

Aga kui Brettschneider poisi voodisse asetab, saab Tom pettusest aru. Nii siis kahjuks kuulub ka rüütel nende suurte hulka.

Tom tõmbab enesele ohates öösärgi selga, kuna Brettschneider seletab talle kummalise loo, kuidas ta kord kõrves on jootnud kaamelit, kellel ta parajasti oaasi juurde tahtis sõita. Kaamel naeris terve tee.

„Tee järele, kuidas naeris kaamel," ütleb Tom huviga.

„Hahahohohoo!" naerab Brettschneider avali suuga; hääl tuleb sügavalt.

„Kui ilus!" ütleb Tom unistavalt ja on juba peaaegu lepitatud. Ta paneb oma pea padjale.

Brettschneider riivab lühikese pilguga kõrvalseisvat tütarlast. „Säärasel lapsepreilil pole ka mingit kasu oma olemasolust," mõtleb ta, „alati peab ta olema pealtvaatajaks." Aga ta unustab varsti selle kaastunde esilepääsu.

„Kas sa äratad mind üles, kui tulevärk algab?" küsib Tom.

„Võib-olla, kallis Tom," vastab Erika.

Aga poiss ei usu enam täiskasvanuid ja asetab end uuesti pikali. Rüütli vastu ei saa ta aga kuri olla ja pilgutab talle nõrgalt, enne kui ta uinub.

Ka Hallinger on teel peole. Tal on tume ülikond seljas. Ta läheb koos Silvioga.

Silvio kõneleb talle oma tütarlapsest. Poiss, kes on kaheksateist aastat vana, lobiseb talle igasugustest asjadest.

„Kas te ei mõtle ka vahel mõnele elukutsele?“ katkestab ta jutu Hallinger.

„Elukutsele?“ küsib Silvio ülestõstetud kulmudega ja on pisut solvunud, et Hallinger segab teda tema memuaaride jutustamise juures. „See tuleb veel,“ ütleb ta ruttu, „töö on midagi väga igavat ja tüütut, praegu ei taha sellest üldse kõnelda.“

„Meile, põhjamaalastele, pole töö tüütu, töö täidab meie elu. Tõeline mees peab õieti töötama,“ ütleb Hallinger. Aga ta kõneleb õhku, sest Silvio ei kuula teda. Ja Hallinger leiab samuti, et ta on pisut pedantne oma juttudega. Säärasel õhtul!

Kõikjalt voolab inimesi Piazzasse. Pidu on alanud.

*

Mary läks, olles saadetud truu Brettschneideri poolt, laiu kiviastmeid pidi alla sadamasse, samm-sammult. Kell lõi parajasti 10. Terve plats kiirgas ja helises. Laternad, muusika, lärm, hõisked. Väikesel kirikukõrgendikul jäid nad seisma. Heledasti kõlasid kümme pauku.

Kui nad seal nii seisid, vaadates sadamaplatsile nagu kirjule rätikule, pööras Mary oma pilgu õhtutaeva poole. Taevas oli tumesinine ja tähtedega üle külvatud.

„Vaadake ometi,“ ütles ta kõvasti, „milline elu on seal ülal!“ Ta näitas parema käega taeva poole. Vasak käsi oli Brettschneideri käes, kes toetas teda trepist alla minnes. Sest ta oli ju pisut lühinägelik. Tavalisesti ta ei kandnud prille. Ta oli arvamisel, et see polegi nii ilus ja ihaldusväärne — näha kõike nii selgesti. Sel kombel võis luua nii paljugi illusioone.

Nii nägi Mary nagu läbi kerge loori imeilusa Itaalia looduse teatrikulisse. Brettschneideri ümber oli terve kari lapsi ja kasse kogunenud.

„Vaadake!“ hüüdis Mary äkki, surudes ise tahtmatult Brettschneideri kätt. Üks täht langes taevast. Meteoor

lahti pääsenud säravast taeva diadeemist. Ruttu midagi enesele soovida, ruttu. Ilma mõtlemata — enne kui on hilja! Sekund hiljem oli tähetaevas kõik jälle endine.

„Kas soovisite enesele midagi?“ uuris Mary King ja vaatas oma saatjale.

Brettschneider noogutas.

„Mina ka,“ ütles Mary.

Nad läksid vaikides edasi. Noor tütarlaps seisis müüri ääres ja laulis. Polnud aru saada, kas tegi ta seda puhtast lustist või leivamurest — nähtavasti olid mängus mõlemad. Noored poisid seisid all ja vaatasid ta poole üles. Ta laulis kõvasti ja tundega.

Brettschneider kuulatas. Laul algas ikka uue värsiga, mille lõppsõnad olid ühed ja needsamad.

„Kas saate aru, mis ta laulab?“ küsis Mary.

Brettschneider ei öelnud midagi, ta ainult kuulatas. Laul kõlas ikka võimsamalt, puudutades südant nagu metsik rõõmuhõise.

„Elu on ilus,“ ütles Brettschneider lõpuks. Mary ei saanud aru, kas olid need sõnad laulu tõlge või tema oma veendumus.

„Jah,“ ütles Mary. Siis läksid nad põiki üle platsi, kus muidu rippusid kuivavad kalavõrgud ja kus kalurid, käed püksitaskus, vahtisid taeva poole, oodates head ilma. Aga täna olid nad kõik ehitud. Brettschneider viis oma daami läbi rahvamurru mandariinipuudega ümbritsetud laua taha.

Ooberid, kes Itaalias esimesel silmapilgul alati nagu suured härrad välja näevad, kummardusid sügavasti ja nihutasid toolid lauast eemale. Uhkesti kaetud laud äratas Mary tähelepanu. Brettschneider nautis Mary kiidusõnu vaikses õnnes. Mary hoidis mängides käes kameeliaõit, seda lõhnavat lille, mis on määratud ainult vaatamiseks.

Brettschneider uuris parajasti veinikaarti, kui Mary märkas äkki, et neli, viis lauda neist eemal istus Hallinger seltskonnaga, nähtavasti autojuhid. Mary pilk jäi sinna peatuma.

Brettschneider vaatas veinikaardilt üles ja nägi Mary unustatud pilku.

„Ma tean nüüd, mis te soovisite enne tähelangemisel,“ ütles Brettschneider järsku.

„Mida siis?“ küsis Mary, pilk ikka veel eemal.

„Umbes sedasama, mis minagi.“

„Ja mis see on?“ Mary naeratas tasa ja vaatas talle kaheldes otsa.

„Palun, mitte naerda. Me soovime põhiliselt kõik ikka umbes üht ja sedasama.“ Väike poolkurb paus. „Pearõhk on muidugi sõnal ‚umbes‘,“ lisas ta juurde.

Mary pidi teda vaatlema, tundes ise sealjuures midagi liigutavat oma südames. „Brettschneider,“ ütles ta, „tahaksin teile midagi kinkida.“

„Mul on juba küllalt lipse, sigaretitoose ja muid lohutusartikleid,“ vastas ta kurvalt.

„Mis ma teile kingin, sel pole rahalist väärtust,“ ütles Mary eksitamatult, „see on hoopis midagi muud.“ Ta keerutas veiniklaasi jalga, mille oober oli parajasti täitnud tumelilla „Lacrimae Christi“ veiniga. „Tahaksin teile lubada, et te ei paneks pearõhu sõnale ‚umbes‘, vaid ‚meie‘. Niisiis: meie soovime enestele põhiliselt kõik üht ja sedasama!“

„See... see on ju... imeilus kink,“ vastas Brettschneider pooleldi uskumatult. „Selle peale lubage mul juua, ‚meie‘ peale!“

Nad lõid klaasid kokku.

Vein vahutas kergesti. Mary jõi, kuna ta pilk vaatas mandariinipuude vahelt autojuhtide lauda. Seal paistis väga lõbus olevat. Hallinger naeris parajasti südamest.

„Ta ei tohi naerda,“ mõtles Mary. „Kes naerab, see unustab.“ Aga ta ei saanud takistada, et ka tema lonks lonksu järel jõi unustusveini.

„See on imeilus,“ kordas Brettschneider enesele, „imeilus!“

Muusika hakkas tantsuks mängima.

Ta tantsis kaks korda Brettschneideriga. Ta ei leidnud selles midagi — keegi ei leidnud täna milleski midagi. Igaühel oli enesega tegemist. Ka autojuhtide lauas oldi kõrges meeleolus.

Mary ei teadnud, kas Hallinger vaatas teda tantsu ajal. Hallinger ise ei tantsinud.

Oli lõunamaiselt soe öö. Viiulid kõlasid kirglikult üle platsi. Näis, et see öö ei lõpe kunagi.

William Brettschneider lobises, kui ta Maryga tantsis.

„Kõige lühem lugu maailmas! Kas tunnete seda lugu?"

„Ei," ütles Mary.

„Kas tahate kuulda?"

„Jah," ütles Mary.

„See on Mark Twaini lugu: farmer Smith valgustas tuletikuga oma auto bensiinipaaki, et järele vaadata, kas seal on veel küllalt bensiini." Brettschneider tegi lühikese pausi. „Bensiin oli sees — neljapäeval oli matus."

Kuna Mary sellele loole kiitust ei avaldanud, alustas ta uut lugu, kui nad tantsu lõppedes läksid laua juurde tagasi. „Kas ma olen teile igav?" küsis ta vahetevahel. „Ei, sugugi mitte," ütles Mary, „kõnelge aga edasi!" Brettschneider lobises edasi ja Mary jäi ikka mõtetega mujale.

Siis juhtus see, millele ta oli mõelnud kogu aeg. Ta nägi, kuidas Hallinger autojuhtide laua äärest üles tõusis. Kellega tahtis ta tantsida? Seal oli palju noori ja vallatuid tüdrukuid.

Brettschneider hakkas jutustama ühest oma seiklusest.

Mary süda jäi seisma. Hallinger tuli kindlate sammudega, vaatamata paremale ega ka vasemale, otse nende laua juurde.

„Kas ma tohiksin kord teiega tantsida?" Hallinger kummardus teatava pidulikkusega Mary Kingi ees. Brettschneider oli ebameeldivalt üllatatud ja vaatas küsivalt Maryle.

Mary aga, ilma järele mõtlemata, tõusis tõsiselt. „Miks mitte?" ütles ta kergelt. Aga ta kriipsutas sellejuures oma häälekõla kergust liigselt alla.

Brettschneider vaatas mõlemaid. Miks · mitte? Tõeline daam võib endale kõike lubada. Aga õieti on see veidi häbematus sellest autojuhist, et ta minult ei küsinud luba!

Aga ta tõmbus tagasi ja pani selle üldise pidulikkuse arvele.

Sel ajal juhtis Hallinger Mary Kingi laudade vahelt tantsupõrandale. Mary oli tunduvalt väiksem kui tema. Naine pidi tema poole üles vaatama, kuid ta tegi seda

alles siis, kui nad olid teinud esimesed sammud. Oli pikaldane foks. Mees juhtis naist hästi ja mehelikult.

Oli juba hilja, õhtust oli saanud öö. Meri kohises poolsaare teisel kaldal sügavasti ja saatuslikult.

Viimast korda oli Mary tantsinud Herbertiga nagu ... nüüd, aga see oli sel hetkel tähtsusetu. Ainult kummaline, et see talle just nüüd meenus. Miks mitte varem, kui ta tantsis Brettschneideriga?

Nad ei rääkinud ühtki sõna. Aga nad tundsid oma kehasid teineteise vastas, olgugi et Hallinger juhtis teda tagasihoidlikult.

„Ma hoian sinu kätt...“ laulsid viiulihelid Hallingeris, „sa oled, Mary, mulle nii lähedal...“

Ning gitarrid julgustasid teda. „Seal on su suu... seal oled sa... mulle nii lähedal...“ laulsid pillid Marys. Ja siis laulis kõik temas: „Sina... täiesti ja mitte täielikult nõiduslik inimene. Sa Orpheus muusikata! Midagi ei ole sa teinud, kuid oled lihtsalt siin. Peab midagi tulema, ah, peab midagi tulema. Ma olen küps. Kust tuleb armastus, teab seda keegi...? Kust tuleb tuul?“

Viiulid vastasid lauldes: „Lõpmatusest tuleb tuul nagu armastuski. Ning mõlemad lähevad jälle sinna.“

Nad tantsisid edasi. Nad vaatasid nüüd teineteisele silmadesse. Nägid seal selgesti hirmu, mis põles ja neid koos hoidis.

„Ma armastan sind, Mary,“ ütles ta tasa ja ägedasti. See oli esimene sõna selle aja jooksul, millal nad tantsisid.

„Ma tean seda, Christoph.“ Ja siis kuuldamatult, ainult huultega sõnu vormides, pead taha kallutades: „Ma armastan sind ka.“

Et oldi juba niikaugel! Et seda võidi öelda! See oli peaaegu nagu tõelikkuse hingepuhang.

Nende silmad olid nüüd teineteisel. Tantsurütm kõlas edasi, laskis neil kergeil jalul üle põranda liikuda. Paks laulja laulis keset tantsijaid. Gitarrid häälitsesid ikka lustlikumalt ja ägedamalt.

„Meie ei saa iialgi olla teineteisega õnnelikud,“ ütles Mary.

Ning jälle tants ja vaikus. Naise pea oli kaldunud taha. „Seal oled sa... mulle nii lähedal...“

Tähed särasid kauguses.

„Me sõidame kaugele," ütles mees ägedasti, „kaugele, kaugele. Me põgeneme."

„Ei saa põgeneda. Nad toovad ühe meist tagasi."

„Kes?"

„Terve see peletiste kari," ütles ta, „mälestused, kohustused, igapäevsus."

Vaikus.

„Mul on tõsi sinuga," ütles mees.

„Mul ka, Christoph."

Hallinger vaatas üle tema kaugusse. „Ühe aasta pärast," arvas ta pikkamööda, „heidad sa minu üle nalja."

„Ei kunagi," ütles ta, „ei kunagi. Seda ei tohi sa uskuda. Meie ei räägi sellest kunagi teistele."

„Ei," tõotas mees, „ei."

Nad tantsisid edasi.

„See kuulub meile," ütles ta kindlasti. Naine jaatas.

Siis oli tants lõppenud. Nad läksid mõne sammu kalda poole. Meri oli rannakäärus must ja rahulik. Hallinger otsis ühe paadi. Ta ei küsinud Marylt midagi.

„Ma sõuan ise," ütles ta kalurile, kes ruttas juurde. Öö oli tuledest valge, aga väljas merel oli pime. Kalur ulatas Maryle teki. Ta pidi vägisi mõtlema viimasele polaarekspeditsioonile.

Kalur tõi ka väikese õlilaterna ja pani selle Mary kõrvale istelauale.

„Ärge laske tuld kustuda," ütles ta ja lükkas nad kaldast eemale.

Nad ei rääkinud. Peotuled vähenesid järjest, muusika kostis kaugelt. Hallinger sõudis mõõdetud tõmmetega üle vaikse musta veepeegli.

„Kuhu me sõidame?" küsis naine, kui nad olid rannakäärust väljas.

Mees ei vastanud. Ta nägu oli nagu pimedal pööratud naise poole. Ta sõudis edasi. Lahtisel merel oli jõuline, tumedalt loksuv laine, mis pildus paati üles ja alla. „Ma ei karda," hüüdis Mary. Hallinger ei vastanud.

Rand kaugenes.

Mary pani käed ümber väikese õlilambi, nagu võiks selle valgus teda kaitsta.

„Seal! Ilutulestik!“ hüüdis ta lõpuks kergendatult ja näitas ranna poole. Seal nende taga mererannas elavad inimesed ja veel ei ole nad täielikult kaotanud ühendust nendega. Üks kollane rakett tõusis kõrgele üle Portofino, pikalt, komeeditaolise kaarena, puurides ikka kõrgemale öösse, ja kadus siis äkki pimeduses.

Mees ei olnud seda näinud. Lained laksusid vastu paati, millel ei olnud mootorit. Mary pidi mõtlema Brettschneiderile. Ta on kaugel.

Nüüd viimaks pöördus mees ümber, olles teadlik, et nad olid üsna kaugel.

Punane rakett lõhestas öötaeva, hakkas keerlema ja pilduma endast tantsivaid tähekesi, muutudes aegamööda tuhandeteks väikesteks valguskübemeteks.

Hallinger vaatas raketist mööda. Ta tõmbas aerud paati ja kummardus Mary poole.

„Nüüd oleme me küllalt kaugel kõigist,“ ütles ta. Ta hääl oli ühetooniline. „Nüüd ei näe meid keegi.“

„Mary,“ ütles ta tasa ja sügavasti. Naine oli silmad sulgenud ja kuulas läbi lainetekohina oma nime. Mees kummardus veel rohkem tema poole.

Paat hakkas selle tagajärjel tugevamini kõikuma. Hallinger laskus põlvili, et saavutada tasakaalu.

„Sina!“ ütles ta ja kummardus naise kohale. Ta käed haarasid tema ümbert. Seal oli ta suu. Oli pime öö. Väike õlilamp seisis istepingil ja vaatas kaugusse. Seal oli ta suu. Seal olid ta huuled. Oh, igavesed sekundid! Miljoneid aastaid olid nad seda juba näinud. Aga ta ei avanud oma huuli ega lasknud tal suudlust juua.

Veel süleluses, avas naine väheks oma silmad. Üks uus punane joon läbis taeva, jagunedes keerlevateks tulekeradeks. Punane tulekuma tungis kuni nendeni.

Nad mõlemad vaatasid seda tulemängu. Nüüd, kui tulemäng lõppes, laseb Hallinger Mary vabaks.

„Olen kolmkümmend aastat vana,“ ütleb Mary sel silmapilgul.

„Kui hirmus vana!“ naerab Hallinger ja ta käed sirutuvad Mary poole. „Sa oled noor nagu elu.“

„Ei," ütleb ta ja vaatab eemale, „vana nagu surm." Tulevärk on nüüd lõpul. Kaldal on jälle pimedus.

Hallinger katab ta käed, peopesad suudlustega, kirglikult ja lakkamatult, nagu saaks ta sellega nad igavesti omandada.

Mary vaatab ta kukalt, mida ta alati on tahtnud silitada. Ta kummardub Hallingeri üle ja suudleb teda kaelale.

„Me kõik ootame silmapilku," ütleb Mary, „ja anname heameelega aastaid nende eest."

Ta pea käib ringi. Ta surub teda kätest. „Ja kui silmapilk on möödas — mis siis?"

„On silmapilke," ütleb Mary ja vaatab talle otsa, „mis kauem kestavad kui aastad."

Möödub minuteid. Hallinger ei ütle midagi, ta pea puhkab Mary süles. Ta ei tohi nutta, armas jumal, anna, et ta ei nutaks. See on hirmus — näha meest nutmas.

„Tõuse üles," palub Mary.

Ta tõstab pea ja vaatab kaugele merele.

Tuul puhub kõvemini ja lained muutuvad kõrgeks. „Armastan sind rohkem kui kedagi elavatest," ütleb Mary. Võib-olla ei kuulnud Hallinger seda lauset tuules. Ta istub jälle oma kohale, kaugele Maryst.

„Aga nüüd peame tagasi minema," arvab Mary.

Hallinger haarab väsinud liigutusega aerud. Äkki ei ole tunnete jaoks aega. Äkki saab ta aru, et ta peab lainetega võitlema.

Mary on enese vaiba sisse mässinud. Vesi pritsib paati, kustutab lambikese.

Hallinger sõuab kõigest jõust. Ta on Mary unustanud. Tuul on kõva ja ulub nende ümber.

„Ma ei tohi alla anda," mõtleb Hallinger, „mul on veel elus mõndagi teostada."

Mary mõtleb Brettschneiderile. Tema poleks kindlasti mitte mootorita paadis säärast reisu öösel ette võtnud. Selle põgusa mõtte juures Brettschneiderile tunneb Mary kergendustundega, et ka tema ise ripub veel elu küljes.

Hallinger sõuab kõigest jõust tulede poole, mis paistavad sadamast. Rand läheneb.

„Nüüd ei saa meile enam midagi juhtuda," ütleb Hallinger, „varsti olemegi seal."

Enne randajõudmist pöördub Hallinger Mary poole ja küsib: „Miks ei või me üheskoos õnnelikuks saada? Ons see seepärast, et mina pole mitte midagi ja sina oled suur daam?"

„Ei," ütleb Mary, „mitte ainult see üksi. Me pole teineteisele määratud."

Vaikides ja kindlate tõmmetega sõuab Hallinger sadamasse. Pidu pole veel päris lõppenud. Veel põlevad tuled, veel mängib muusika.

Kalur ootab neid. Ta ei tea, et ulgumerel on tõusnud kõrged lained.

„Lamp on ära kustunud," ütleb ta ainult.

Mary ulatab talle lambi. „Nüüd me ei vaja seda enam," ütleb ta naeratades.

Nad on jälle nende ükskõiksete inimeste keskel, kellele kunagi midagi ei juhtu, kes elavad oma igapäevast üksluist elu, tihedalt üksteise kõrval, ilma tormideta, kellel pole kunagi langust ega tõusu.

„Ma ei saa enam peole minna," ütleb Mary.

„Mina ka mitte," ütleb Hallinger.

Hallinger saadab ta hotelli sissekäigu juurde. Nad ei jää sinna seisma. Mary lahkub temast otsekohe, läheb üksi mööda pargiteed, hüüdes talle minnes: „Head jällenägemist!"

Ilus näeb ta välja, kui ta sammub läbi pimeduse hotelli poole. Hallinger peab talle järele vaatama. „Meil kummalgi on oma teed. Me pole teineteise jaoks loodud. . ."

„Milleks olen ma siis loodud," küsib Hallinger eneselt koduteel. „Tööks. Mitte millekski muuks. Tööks."

Ta hakkab lugema raamatut, mille Erika talle tõi.

Meri on nüüd täiesti vaikne. Ka Hallingeri südames on vaikne.

*

„Nüüd oled sa varsti suur poiss," ütles lapsepreili Erika, „varsti oled sa viis aastat vana." Nad läksid läbi pargi mere poole. See oli teisel hommikul pärast pidu.

„Ons see palju, viis aastat?" küsis Tom aukartlikult.

„See on juba päris viisakas vanus."

„Kui vana siis sina oled?" küsis Tom Erikalt.

„Mina olen kaheksateist, Tom."

„Ooh! Juba kaheksateist!" hüüdis poiss. „See on ju ... peaaegu niipalju kui kaks korda kõik näpud!" Tom hakkas heledasti naerma. „Siis oled sa juba päris vana."

„Kaheksateist pole veel nii hull," kaitses end Erika.

„Mina leian küll," arvas Tom. Erika punastus pisut ja Tom pani seda tähele.

„Mida sa teed siis, kui ma suureks kasvan?" uuris Tom edasi, „kas sa lähed siis ühe teise poisi juurde?"

„Võib-olla."

„Kas sa oled siis selle teise poisi vastu niisama kena kui minu vastu?" küsis Tom umbusklikult.

„Ah, Tom," ütles Erika, „seda ma ei tea ju sulle praegu öelda."

Vastus ei rahuldanud Tomi. „Ma ei taha aga, et sa selle võõra poisi vastu oled niisama kena kui minu vastu." Tom lõi ägedusest jalaga vastu maad.

„Aga Tom, sa olid ju algul mulle ka võõras."

„Ah nii," ütles Tom ja mõtles langetatud peaga selle asja üle pikemalt järele. Nad läksid nüüd kitsast teerada pidi põõsaste vahel ja kuulsid juba eemalt mere kohinat. „Tead sa," ütles Tom lõpuks ja riputas enese Erika käevangu, „ma mõtlesin selle asja üle järele. Kõige parem on, kui sa muretsed ise enesele lapse, siis pole sul vaja võõraste laste juurde minna. See on ju päris lihtne?"

„Jah, on küll," vastas Erika hajameelselt.

Tee muutus järjest kitsamaks. See oli juba peaaegu metsistunud teerada, mis kadus põõsaste rägastikku. Nad astusid üle puujuurte ja kivide ning pidid hästi tähele panema. Nad olid hotelli pargist juba välja jõudnud.

„Sa ei äratanud mind siiski eile öösel," algas Tom, „seleta mulle midagi tulevärgist!"

Aga Erika jutt muutus ühesilbiseks. Ta vaadanud aknast, ütles ta ainult, olnud ilus ja kirev.

„Ah," ütles Tom ohates, „te olete kõik nii igavad. Teil kõigil on saladused. Aga Tom märkab seda! Tom polegi nii rumal! Hohohoo!... Hohohoo!"

„Mis imelikke hääli sa teed?"

„Nii teevad kaamelid kõrves, kui nad naeravad, kui nad on natuke janu kustutuseks joonud. Hohohoo!..." Tom luuras läbi põõsastiku.

„Hohohoo!"... naeris ta. „See on ju meri."

„Ära jookse nii kaugele!" ütles Erika. Aga väike Tom oli juba kadunud.

„Tom!" hüüdis Erika temale järgnedes. „Kus sa oled?"

„Hohoo!" naerdi kusagil põõsas.

Korraga muutus kõik valgeks ja Erika leidis enese äkki rannaliivalt.

Seal seisis Hallinger. Oli kell 11 hommikul. Tal oli mingisugune raamat kaenlas ja ta oli nähtavasti teel Portofinosse.

„Halloo!" hüüdis Erika ja kargas põõsast välja, „kas tahtsite meile minna?"

„Jah," ütles Hallinger üllatunult ümber pöördudes, „tere hommikut!"

„Tere hommikut!" vastas Erika ja läks üle liiva ta juurde. „Ei maksa teil praegu minna. Proua King on veel oma toas. Ta ei vaja teid täna."

„Siis olen ma vaba?" küsis Hallinger.

„Jah," ütles Erika, „me hakkame täna kohvreid pakkima. Proua King oli täna väga rahutu. Ta sööb täna Brettschneideriga koos. Brettschneider telefoneerib igasugustele võimalikkudele reisubüroodele, ta on väga abivalmis inimene. Ma arvan, me sõidame varsti ära."

„Ja kuhu?"

Erika kehitas õlgu. „Kui inimesel pole sisemist rahu, siis on ju ükspuha, kuhu sõidetakse. Ainult ära, ainult edasi. Sääraste inimeste jaoks on õnn ainult minevikus ja võib-olla ka tulevikus. Mitte kunagi aga olevikus."

„Võib-olla on see sisemine rahutus ainult meie arust nii kole, kes me oleme jalgadega nii kõvasti kinni maisel

maal," arvas Hallinger järelemõtlikult. Nad läksid merekallast pidi edasi. „Võib-olla vajavad mõned inimesed säärast rahutust elamiseks, samuti kui puri vajab tuult ja laululind laia taevast. Võib-olla on ka rahutuses õnn."

„Jah," ütles Erika, „aga mitte minu jaoks." Ja siis väga kindlalt: „Ma igatsen koju."

„Mina ka," ütles Hallinger.

Siis vaikisid nad ja mõtlesid kodumaale, kus oli nüüd külm, kus oli aga siiski kodumaa kõigele vaatamata.

„Kas jääte kauaks proua Kingi juurde teenistusse?" küsis Erika.

Hallinger vaatas talle üllatunult. „Ei," ütles ta siis. „Miks vaatate mulle nii otsa?"

„Kuna ma praegu ise sedasama mõtlesin," ütles Hallinger. „Kas pole see imelik?"

„Jah," ütles Erika, „väga!"

„Kas pean teile ütlema, mis te praegu mõtlesite?"

„Ei," palus Erika, „mitte nüüd." Nad kõndisid edasi teineteise kõrval.

„Jah, ta peab siit ära minema," mõtles Erika, „kui ta mees on. Mul pole mingit õigust armukadeduseks. Aga ta peab siit ära minema..."

„... Mees tohib naist ainult niikaua teenida, kui ta teda armastab," keris Hallinger oma mõtteid edasi, „ja ka ainult siis, kui ta on naist omanud. See on ürgseadus. Kas pean seda Erikale ütlema? Tütarlapsed ei tea midagi elust, aga neil on omad instinktid..."

„Jah, ma lähen siit ära," ütles ta kõvasti.

Siis nad kõnelesid ükskõiksetest asjadest, nad polnud midagi muud teineteisele kui kolleegid. Ainult mitte vaikida!

Äkki jäi Erika seisma. „Kuhu on Tom kadunud?" küsis ta ja vaatas tagasi. „Tom!" hüüdis ta kõvasti. Ta oli Tomi päriselt unustanud pärast seda, kui ta Hallingeri kohtas.

Tomi polnud kusagil näha.

„Tom!" hüüdis Erika nüüd juba hirmunult. Ta jooksis tuldud teed tagasi. „Tom!" hüüdis ta põõsastesse. Pahemalt poolt langes kalju järsult merre.

Hallinger ruttas talle järele. „Ma lähen ühele poole," pani ta ette, „ja teie minge teises suunas. Veerand tunni pärast kohtume siis uuesti. Ta ei võinud ometi kuhugi kaduda."

„Tom!" hüüdis ka Hallinger kõlava häälega. Ta otsis põõsastikus. Ühtki vastust ei kostnud. „Tom, kus sa oled?"

„Hohohoo!" hüüdis Erika teises kandis, aimates järele naervat kaamelit.

Veerand tunni pärast kohtusid nad uuesti.

„Kas leidsite?" küsis Erika hingetult.

Hallinger raputas pead.

Nad läksid teedpidi Portofino poole ja karjusid vahetpidamatult. „Küll ta tuleb välja päris äkki," ütles Hallinger, aga ta ei uskunud ka ise oma sõnu.

Erika vaikis. Tund aega kõndisid nad otsides ringi. Nad küsisid inimestelt, kes tulid vastu, aga keegi polnud Tomi näinud.

„Ta on ammugi ülal ja naerab meie üle," ütles Hallinger.

„Loodetavasti!" ütles Erika.

Hotellis seletas portjee, et ta pole väikest possi juba mõni tund näinud.

„Siis ärge öelge kellelegi, ka proua Kingile mitte, et me teda otsime."

Nad kõndisid jälle piki merekallast, otsisid ja otsisid.

Mitte jälgegi Tomist. Nad otsisid ka all vee juures, kuid sealgi polnud mingit jälge. Erika oli juba palavikus. „Ma lähen ja teatan politseisse," ütles ta.

Nad lahkusid.

„Imelik," mõtles Hallinger, „selle Tomi ühise otsimise juures on Erika mulle kuidagi lähedaseks muutunud. Mul on niisugune tunne, nagu oleksin teda alati tundnud."

Hallinger otsis edasi. Kell sai juba kuus. Ta polnud lõunat söönud, aga see ei tulnud talle meeldegi.

Lõpuks otsustas ta Portofino väikesse paadisadamasse minna. Seal seisis parajasti eilne kalur.

„Täna üksinda?" küsis ta, kui Hallinger talt paadi võttis.

Hallinger sõudis piki randa. Pimenes juba. Ta oli aga taskulambi kaasa võtnud ja valgustas sellega vett ning kaljusid kaimüüri juures.

Vahepeal oli hotellis Tomi kadumine teatavaks saanud. Park otsiti põhjalikult läbi. Ka Mary võttis otsimisest osa. „Minu Tom," mõtles ta, „kelle ma nii hooletusse jätsin ... kellel olid Herberti silmad..."

Kell üheksa õhtul arvasid politseinikud, et tänaseks on küllalt. Mary oli vaevatasu määranud. Terve personaal otsis tõrvikutega väikest Tomi.

„Mina olen kõiges süüdi, mina olin hooletu," ütles Erika tasa, kahvatute huultega.

„Keegi ei kõnele siin süüst," vastas Mary. Nüüd pidi ta lapsepreilit lohutama. „Võib-olla võttis teda teel mõni auto kaasa." Aga see oli mõttetu lootus.

„Too-om!" kõlasid hüüded. „Too-om!" Ja Erika hüüdis sinna vahele meeleheitliku „hohohoo", nagu saaks ta sellega väikest Tomi ta peiduurkast välja meelitada. Ei tulnud aga ühtki vastust.

„Otsin teda kasvõi kogu öö," ütles Erika, kuna proua King väsinult seisma jäi ja siis aegamööda hotelli poole hakkas minema.

Hallinger sõudis kallast mööda. Meri oli vaikne, õrnalt pladisesid väikesed lained vastu kive. Ta pukseeris paadi kahe suurema kalju vahele ja peatus seal. Siis ronis ta kivistikule ja valgustas kõrget kaljut, mis langes järsult alla merre.

Hallinger otsis kivide vahelt. Cervara kloostri kell lõi kümme lööki. Ta polnud Tomi ikka veel leidnud. Ta hüüdis, ei tulnud aga mingit vastust.

Vahetevahel oli kuulda autode mürinat ülal tänaval.

Pärast seda kui ta oli kolm tundi vahetpidamatult otsinud ja igasuguse lootuse kaotanud, leidis ta äkki väikese Tomi.

„Tom," ütles ta tasa ja uskumatult ning ronis kaljutpidi üles. Seal ühe kaljuseina serval lamas Tom nagu väike pundike.

„Ma tulen," hüüdis Hallinger ja ronis üles. Mingit vastust ei tulnud kalju poolt.

Lõpuks oli Hallinger päral: agaavi kõrval lamas väikese Tomi keha kägaras, veri oli kivid punaseks värvinud. Hallinger valgustas ta nägu.

Tom oigas tasa. Ta näis meelemärkusetu olevat. Siis aga avas ta silmad, kuid ei tundnud Hallingeri ära.

Hallinger võttis ta hoolikalt kätele ja ronis ettevaatlikult müürilt alla kivide juurde, kus oli paat. Ta pani poisi õrnalt paadi põhja. Vahepeal oli ilm päris pimedaks läinud. Peas oli Tomil verine haav ja ta üks jalg oli viga saanud. Hallinger sidus talle taskuräti pea ümber.

„Nüüd viin su koju, Tom," ütles Hallinger tasa ja õrnalt, „nüüd oled sa jälle meiega." Tom vaatas talle suuril küsivail silmil otsa. Siis pööras ta pea kõrvale ja oigas tasa.

Hallinger sõudis suure kiiruga tagasi. Ainult korraks vilksamisi meenus talle, mis oli eile samal tunnil ja samas paadis sündinud. See oli olnud unenägu — praegu oli tõelisus.

Piazzas polnud enam ühtki inimest, ainult paadiomanik pidas vahti. Nad valmistasid kahekesi lattidest ja vaibast raami, panid Tomi sinna peale ja kandsid ta üles hotelli.

„Ruttu arst," ütles Hallinger, kui ta kanderaamiga hotelli jõudis. Nad sõitsid liftiga üles. „Proua King on ülal," teatas portjee, „preili on ikka veel otsimas."

Hallinger koputas uksele. „Sisse," kostis Mary tasane hääl. Hallinger avas lapsetoa ukse.

Mary istus Tomi tühjal voodil ja Genuast tagasijõudnud Brettschneider madalal järil Tomi mänguasjade keskel. Paistis, nad olid siin tundide kaupa istunud, ilma et nad oleksid teineteisega sõnagi kõnelnud.

„Tom on siin," ütles Hallinger. Mary ja Brettschneider olid püsti karanud. Raam pandi ettevaatlikult põrandale ja Hallinger ning kalur tõstsid Tomi voodisse.

Tom vaatas suuril silmil enese ümber.

„Ons sul valusid?" küsis Mary Tomi üle kummardudes.

„Ma arvan, ta pahem jalg valutab," ütles Hallinger. Mary vaatas üles. Õigus, seal oli ju veel keegi toas.

„Kust leidsite ta?“ küsis Mary ilma Hallingerile otsa vaatamata.

„Mere kohalt,“ vastas Hallinger, „ta rohkem rippus kui lamas. Oli ülim aeg.“

Brettschneider, kes oli vahepeal välja läinud, tuli tagasi arstimite ja sidumismaterjaliga. Ta võttis taskuräti ära ja sidus kõigepealt kinni peahaava. Tom vaatas tummalt üle tema kummarduva Brettschneideri nägu.

„Sa oled vahva noor rüütel,“ kõneles Brettschneider sidumise juures, „säärasele rüütlile ei tee lendava mao hammustus midagi, eks ole?“

Tom noogutas õnnelikuna ja vaatas Brettschneiderile säravail silmil otsa.

Veidi hiljem ilmus arst. Selgus, et peahaav oli kerget liiki. Arst õmbles selle kinni.

Siis tegi ta kindlaks, et pahem jalg oli välja väänatud. Ta pani paistetunud jala ümber niisked lapid. See pidi valus olema. Aga Tomi näos ei liikunud ükski lihas. „Vahva Tom,“ sosistas Brettschneider talle kõrva, „sinust saab kindlasti tubli rüütel!“

„Või kiire autosõitja!“ ütles Tom igatsevalt.

„See on tänapäeval sama, mis rüütelgi,“ — oli Brettschneider Tomi tulevikuplaanidega täiesti nõus.

Arst lahkus. Ta ei uskunud, et siin on tegemist raske juhuga. Hoolsa ravimisega võib juba neljateistkümne päeva pärast kõik korras olla, arvas ta.

Mary istus Tomi voodi veerel ja silitas tänulikult poisi pead.

Tom vaatas tummalt ja küsivalt enese ümber. Ta pilk peatus Hallingeril, kes seisis eemal, poiss naeratas ja sirutas siis oma väikese käe Hallingeri poole.

Mary ja Brettschneider pöördusid ka Hallingeri poole. „Teie olete see, kes mulle mu poisi tagasi andis,“ ütles Mary ja näis segasena. „Nüüd olen teile väga palju tänu võlgu.“

„Ma olen alati väikest Tomi väga armastanud,“ ütles Hallinger kohmetult, naeratas ja lahkus toast.

„Meie peame sellele autojuhile kuidagi tasuma,“ ütles Brettschneider. Ta ütles nüüd juba „meie“, nagu oleks taasleitud Tom ka tema poeg. „Lõpuks võlgneme

ainult temale tänu, et meil Tom jälle käes on. See on nii liigutav, kuidas tema, kellesse see kõik hoopiski ei puutu, nii selle eest muretses."

„Jah," ütles Mary ja vaikis. Nad istusid Tomi voodi ees. Poiss oli — vaatamata valudele — uinunud. „Ma olengi juba tasule mõelnud," ütles Mary. „Seda enam veel seepärast, kuna ma temast nüüd lahkun. Ma ei vaja ju enam autot."

„Niisiis on otsustatud?" küsis Brettschneider lootusrikkalt.

„Mis?"

„Niisiis," purskas Brettschneider rõõmsalt, „niisiis pole ma asjatult Genua vahet sõitnud." Ta muutus ikka rõõmsamaks. „Siis polnud need pikad telefonikõned asjatud. Siis seisab meil tõesti reis ees! Ringi ümber maailma ja siis Bingenisse Reini äärde, kus on mu isamaja. Seda peate te kindlasti nägema! Ükski loss ei saa nii ilus olla kui isamaja. Ja siis, mõelge: ringi ümber maailma valgel laeval! Kollased, mustad, pruunid, punased inimesed, papagoid, Buddhad, madudeneelajad, inimesesööjad!"

„Armas Delfiin, te kõnelete nagu prospekt! Aga teil on õigus, see oleks ilus. Ja siis ei ole me nii üksi."

Seda viimast lauset tahtis ta ainult mõelda.

„Niisiis tehtud: maailmareis!" ütles Brettschneider ja sirutas Maryle käe üle Tomi.

Mary kõhkles naeratades ja vaatles Brettschneideri kätt. See oli nii usaldustpakkuv. „Kord ümber maailma?" küsis ta ja vaatas talle otsa. „Ja teiega?"

„Mitte rohkem ega vähem," ütles Brettschneider. „Neljateistkümne päeva pärast lahkub valge laev Genua sadamast! Läbi Vahemere — püramiidide ja metsikute araablaste juurde..."

Mary ütles vahele: „Tehtud, Delfiin!"

Brettschneider tõusis üles täis õnne. „Hea, siis panen ma piletid kohe kinni."

Mary vaatas talle ikka veel otsa. Ta oli liigutatud, et Brettschneider tundis sellest nii suurt õnne.

Nagu oleks ta Mary mõtteid lugenud, astus Brettschneider sammu lähemale, seisis Mary selja taha, kes

istus ikka veel voodiveerel ja oli rõõmus, et ta ei tarvitsenud Brettschneideri nägu näha.

Siis ütles Brettschneider: „Mary, me ei tee sellest mingit pidulikku momenti, aga te peate teadma, et ma teid kunagi ei tüüta. Saatke mind ära, kui te tahate, ja ma lähen. Te peate vaba olema ka reisul. Ma ei taha“ — ta neelatas pisut, sest suurtes sõnades oli ta harjumatu, — „ma ei taha armastust nõuda ja ma ei tee seda ka mitte ja ei saagi teda kindlasti kunagi. Aga üht paluksin ma teilt, Mary, lootuses, et ma ei nõua liialt palju, — paluksin teilt natuke sümpaatiat.“ Brettschneider muutus punaseks, ta kõne muutus konarlikumaks, ta oli nagu koolipoiss, kes ütles üles rasket laulu.

Mary aga pöördus tema poole ja naeratas talle. „Delfiin!“ ütles ta. „Sümpaatia? See on ammugi teie päralt, te peaksite ometi seda tundma. Me oleme ju ammu juba head sõbrad, eks ole?“

Mary sirutas talle mõlemad käed vastu. Brettschneider oli tänulik, et Mary talle selle nii kergeks oli teinud, ja ta põlvitas Mary jalgade ette maha nagu tõeline rüütel ja surus suudluse ta mõlemale käele. „Sümpaatia!“ kordas ta ja suudles hardasti Mary mõlemaid käsi.

„Mis te teete seal?“ tuli hääl voodist. „Ma tahan kaasa mängida!“ Tom vaatas ümber nurga.

„Loomulikult!“ hüüdis Brettschneider ülevoolavas õnnes. „Sina tuled kaasa. Sa tuled kaasa suurele laevale!“

„Kas tõsiselt?“ küsis Mary. Ta tundis, et tema ei ole enam üksinda Tomi üle otsustaja. „Võtame ta kaasa, kui ta selleks ajaks terve on?“

„Muidugi tulen ma kaasa!“ karjus Tom. „Kuhu me läheme siis? Aga Erika peab ka kaasa tulema.“

„Erika?“ küsis Mary King. „Sellele ma pole mõelnudki.“

Aga Brettschneider hakkas kohe arvutama ja tegi lõpuks kindlaks, et maailmareis tuleb odavam kui siin istumine.

„Ma tahan aga ka eskimode juurde,“ ütles Tom äkki.

„Miks?“ küsis Brettschneider.

„Kuna mu isa on seal.“

Tuppa tekkis vaikus.

„Ta on eskimode juures," jätkas Tom, „ta peab alati jääma sinna jäässe."

Keegi ei vastanud. Vaikus muutus ikka suuremaks. „Väike Tom," ütles lõpuks Mary, „sinu isa ei näe me enam, ka kaugel põhjas mitte. Ta on alatiseks ära läinud ja meie ei näe teda enam kunagi. Aga kui me teda oma südames kanname, siis jääb ta alati meie juurde."

„Ei näe enam kunagi ..." ütles Tom järelemõtlikult.

„Aga kui sulle on mängukaaslast tarvis, Tom," katkestas Brettschneider vaikuse, „kes sinust pisut vanem on ..."

„Rüütel!" juubeldas Tom ja unustas kurbuse, sirutades mõlemad käed välja. „Ah, jah!"

„Võib-olla saab sellest heatahtlikust rüütlist veel väga kuri lohe!" arvas Brettschneider.

„Ah," ütles Tom õndsalt, „sinu ees pole mul mingit hirmu ja selle mütsiga mehe võtame ka kaasa?"

„Ei," vastas Mary otsustavalt, „härra Hallinger ei saa kaasa sõita. Ta ise ei taha."

Sel silmapilgul astus Erika tuppa, nägu õhetav kauasest otsimisest. Ta oli juba alt kuulnud, et Tom on leitud, ja astus nüüd tema voodi ette.

„Hohoo!" naeris Tom nagu kõrveloom. „Siin ma olen jälle!" Ja ta sirutus mugavalt voodis, niipalju kui haige jalg seda lubas.

Mary rääkis nüüd Erikale nende maailmareisi-plaanidest ja ka sellest, et tema tuleb kaasa. See oli kink, mida saadakse kord elus. Aga imelikul kombel polnud Erika seda kuuldes kuigi õnnelik.

Tal näis olevat midagi südamel.

„Ja Hallinger," ütles Mary, kusjuures talle paistis, et see nimi tõi sära Erika näkku, „mis saab Hallingerist?"

„Olen kindel," vastas Erika, „Hallingeri pärast ei tarvitse me enesele mingit muret teha. Ta läheb oma teed."

Brettschneider tahtis teada autojuhi plaanidest.

Ta oli väga üllatunud, kui ta nendest kuulis. „Ah nii on lood!" Ta otsis Mary pilku, kes aga ei vaadanud talle.

„Ma olen Hallingerile palju tänu võlgu," ütles ta ainult.

„Arhitekt — tore mehelik elukutse," ütles Brettschneider ja see kõlas peagu kadedalt, „tahtsin ka ehitusmeistriks saada, aga minust oleks saanud kindlasti ainult müürimeister. Mul puudub see säde, see anne."

„See temal on," ütles Erika kindlalt ja kergelt. „Ta teeb vabal ajal plaane, kuigi ainult enesele." Ja ta seletas Hallingeri rasketest aegadest.

„Seda ma mõistan," ütles Brettschneider. „Sõda ja inflatsioon, tööpuudus ja deflatsioon — neil aegadel võib kergesti oma sihist kõrvale sattuda."

„Jah," ütles Erika, kuulates Brettschneideri sõnu tänulikult ja õnnelikult.

„Öelge Hallingerile," kuulis Mary end kõnelevat, „ta võib ju homme autoga Saksamaale tagasi sõita. Öelge aga talle seda ka, et ma teda enne ärasõitu veel Tomi päästmise eest tahan tänada."

„Jah, me tahame teda tänada," heitis Brettschneider ruttu ja aimamatult vahele. Siis pöördus ta Mary poole. „Te lubate ometi, et ma selle asja teie eest korda sean."

Ta võttis oma tšekiraamatu taskust välja, märkis sinna summa ühele lehele ja ulatas selle siis Maryle lugemiseks.

„Kas olete nõus?" küsis ta.

Mary noogutas aeglaselt. Lõpuks tuleb tšekk... nii lahkuvad inimesed teineteisest. Tšekk. Või laenatud raamatute tagasiandmine, käeviibe ja siis... Aastate pärast leitakse võib-olla pesu hulgast taskurätt võõraksjäänud monogrammiga. Mälestused... Üks tšekk...

Brettschneider pani tšeki kokku ja andis selle lapsepreilile. „Öelge talle, et siin on raha kaheaastaseks õppimiseks. Ta peab õppima. Kahe aastaga peab ta valmis olema."

„Jah," lisas Mary juurde, „ja öelge talle ka, kahe aasta pärast tulgu ta uuesti meie juurde. Pangal on alati minu aadress ja see saadab mulle kirjad järele. Ka siis," naeratas ta kergelt ja vaatas Brettschneideri poole, „kui ma vahepeal oma nime olen muutnud."

„See juhtub arvatavasti küll," lisas Brettschneider juurde.

„Tahan talle seda kõike öelda," ütles Erika, „täna õhtul veel. Lähen kohe ta juurde."

Siis lahkus ta toast õnnelikuna, nagu oleks ta ise see, keda tehti õnnelikuks.

*

Järgmisel hommikul ärkas Hallinger hilja. Ta tundis end värskena. Päike oli juba kõrgel taevas. All lõid väikesed lained pladinal vastu kallast.

Äkki ajas ta enese voodis istukile ja vaatas kaheldes enese ümber. Ei, ta polnud und näinud. See oli tõelisus!

Möödunud õhtul hilja oli veel keegi ta uksele koputanud ja siis seisis Erika tema toas.

Siis oli ta temale kõnelnud merereisust ja et ka tema, Erika, sõidab kaasa, siis Brettschneideri huvist tema tuleviku vastu ja et proua King tahab teda Tomi leidmise eest tänada. Siis andis ta Hallingerile tšeki ja kinnitas, et ta peab selle vastu võtma. Hallinger võib kunagi selle raha tagasi maksa...

See kõlas nagu muinasjutt. Tuhat ja üks ööd...

Üks on see, mis otsustab tuhande öö üle. Et see tüdruk seal istub ja talle seletab ja ise nii rõõmustub, nagu oleks see enesestmõistetav, et ta nii hilja õhtul tema juurde tuleb!

„Ja teie?" oli Hallinger küsinud. „Ja teie?"

„Mina lähen maailmareisule."

„Aga te tulete ju tagasi!" Hallinger oli talle otsa vaadanud. „Te peate tagasi tulema, kuulge ometi!"

„Miks?"

„Kuna... kuna..." Ja Hallingeril polnud enam sõnu. Nad ei vajanudki sõnu. Hallinger oli ta käed võtnud, need armsad, tugevad, noored käed. „Erika," ütles ta, „ma ütlen ainult selle nime." See nimi oli kodumaa.

Erika oli talle nüüd nii lähedane. Ja siis oli tüdruk juba ta käte vahel — terve, noor, tugev. Kaks noort inimest. Neil polnud ööga mingit tegemist. Päev koitis juba akende tagant.

Noorte inimeste armastus on hele nagu uus hommik. Armastus ei tohi olla midagi kurba. „Vaatame üheskoos

päikesetõusu," oli Hallinger sosistanud. „Sest homme sõidan ma juba ära, Erika."

„Jah," oli Erika vastanud, „jah."

Ja siis oli hommik ja Hallinger avas aknad. Kuldne paiste oli mere kohal. „Erika," ütles ta tütarlapsele, kes seisis ta kõrval, „kaks aastat mööduvad kiiresti — kas sa ootad?"

„Ma ootan."

„Kui kaua?" küsis Hallinger.

„Alati."

„Nii kaua ei kesta see," arvas Hallinger, „aga kaks aastat pean ma küll õppima."

„Ja pärast seda algame üheskoos elu," ütles Erika. „Kaks aastat pole midagi, niikauaks jään ma Tomi juurde. Niikaua vajab ta veel mind. Proua King ei jäta mind. Ta on nii hea."

„Jah, ta on nii hea ja tal pole kerge."

„Ei," ütles Erika, „aga ma olen päris kindel, et ta on juba teel enese taasleidmiseks."

Siis ei kõnelnud nad enam Mary Kingist. Nad kõnelesid tulevikust.

„See on nii ilus," ütles Hallinger.

„Ma tean," ütles Erika. Ja siis: „Ma teadsin seda alati."

*

Auto kihutab sajakilomeetrise kiirusega läbi Lõuna-Saksamaa. Hallinger istub tüüri juures. Ta on üksinda autos. „Isamaa!" mõtleb ta. „Isamaa! Ma olen jälle siin! Armas kodumaa, sa võtad mind lahtiste kätega vastu, tahan sinu kasuks siin olla, tahan elada ja töötada sulle!"

Siis võtab ta ühe pildi taskust. See on Erika. Ülesvõte on ülevalgustatud. Aga sellest pole midagi. Ta asetab selle enese ette.

Siis tuleb risttänav, peaaegu poleks Hallinger seda märganud. Aga varsti on ta juba õige tee leidnud.

Tänav on nöörsirge. Auto lendab kui lind.

*

Valge huvijaht libises läbi lõunamaise vaikuse. Ta oli nüüd kaugel Lõunameres. Juba kaks päeva polnud näha maad.

Väike Tom, kes oli oma jalanikastusest juba täiesti paranenud, pladistas ujumisbasseinis ja ta rõõmuhõisked kostsid kaugele üle laevalae.

Mary seisis reelingi juures. Ta kandis valget siidkostüümi. Brettschneideril oli troopikakübar peas ja pikksilm kaelas. „Tonga saared peaksid varsti silmapiirile ilmuma," arvas ta.

Eemalt hakkas paistma üksik korallisaar. Väike, nähtavasti ilma elanikkudeta saar. Kummalised valged linnud — nagu jäälinnud näivad nad, mõtles Mary — lendlesid laeva suunas.

„Selle saare nimi võiks olla Õnnesaar," ütles Brettschneider ja kummardus üle maakaardi, et selle nime otsida. Ta ei leidnud aga seda saart.

„Õnnesaar?" küsis Mary naeratades ja võttis pikksilma. Tibatilluke saar näis tõepoolest olevat elanikkudeta, vaatamata oma rikkalikule taimestikule.

„Olen õppinud ilma õnneta elama," ütles ta siis. See kõlas nii kergelt ja vabalt. Mõnus tuul puhus ja sasis ta juustes. „Ma usun, et õnn polegi elus peaasi."

Ta vaikis. Ta vaatas imelikkude valgete lindude poole. Need hõljusid üle laeva ja kadusid aegamööda silmapiiri taha.

„Vaid truudus," lisas ta tasa juurde.

Tema saatja, kes oli maakaardilt rõõmuga avastanud, et saari, millele nad lähenesid, nimetati Sõprusesaarteks, ei vastanud midagi. Võib-olla ei olnud ta kuulnud Mary viimast lauset. Ta toetus Mary kõrvale reelingile. Siis, natukese aja pärast ütles ta: „Ma olen selle poolt, et läheme nüüd teed jooma."

„Jah, armas," ütles Mary, „on juba pool viis."

Linnud lendasid ikka edasi, põhja ...

Lõpp.